

EKONOMİK RAPOR

2 0 1 2

ANTALYA TİCARET BORSASI

Cumhuriyet Caddesi Borsa İşhanı Kat 2

P.K. 101 07040 Antalya /TÜRKİYE

Tel: 0 242 244 26 70, 241 11 25, 241 28 28

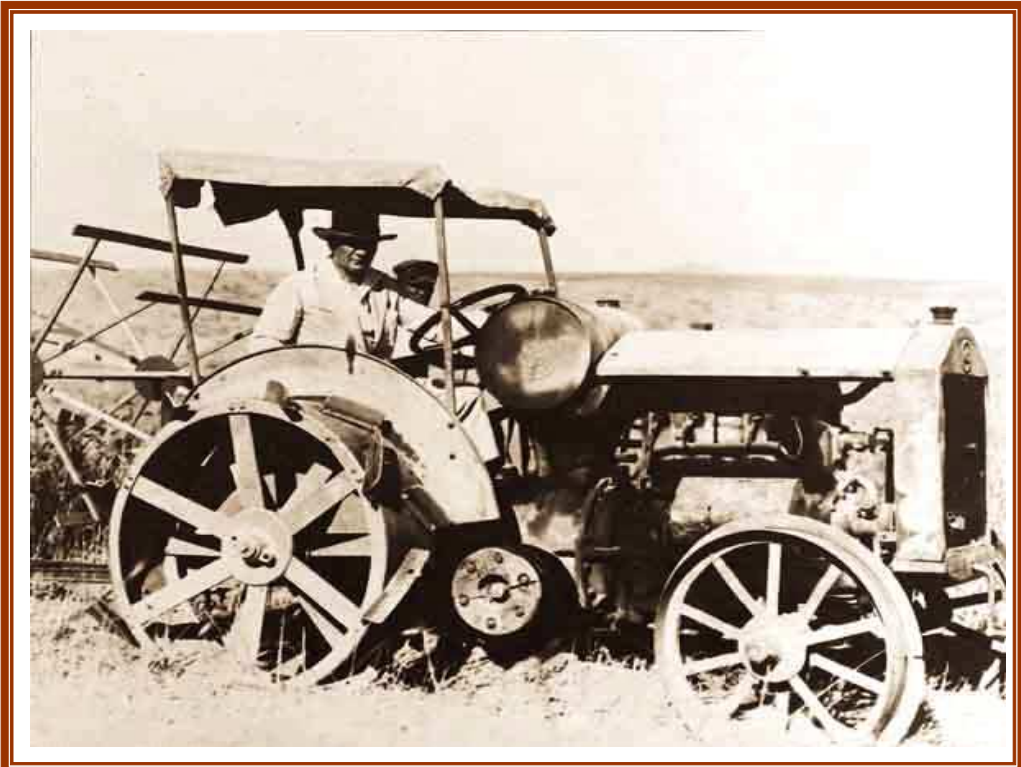
Faks: 0 242 241 11 58

<http://www.antalyaborsa.org.tr> antalyatb@tobb.org.tr

**TÜCCAR, MİLLETİN EMEĞİNİ VE ÜRETİMİNİ KIYMETLENDİRMEK İÇİN
ELİNE VE ZEKÂSINA, EMNİYET EDİLEN VE
BU EMNİYETE LİYÂKAT GÖSTERMESİ GEREKEN ADAMDIR.**

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Sunuş

Ticaret borsalarının ve odaların yıllık ekonomik rapor hazırlama işlevleri, tüm kesimler için ekonomik büyüklüklere ve gidişata farklı pencerelerden bakma olanaklarını elde etmeleri bakımından ciddi faydalar sağladığı gibi kurumların küresel, ulusal ve yerel ekonomik eğilimleri tanımlanmış bir bütünlükle ele almalarını da mümkün kılmaktadır.

Antalya Ticaret Borsası yönetimi olarak 2012 yılı faaliyetlerimiz; geçmiş faaliyet döneminden gelenler, bu yıla ilişkin olanlar ve gelecek faaliyet dönemine hazırlık mahiyetinde olanlardan teşekkül etmiştir.

Ülkemizin önümüzdeki süreçte giderek artacak olan küresel ekonominin ve toplumun bir unsuru olma özelliği, bu yapı içinde üstlenmemiz gereken role bağlı olacaktır. Burada önemli olan edilgen ve sıradan verilmiş bir rolü oynamak yerine; stratejilerimizle, projelerimizle, çalışmalarımızla ve tempomuzla aktif, etkin ve belirleyici rolü üstlenebilmektir.

Birlikte hareket etme kültürümüzü yeniden hatırlayarak, ortak hedefler doğrultusunda takım çalışmasıyla ve grup sinerjisi ile sürdürülebilir nitelikte gerçekleştirilebileceğini düşünmekteyiz. Aksi halde eski alışkanlıklarımızla başarılı olma şansımız bulunmamaktadır.

Borsamızın bu yönetim döneminde hazırlamış olduğu Stratejik İş Planına da uygun olan 2012 Ekonomik Raporu'nun ilgilenenlere fayda sağlaması, birlikte sağlıklı, mutlu ve başarılı yıllar dileğimi sizlerle paylaşmak isterim.

Ali ÇANDIR
Yönetim Kurulu Başkanı

ANTALYA TİCARET BORSASI
YÖNETİM KURULU

Başkan : ALİ ÇANDIR

Başkan Yardımcısı : RECEP ÖZKUL

Başkan Yardımcısı : ERDOĞAN EKİNCİ

Sayman Üye : CÜNEYT DOĞAN

Üye : ATA SÖNMEZ

Üye : MAHMUT R.ALPAĞOT

Üye : HALİL BÜLBÜL

ANTALYA TİCARET BORSASI
MECLİSİ

Başkan : HÜSEYİN CAHİT KAYAN

Başkan Yardımcısı : TEFİL BAŞKAYA

Başkan Yardımcısı : ALİ ÇETİN

Katip Üye : MUSTAFA ERÜST

Üye : ALİ ÇANDIR

Üye : RECEP ÖZKUL

Üye : ERDOĞAN EKİNCİ

Üye : CÜNEYT DOĞAN

Üye : ATA SÖNMEZ

Üye : MAHMUT RUHİ ALPAGOT

Üye : HALİL BÜLBÜL

Üye : YUSUF KARASU

Üye : VELİ KARASU

Üye : SÜLEYMAN ERSAN

Üye : RAGİP GÖK

Üye : HÜSEYİN SİMAV

Üye : İSMET KEREM

Üye : OSMAN YARDIMCI

Üye : ADNAN İNGEÇ

Üye : İBRAHİM YILMAZ

Üye : HERGİN CİVAN

Üye : ABDULLAH İNAN

Üye : MEHMET ÖZMEN

Üye : HÜSEYİN GÜLŞEN

ANTALYA TİCARET BORSASI MESLEK KOMİTELERİ

1. HUBUBAT VE MAMÜLLERİ

Başkan	İBRAHİM SERİN
Başkan Vekili	YUSUF SARICALAR
Üye	YUSUF KARASU
Üye	HÜSEYİN CAHİT KAYAN
Üye	MEHMET ÖZMEN
Üye	ALİ GÖK
Üye	KEMAL SUNTUR

2. ÇEŞİTLİ GIDA MADDELERİ

Başkan	RAMAZAN ÇETİN
Başkan Vekili	HASAN BERBEROĞLU
Üye	HÜSEYİN GÜLŞEN
Üye	VELİ KARASU
Üye	SÜLEYMAN ERSAN
Üye	MUZAFFER AYDOĞAN
Üye	ALİ YILDIRIM

3. KURU VE YAŞ MEYVELER

Başkan	MEHMET GÜVEN
Başkan Vekili	ADEM ÖZAYDIN
Üye	RECEP ÖZKUL
Üye	MUSTAFA ERÜST
Üye	İSMET KEREM
Üye	M.ALİ CAN
Üye	MEHMET YİĞİT

4. ÇEŞİTLİ MADDELER

Başkan	CENGİZ TULÜBEN
Başkan Vekili	RAGİP GÖK
Üye	HALİL BÜLBÜL
Üye	ALİ SARI
Üye	HÜSEYİN SİMAV
Üye	İRFAN AKBAŞ
Üye	YAŞAR KOCAOĞLU

5. KASAPLIK HAYVAN, ET VE MAMÜLLERİ

Başkan	SÜLEYMAN KAÇAROĞLU
Başkan Vekili	ŞADİ BAYRAM
Üye	OSMAN YARDIMCI
Üye	ATA SÖNMEZ
Üye	ADNAN İNGEÇ
Üye	NURİ CENGİZ
Üye	İLHAN AYHAN

6. KESME ÇİÇEK

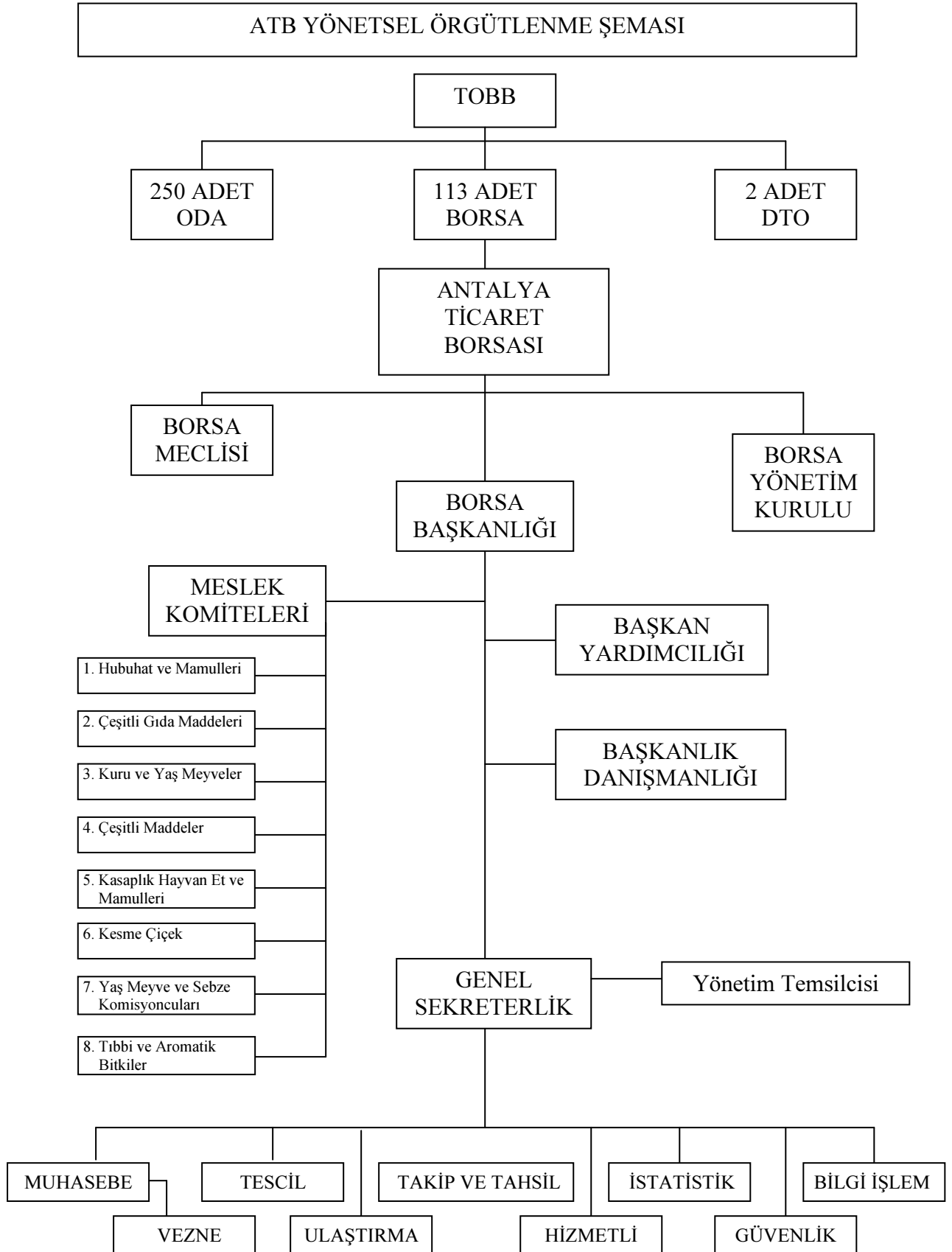
Başkan	TUNCAY ÖZDEN
Başkan Vekili	MEHMET KURBAN
Üye	ALİ ÇANDIR
Üye	İBRAHİM YILMAZ
Üye	TEFİL BAŞKAYA
Üye	MEHMET BULGAN
Üye	ÖMER OSMAN

7.YAŞ SEBZE-MEYVE KOMİSYONCULARI

Başkan	FATİH EKİNCİ
Başkan Vekili	ALİ DEMİR
Üye	ERDOĞAN EKİNCİ
Üye	CÜNEYT DOĞAN
Üye	ALİ ÇETİN
Üye	FEVZİ ATŞAN
Üye	MUSTAFA GİZLİ

8. TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER

Başkan	ARİF İZMİR
Başkan Vekili	ŞABAN ACAR
Üye	H.ERGİN CİVAN
Üye	MAHMUT RUHİ ALPAGOT
Üye	ABDULLAH İNAN
Üye	SALİH ALP FİDAN
Üye	OSMAN ÖZKAN

İÇİNDEKİLER

Sunuş _____	4
Giriş _____	10
1. Dünya, Türkiye ve Antalya Ekonomilerindeki Gelişmeler _____	12
2. Ekonomik Coğrafya _____	52
2.1. Coğrafi Yapı _____	52
2.2. Topoğrafik Yapı _____	53
2.3. Dağlar, Akarsular, Irmaklar _____	53
2.4. Bitki Örtüsü _____	54
2.5. İklim Yapısı _____	54
2.6. Demografik Yapı _____	56
3. Tarımsal Yapı ve Ticareti _____	58
3.1. Tarımsal Alanlar ve Kullanım _____	60
3.2. Tarımsal Üretim Değeri ve Ticareti _____	65
4. Tarımsal Üretim _____	70
5. Antalya Ticaret Borsası _____	71
5.1. Kuruluş ve Tarihçe _____	71
5.2. Temsil, İmza Yetkisi ve Ehliyet _____	72
5.3. Borsa Komiseri _____	72
5.4. Gelir Kaynakları _____	73
5.5. Yayın Faaliyetleri _____	73
5.6. Borsa Tescilleri _____	73
5.7. Ticaret Borsaları Kotasyonuna Dahil Maddeler _____	74
(Ana Grup İtibariyle)	
5.8. Borsanın İşlem Hacmi _____	76
5.9. Yönetmelik Proje ve Ar-Ge Faaliyetleri _____	77
5.10. Sosyal ve Kültürel Etkinlikler _____	77
6. 2009 Yılı Hedefleri ve Planları _____	78
Sonuç ve Değerlendirme _____	79

Giriş

Küresel finans krizi, reel ekonomik yapıya derin olumsuz etkiler yapmış, dünya ticaret hacmi ve emtia piyasaları ciddi bir biçimde daralmıştır. OECD raporlarında 1999-2008 döneminde örgüt üyelerinin yıllık ortalama reel büyümesi %2.5 düzeyinde iken 2009 yılında % -3.8 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ekonomisi ise 2009 yılında % - 4.8 ile tarihinin en kötü ikinci daralmasını yaşamıştır. Bu daralma, OECD ortalamasından %50 daha kötü bir daralmadır.

2010 ve 2011 yılları da temel görünüm itibariyle, kriz ortamının devamı niteliğinde geçmiştir.

2012 yılı küresel ekonomik görünüm, 2010 ve 2011 yıllarına göre daha olumsuz dönen bir yapıda geçmiştir. Zira, bu dönemde kaydedilen büyüme sürdürülememiş ve bazıları önceden tahmin edilen risk faktörlerinin devreye girmesiyle başta gelişmiş ülkeler olmak üzere 2012 yılında küresel düzeyde ekonomik büyüme belirgin biçimde yavaşlamıştır. Ekonomik krizin hafifletilmesi ve kriz sürecinin kısaltılması amacıyla alınan genişletici parasal ve mali önlemler, bütçe açığı ve yükselen kamu borçluluğu sorunlarına yol açarken, bu önlemlerle yaratılan efektif talebin özel kesimlerce devir alınarak canlı tutulması süreci beklenen düzeyde gerçekleşmemiştir. Bunun yanı sıra özellikle gelişmiş ülkelerce izlenmiş olan gevşek para ve kamu maliye politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkan kamu borç stoku sorunları ve bunun bankacılık kesimi üzerine olan yansımaları gelişmiş ekonomileri, özellikle Euro Bölgesini beklenenin çok üstünde olumsuz biçimde etkilemiştir.

Ülkemizde ise 2011 yılında kaydedilen %8.8'lik ekonomik büyüme, 2012 yılında sürdürülememiş ve %2.2 olarak gerçekleşmiştir. Bu büyüme 2011 yılındaki büyümeye göre son derece güdük kalmış ve dünya ortalamasının %50 altında bir büyüme olarak kayıtlara geçmiştir.

Kriz ortamından çıkma çabaları, bu çabaların tarımsal ve ticari hayata sayısal yansımaları; Raporun temel konusunu oluşturmaktadır.

İlk bölümde, yukarıda sözü edilen yaklaşımla bir tümden gelim uygulaması ve değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde IMF,OECD, WTO ve WB gibi uluslararası, TÜİK, DPT, DTM ve HM gibi ulusal kurumların verilerinden ve araştırma raporlarından yararlanılmıştır.

İkinci bölüm Antalya'nın Doğal ve ekonomik coğrafya özelliklerine ayrılmıştır.

Üçüncü bölümde ise Antalya'nın tarımsal yapısı ve ticareti; uluslararası, ulusal ve bölgesel karşılaştırmalarla değerlendirilmiştir.

ANTALYA TİCARET BORSASI
2012 YILI EKONOMİK RAPORU

28/11/2013

Ver:1.0

11 / 79

Dördüncü bölüm doğrudan tarım kesimi üretimi ve üretim değerleriyle ilgili 2011 yılı değerlendirmelerini kapsamaktadır.

Beşinci bölümde Borsamız 2012 yılı ekonomik, sektörel, sosyal ve toplumsal faaliyetleri ile çeşitli konular hakkındaki görüş ve değerlendirmeleri yer almaktadır.

Altıncı bölümde Borsamızın 2013 yılı hedefleri ve planlarına yer verilmiştir.

1. Dünya, Türkiye ve Antalya Ekonomilerindeki Gelişmeler

Küresel ekonomilerde 2011 yılında yaşanan nispi iyileşme, 2012 yılında yerini AB ve ABD ekonomileri başta olmak üzere tüm ekonomiler üzerinde bozulmalara bırakmıştır. Özellikle gelişmiş ekonomilerdeki ciddi tüketim eğilimi daralması ve mali konsolidasyon çabaları, parasal genişleme politikalarına rağmen ekonomileri büyüme performansı bakımından olumsuz etkilemiştir. Nitekim Tablo-1.1’de dünya ekonomisindeki 13 yıllık temel ekonomik göstergelerin eğilimleri incelenirse görülecektir ki, 2009 dünya daralmasından sonra yaşanan büyümeler sürdürülebilir nitelikte yapılmaya çalışılmasına rağmen başarısız kalınmıştır. Tahminler en iyi olasılıkla 2014 yılını tekrar hızlanmış büyüme yılı olarak göstermektedir. Türkiye ise 2012 yılında %2.2 ile, dünya ortalama büyümesinin yarısına yakını ancak başarabilmiştir.

Tablo-1.1. Dünya Ekonomisine İlişkin Temel Göstergeler (%)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dünya Büyümesi	2,3	2,9	3,6	4,9	4,7	5,2	5,3	2,7	-0,4	5,2	3,9	3,2	2,9	3,6
Dünya Ticaret Hacmi	0,0	3,6	6,1	11,2	7,5	9,2	7,1	2,2	-11,7	14,1	6,5	2,5	2,7	5,0
Enflasyon	4,2	3,5	3,7	3,6	3,8	3,7	4,0	6,0	2,5	3,6	4,8	3,9	3,8	3,8
ABD \$ Deposit Faiz Oranı	3,7	1,8	1,2	1,8	3,7	5,3	5,2	3,0	1,1	0,5	0,5	0,7	0,4	0,6
Petrol Fiyatları (\$)	24,3	25,0	28,9	37,8	53,4	64,3	71,1	97,0	61,8	79,0	104,0	105,0	104,5	101,35

Kaynak: IMF Dünya Ekonomik Görünüm Raporu, Ekim 2013

Dünya ekonomisi son 13 yılda yukarıdaki temel ekonomik gösterge eğilimlerine sahip olurken, aynı dönemde sermaye akımlarında da ciddi değişimler yaşanmıştır. Tarihte hiç olmadığı kadar, gelişmekte olan ve yeni gelişen ekonomilere özel sermaye akımları söz konusu olmuştur. Ekonomik göstergelerdeki gerçekleştirmelerin kaynaklarından biri de bu sermaye akımları olmuştur.

Tablo-1.2’de 13 yıllık dönemde için verilen net özel sermaye akımlarının eğilimleri incelendiğinde toplam olarak 4 kattan fazla bir sermaye girişini görebiliriz. Ancak özellikle Ortadoğu ve Afrika ülkelerine giriş yaklaşık 8 kat olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan 4 kattan az artışla Latin Amerika ülkeleri, bu akımdan ortalamanın altında yararlanan bölge ekonomileri olmuştur.

Tablo1.2. Yükselen (yeni gelişen ve gelişmekteolan) Ekonomilere Giden Net Özel Sermaye
(milyar \$)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Yükselen Ekonomiler	237,6	185,1	139,1	263,0	424,1	646,9	784,1	1244,2	619,1	643,3	1088,3	1030	912	994
Ortadoğu ve Afrika	7,7	12,9	4,4	18,9	44,2	78,6	95,2	164,1	109,9	64,3	98,1	57,6	62,5	79,1
Nijerya	0,5	1,8	1,7	2,5	4,7	8,2	5,7	7,4	-0,7	3,7	7,3	9,4	8,9	9,6
Mısır	1,2	1,9	1,5	-2,3	-2,0	4,3	7,9	13,8	12,9	-6,4	21,5	-3,5	-1,7	5,1
Fas	-0,7	2,2	0,4	3,0	1,7	0,9	1,7	6,8	1,9	3,2	1,8	3,6	3,5	3,6
Güney Afrika	4,4	4,9	-1,5	2,4	9,1	19,5	19,3	20,0	13,4	8,1	21,0	18,4	12,2	18,6
Lübnan	1,9	1,7	3,2	5,4	4,5	3,6	4,1	5,2	6,5	9,8	4,6	7,8	5,4	4,3
Suudi Arabistan	0,7	-1,6	-2,1	2,9	8,6	18,7	31,1	56,0	49,2	40,5	27,6	27,2	25,0	27,4
BAE	-0,4	1,9	1,3	4,9	17,6	23,5	25,4	54,8	26,7	5,5	7,5	9,6	10,5	11,6
Latin Amerika	85,9	81,5	28,5	46,7	57,5	90,4	103,8	223,9	130,9	146,6	265,5	253,9	252,2	272,7
Arjantin	13,8	8,4	-8,1	7,2	10,2	0,9	12,7	22,7	10,1	4,1	9,1	8,7	8,0	9,0
Brezilya	39,8	24,3	6,0	11,4	9,5	22,4	43,2	94,9	44,5	91,1	153,8	137,0	142,5	158,0
Şili	6,2	6,1	4,1	7,6	6,0	11,2	10,7	17,3	22,8	18,8	26,3	21,8	25,9	31,1
Kolombiya	3,5	9,0	-1,5	-0,5	4,7	11,1	7,8	13,3	9,7	17,0	12,8	20,6	16,3	18,4
Ekvator	0,8	2,1	2,4	1,2	1,5	1,2	0,4	0,0	0,8	-0,4	1,0	1,5	1,0	1,1
Meksika	17,7	28,0	23,4	13,1	22,3	34,8	26,7	50,1	29,6	5,3	41,5	47,4	40,3	44,6
Peru	0,7	0,7	1,5	2,5	2,6	4,3	3,8	10,3	7,1	8,2	11,9	10,7	7,8	9,2
Venezüella	3,4	2,9	0,6	4,3	0,7	4,4	-1,5	15,1	6,2	2,4	4,2	10,2	7,5	0,9
Yükselen Avrupa	54,6	20,0	39,9	74,1	150,8	250,6	275,4	444,1	256,8	63,7	192,2	184,5	144,9	202,9
Bulgaristan	1,8	1,4	1,1	2,3	3,8	5,2	12,0	20,7	17,4	2,8	0,4	-0,7	-1,0	0,4
Çek Cumhuriyeti	4,5	5,9	8,9	5,5	11,3	13,7	10,0	21,3	13,8	9,5	18,6	10,6	5,3	8,1
Macaristan	6,4	6,4	5,1	13,6	22,0	20,9	24,1	24,2	22,2	8,3	3,4	0,4	-5,0	-0,7
Polonya	16,8	13,3	3,5	2,7	32,4	33,4	32,9	59,8	39,2	41,3	62,9	57,9	43,7	42,3
Romanya	3,6	2,7	3,2	4,8	11,3	14,0	23,3	31,4	25,4	2,7	2,7	6,7	0,8	6,6
Rusya Federasyonu	3,2	3,1	18,1	35,9	37,6	99,9	97,1	195,1	70,9	6,2	47,7	67,3	58,3	92,8
Türkiye	16,5	-13,8	0,3	5,0	24,5	46,0	59,3	62,1	39,2	-8,4	44,6	53,6	48,6	59,1
Ukrayna	1,7	0,9	-0,2	4,2	7,9	17,6	16,6	29,4	28,7	1,2	20,4	12,0	-4,7	8,2
Yükselen Asya	89,4	70,7	66,2	123,4	171,6	227,3	309,7	412,1	121,4	368,7	532,1	533,9	452,1	439,7
Çin	51,1	49,4	49,9	71,6	94,3	128,3	154,0	185,7	146,1	190,1	279,2	240,5	148,4	155,1
Hindistan	14,0	9,2	7,3	19,6	19,6	29,1	58,6	101,9	31,0	86,5	89,1	60,0	65,0	75,4
Endonezya	-1,4	1,9	-5,6	-2,9	-5,1	13,7	9,8	16,1	13,3	20,9	35,2	22,0	31,2	33,0
Kore	23,9	1,7	10,9	25,4	26,6	22,7	50,4	66,0	-71,6	53,1	27,1	12,9	3,1	16,8
Malezya	1,6	4,8	3,6	3,5	10,4	6,4	12,5	19,0	3,3	14,0	16,3	15,9	15,5	17,3
Filipinler	2,3	2,4	2,1	1,6	0,3	7,3	4,2	8,5	-3,9	-0,9	7,7	7,6	3,4	4,6
Tayland	-2,1	1,4	-2,0	4,6	15,3	19,9	20,3	14,8	3,2	4,9	33,0	12,9	20,4	21,3

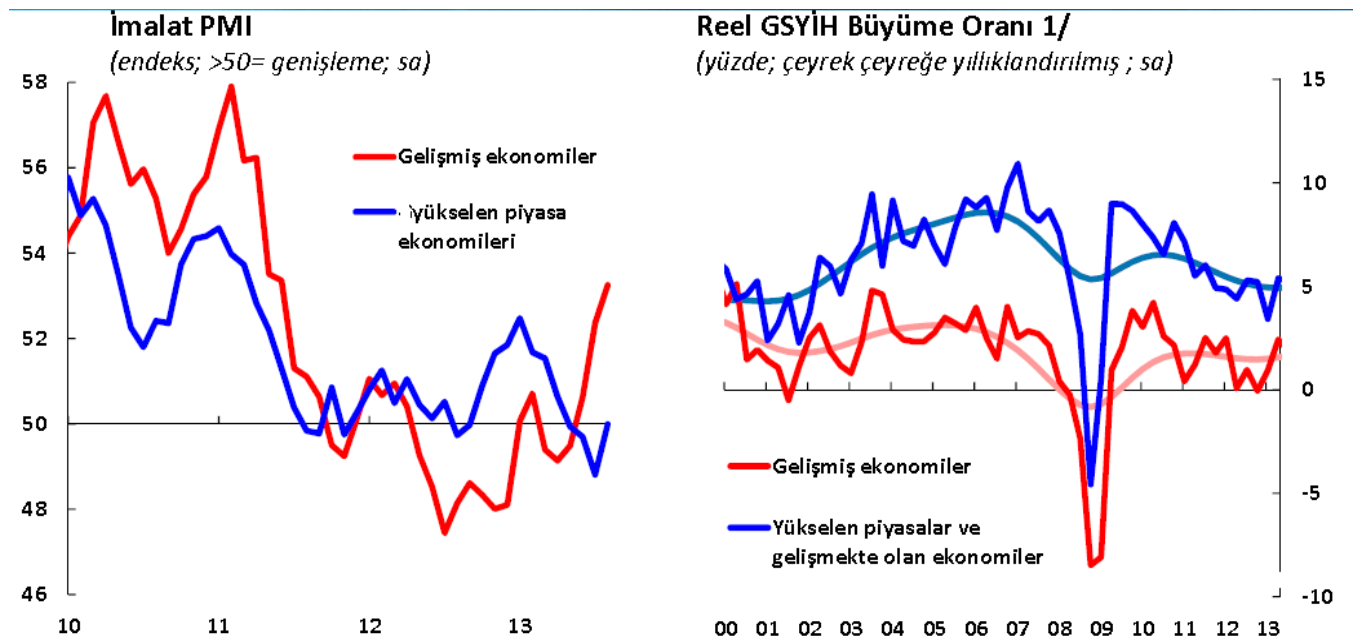
Kaynak: Institute of International Finance (IIF), Temmuz 2012

Kaynak: IMF, Dünya Ekonomik Görünümü.

2012 yılı; küresel, bölgesel, ulusal ve yerel ekonomiler bakımından ciddi ayrışmaların sözkonusu olmaya başladığı bir yıl olmuştur. Özellikle bölgesel ve gelişmiş-gelişmekte olan ekonomiler bakımından değerlendirildiğinde, farklılaşmaların daha berrak bir şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Tablo-1.1. de 2009-2011 dönemi için büyüme ve ticaret eğilimleri, bölgesellik ve gelişmişlik düzeylerine göre verilmektedir. Bu sermaye akımlarının en önemli etkileri, imalat sanayi ve GayriSafi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) büyümeleri üzerinde olmuştur. Üstelik gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bakımından da performans ayrışmasını tetiklemiştir.

Gelişmekte olan ekonomiler ve yükselen piyasalar ile gelişmiş ekonomiler arasındaki imalat sanayi ve reel GSYİH büyümesi ilişkileri Şekil-1.1'de verilmiştir. Şeklin solunda imalat sanayi satınalma yöneticileri sipariş endeksi (İmalat PMI) eğiliminin gelişmiş ve yükselen piyasalar ayırımı verilirken, sağında ise reel GSYİH büyüme oranları eğilimi yine gelişmiş ve yeni yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler ayırımıyla verilmiştir.

Şekil-1.1. Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Büyüme Eğilimleri.

2009 küresel krizinde gelişmiş ekonomilerin yaşadığı küçülme, gelişmekte olan ekonomilere ve yükselen piyasalara göre çok daha şiddetli olmuştur. Bu da doğaldır. Zira krizin kaynağı bu ekonomilerdi. Ancak imalat sanayi itibariyle değerlendirirsek, krizden çıkış ve iyileşme, gelişmiş ekonomilerde daha hızlı ve ivmeli olmuştur. Bu süreç, 2012 yılından itibaren kendisini göstermiş ve hızını da takip eden dönemde artırmıştır. Yani gelişmiş ekonomiler kendi yarattıkları krizi bir ölçüde, gelişmekte olan ekonomilere ve yükselen piyasalara ihraç etmiş ya da nakletmiş durumdadır. İmalat sanayi konusundaki ivmelenmenin gelişmiş ekonomilerde daha hızlı olması, bu naklelişin ya da yaymanın en köklü ve yapısal göstergelerinden biridir.

Tablo-1.3. Küresel Ekonomik Büyümler ve Ticaret

	2009	2010	2011	2012	2012*
Dünya Hasılası¹	-0.7	5.1	4.0	4.0	3.3
Gelişmiş Ekonomiler	-3.7	3.1	1.6	1.9	1.2
A.B.D.	-3.5	3.0	1.5	1.8	1.8
Euro Bölgesi	-4.3	1.8	1.6	1.1	-0.5
Almanya	-5.1	3.6	2.7	1.3	0.3
Fransa	-2.6	1.4	1.7	1.4	9.2
İtalya	-5.2	1.3	0.6	0.3	-2.2
Avrupa Birliği	-4.2	1.8	1.7	1.4	-0.1
Japonya	-6.3	4.0	-0.5	2.3	1.7
İngiltere	-4.9	1.4	1.1	1.6	0.6
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	-1.1	5.8	3.6	3.7	2.6
Yeni Sanayileşen Asya Ekonomileri	-0.7	8.4	4.7	4.5	3.3
Yeni Yükselen Piyasa ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	2.8	7.3	6.4	6.1	5.4
Merkezi ve Doğu Avrupa	-3.6	4.5	4.3	2.7	1.1
Bağımsız Devletler Topluluğu	-6.4	4.6	4.6	4.4	3.7
Rusya	-7.8	4.0	4.3	4.1	3.3
Gelişmekte olan Asya ülkeleri	7.2	9.5	8.2	8.0	7.3
Çin	9.2	10.3	9.5	9.0	8.2
Hindistan	6.8	10.1	7.8	7.5	7.0
Latin Amerika ve karayipler	-1.7	6.1	4.5	4.0	3.6
Brezilya	-0.6	7.5	3.8	3.6	3.0
Meksika	-6.2	5.4	3.8	3.6	3.5
Orta-Doğu ve Kuzey Afrika	2.6	4.4	4.0	3.6	3.2
Dünya Hasılası ² (% değişim)	-2.3	4.0	3.0	3.2	2.5
Dünya Ticaret Hacmi (mal ve hizmetler)	-10.7	12.8	7.5	5.8	3.8
Emtia Fiyatları (\$)					
Petrol (değişik cins ortalaması)	-36.3	27.9	30.6	-3.1	-4.9
Yakıtdışı (ihracat ağırlıklı ortalama)	-15.7	26.3	21.2	-4.7	-14.0
Tüketici Fiyatları					
Gelişmiş Ekonomiler	0.1	1.6	2.6	1.4	1.6
Yük. Piyasalar ve Gelişmekte Olanlar	5.2	6.1	7.5	5.9	6.2
Libor (%) (\$ mevduatı üzerinde)	0.1	0.5	0.4	0.5	0.9

*24 Ocak 2012 tarihli IMF WEO Güncelleme Raporu tahminleri

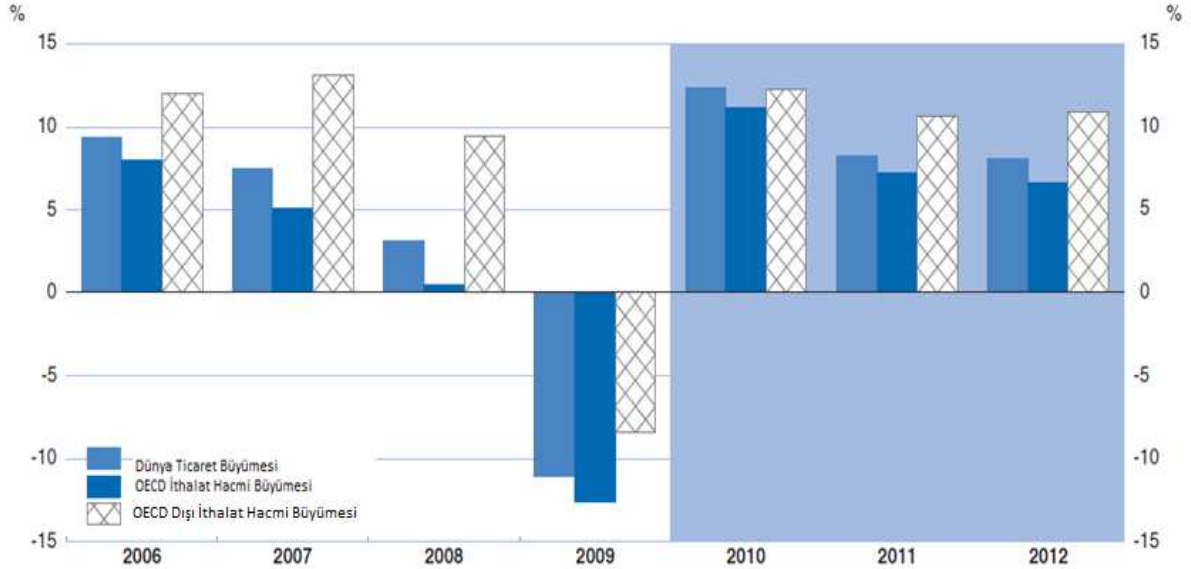
1 Satınalma gücü paritesine göre

2 Piyasa döviz kurları bazında

Tablo-1.3’de 2009-2012 dönemindeki küresel, bölgesel ve gelişmişlik sınıflamasına göre ekonomilerde yaşanan temel göstergelerin eğilimleri verilmektedir. Tablonun sağ tarafında, 2012 yılı için ilk ve güncellenmiş (düzeltilmiş) veriler gösterilmiştir. Görüldüğü gibi gerek büyüme rakamları, gerek mal ve hizmet ticareti ciddi küçülmelere uğratılmıştır. Çünkü faiz oranları yükselmiştir.

2003 yılı ile 2008 yılı ilk yarısı arasındaki 5.5 yıllık sürede küresel ekonomilerde sıra dışı olumlu gelişmeler yaşanmış, mal ve faktör piyasalarında ciddi kırılmalar söz konusu olmuş, para ve sermaye piyasalarında ise baş döndürücü hareketlilikler yaşanmıştır. İnsanoğlunun özellikle finansal piyasalar ve türev ürünler konusundaki icatçılığı tavan yapmıştır. Küresel dış ticaret bu dönemde 7 trilyon \$'dan, 14 trilyon \$'a yükselmiş, yani kendini ikiye katlamıştır. Düşen enflasyon ve faiz ile yükselen serbestleşme ve büyüme, dış ticareti küresel düzeyde adeta coşturmuştur. Şekil-1.2. de açık mavi renkle dünya ticaret hacmi, koyu mavi renkle OECD ithalat hacmi ve beyaz kareli renkle de OECD dışı ithalat hacmi büyümeleri verilmektedir.

Şekil-1.2. Dünya Ticaret Hacmi Büyümesi

Kaynak: OECD

2008 yılı Ağustos Ayı'na gelindiğinde, önceden bazı belirtilerine kulak tıkamış gelişmiş ekonomiler, bir ay içerisinde panik halde tepetaklak olan finansal sisteme sahip olmuşlardır. Onca yıl boyunca finansal sistemleriyle övünen bu ekonomiler, diğer ekonomilere yansıttıkları uzantılarıyla da tüm dünya ekonomileri üzerinde, etkileri hala süren bir derin kriz ortamı yaratmışlardır.

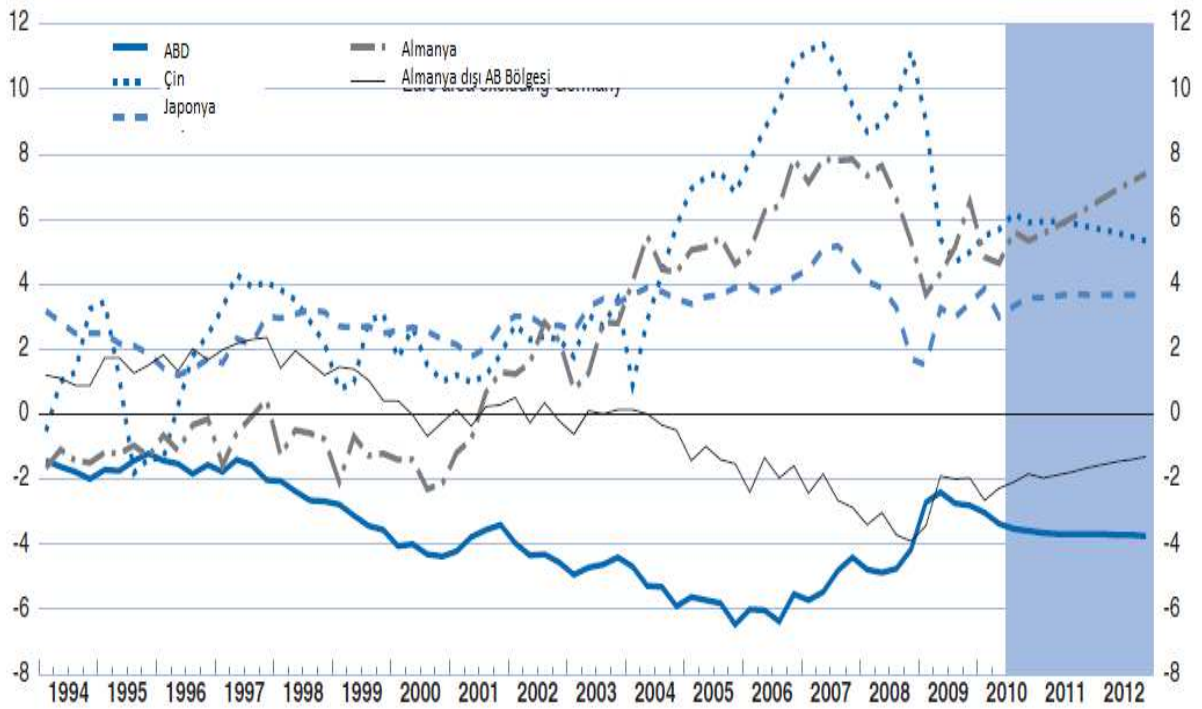
2012 yılına gelindiğinde dünya ticaret büyümesi ve OECD ithalat artışı, son üç yılın en düşüğü olarak gerçekleşmiştir. OECD dışı ülkelerin ihracatındaki kötüleşme ise bir miktar daha düşük kalmıştır.

Topluca daralmaya giden dünya ekonomileri, özellikle gelişmiş ekonomilerin merkez bankalarının rekor düzeyli geniş para politikalı uygulamaları sonucunda farklı öbeklenmelere başlamıştır. Rekor düzeyde basılan ve finansal sisteme pompalanan paralar, reel kesim ya da sokaktaki insan yerine, mali sistem içinde hızla buharlaştırılmıştır. Önemli bir kısmı da merkez bankalarınca yine finansal icatlarla geriye alınmıştır.

2012 yılında özellikle reel ekonomiler yeniden büyümede yönünü aşağıya çevirmiştir. Zira, yoğunlukla Amerikan Merkez Bankası (FED) ve Avrupa Merkez Bankası (ECB) bir ölçüde parasal genişleme adı altında para basımına geçmelerine rağmen faizler nispi olarak yükselmiştir. Finansal ve bankacılık sistemi çöpleşmemiş gelişmekte olan ülkeler, çılgınca basılan ve küresel finansal sistem tarafından emilen paralardan nasibini tahminlerin çok ötesinde fazlaca almıştır. Bu durum, aralarında bizimde olduğumuz ülkelerin cari açıklarının kapatılmasında aşırı miktarda sıcak para akımlarına yol açmıştır.

Şekil-1.3. GSYİH % si Olarak Cari İşlemler Dengesi

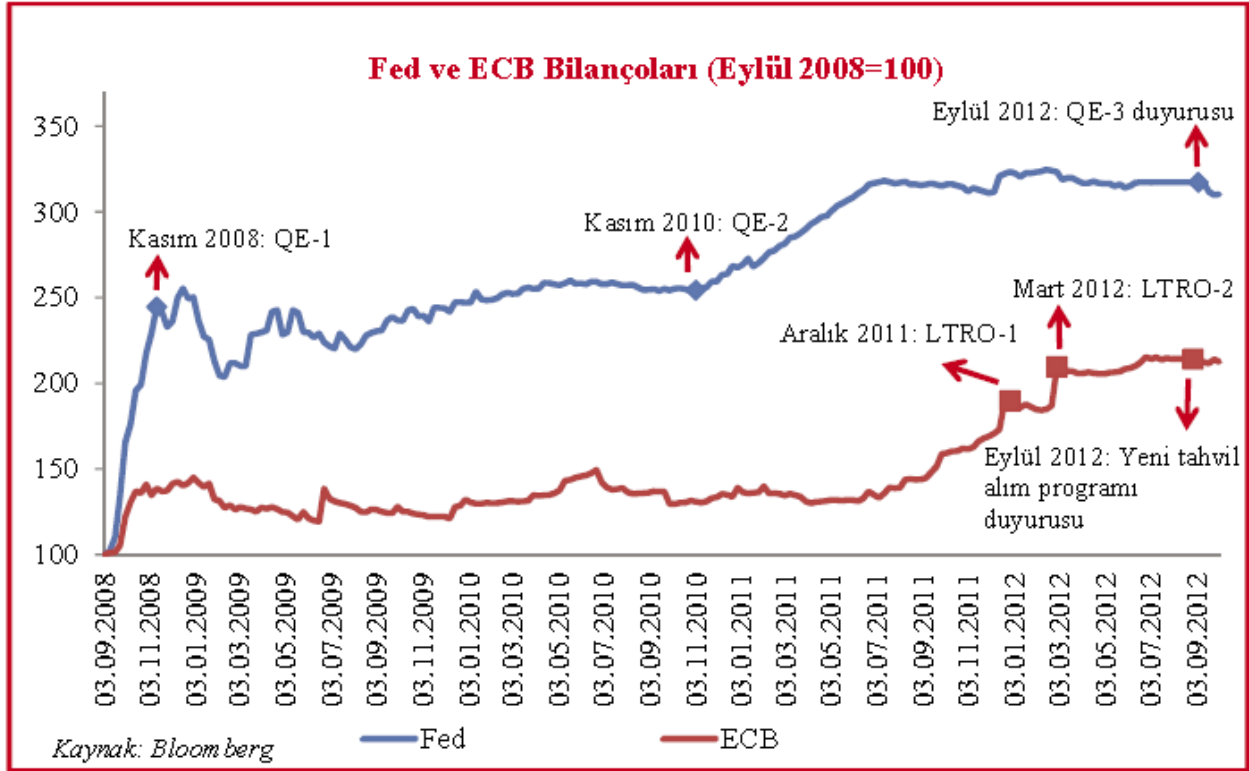

Ülkelerin dış dünya ile tüm ekonomik ilişkilerinin parasal bir bakiyesi (mahsubu) olan cari işlemler dengesi bakımından gerek gelişmiş ekonomiler, gerek aralarında ülkemizin de bulunduğu OECD ülkeleri 1994 ve 2011 yılları bakımından değerlendirildiğinde ortaya Şekil-1.3'deki görünüm çıkmaktadır.

Buna göre gelişmiş ekonomiler içerisinde ABD ve Almanya dışı AB Alanı ülkeleri, ciddi cari işlemler açığı vermektedir. Bu açık düzeyi de son 17 yıldır devam etmektedir. Üstelik ABD'nin cari işlemler açığı rekoru, GSYİH'sının %6'sı düzeyinde gerçekleşmiştir.

2010-2012 döneminde OECD ülkeleri içerisinde en fazla açık veren 3. ülke Türkiye olmuştur ve ABD'nin 2006 yılındaki rekoruna yakın bir açık düzeyi gerçekleşmiştir. Bu gerçekleşme, bizim son yıllardaki en iyimser gerçekleşmemiz olmuştur.

Şekil-1.4. FED ve ECB Bilanço Büyüklüklerindeki Eğilimler.

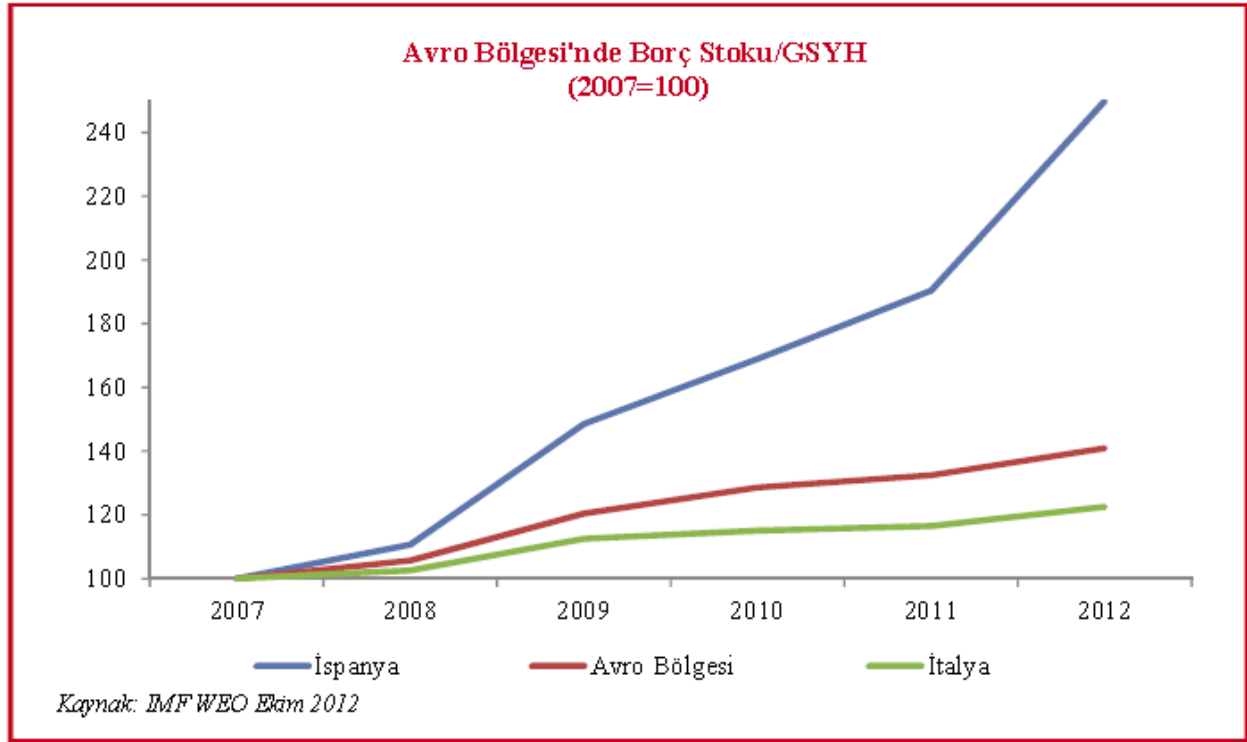

Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerin tamamını doğrudan etkilemeleri bakımından Amerikan Merkez Bankası (FED) ve Avrupa Merkez Bankası (ECB) politikaları ve bu politikaların sonuçları birinci dereceden önem taşımaktadır. Finansal krizin patlak erdiği 2008, Eylül Ayı temel alındığında, FED ve ECB'nin parasal genişleme politikalarının bilançoları üzerindeki sonuçları Şekil-1.4'de gösterilmiştir. 03.09.2008 tarihi 100 kabul edildiğinde, 2012 yılında FED bilançosu 3 kattan fazla, ECB bilançosu ise 1.5 kattan fazla büyümüştü. Normal koşullar altında, aşırı basılan bu paralar reel piyasalara ve sokaktaki insanlara sirayet edeceğinden akıl almaz derecede yüksek bir enflasyonla karşılaşılmasına sebep olacaktı. Ancak şimdilik böyle olmamaktadır. Zira küresel

finansal sistem ve merkez bankaları karşılıklı para alış-verişinde bulunmakta ve aşırı basılan bu paralar, reel ekonomiye ve sokaktaki insana ulaşmadan buharlaşmaktadır.

Her iki dev ekonominin merkez bankalarının bilançoları, finansal piyasalarda oluşan ve dünya hasılasının 14 katı büyüklüğüne ulaşmış olan balonun havasını indirmek amacıyla aşırı şişirilmeye başlamıştır. Bu küresel strateji, kısa-orta ve uzun vadede tüm dünya için ciddi sarsıntı ve bozulma gibi yan etkilere sebep olacaktır. Nitekim, Şekil-1.5. de görüldüğü gibi zaten son derece kötü olan borçlanma yapısı, Avro Bölgesi'nde aşırı ilave borç stokuna neden olmaya başlamıştır. 2007 yılı 100 temel olarak alındığında, toplam Avro Bölgesinin borç stoku/GSYİH oranı, 2011 yılında %30 artarken, İtalya'nın %20 ve İspanya'nın ise %100 artmış durumdadır. Borç stokunun kötüleşme eğilimi 2012 yılında da devam etmiştir.

Şekil-1.5. Avro Bölgesinin Borç Stoku Eğilimi.

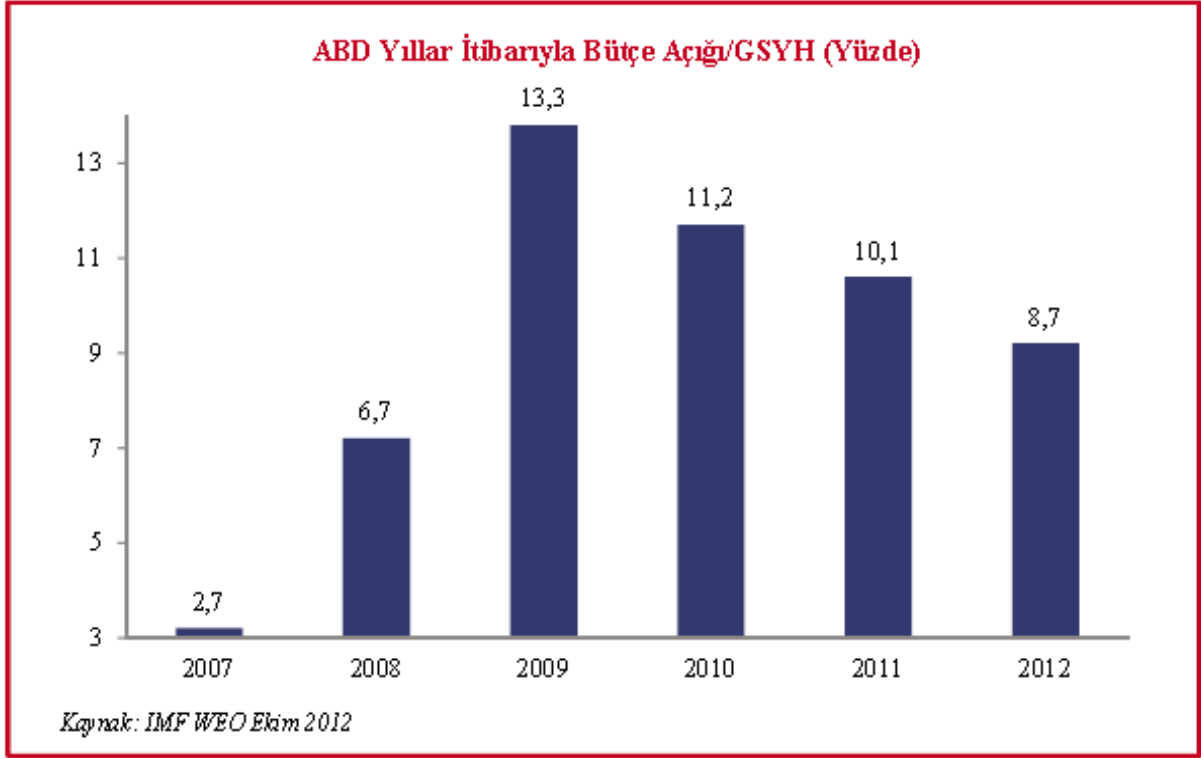

ABD'nin borç stokundaki eğilim de Avro Bölgesi'ndeki ortalama eğilimden daha kötü bir seyir izlemektedir. Zira 2007 yılı 100 kabul edildiğinde ABD'de Borç stoku/GSYİH oranı %65 artmış durumdadır. Yani FED ve ECB'nin aşırı parasal genişlemeci politikaları aynı zamanda ve yönde kamunun borç stoklarında büyütme etkisi yaratmıştır.

Parasal genişleme politikalarının bir diğer sonucu da bütçe açıkları üzerinde gerçekleşmiştir. Örneğin ABD bütçe açığının GSYİH'ya oranında önce bir patlama etkisi yaratmış, 2012 yılından itibaren ise bütçe açığının GSYİH'ya oranında nispi bir gerileme yaşanmaya başlamıştır. Ancak Şekil-1.6. da gösterildiği gibi açık oranı, henüz kriz öncesi düzeye getirilememiştir.

Cari işlemler ve bütçe açıklarındaki düzeyler hala devasa boyuttadır ve uluslararası standartlardan uzaktır. İkiz açıklar olarak da adlandırılan bu durum, son yıllarda bizde de kendisini göstermeye başlamıştır.

Şekil-1.6. ABD Ekonomisinde Bütçe Açığı/GSYİH Oranı Eğilimi.

Kriz öncesinde %2.7 düzeyinde bulunan bütçe açığı oranı, 2009 yılında %13.3 ile rekor kırmış ve 2011 yılında %10.1'e gerilemiştir. Ancak hala 2.7'den 4 kat büyük bir oran söz konudur. Avro Bölgesi'nde ise durum ortalama %5 gibi nispeten daha iyi bir düzeydedir.

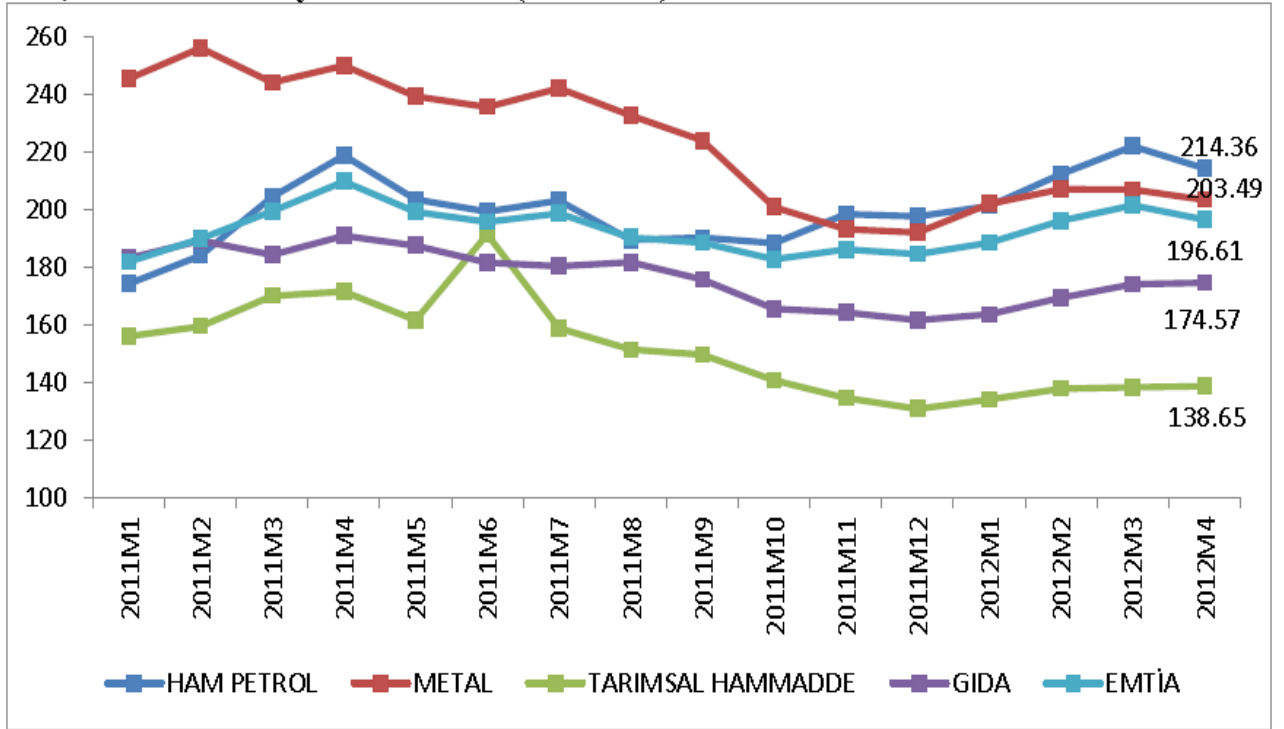
Merkez bankaların genişleyici para politikaları her iki ekonominin mali yapıları üzerinde bu etkileri yaratmakla kalmamış, diğer ülkelerin ekonomik göstergelerinde de ciddi değişimlere yol açmıştır.

Küresel dış ticarete yukarıdaki eğilimler yaşanırken, yine küresel emtia, gıda ve enerji fiyatlarındaki eğilim de Şekil-1.7’de gösterilmiştir. 2005=100 temel yıl endeksi ile hesaplanan emtia fiyatlarındaki endeks değişim değerleri 2012 yılı sonu itibariyle ve aylık dönemler halinde gösterilmektedir.

2012 yılında gıda fiyatlarında nispi bir düşme yaşanırken, bu kez enerji fiyatları ciddi bir artışa meyletmiştir. Önümüzdeki dönemde emtia fiyatları bakımından en büyük iki risk; petrol arzındaki kesintiler ve jeopolitik nedenler ile ABD ve Hindistan’da baş gösteren kuraklık olarak görülmektedir. Petrol fiyatları son dönemde zayıf küresel ekonomik faaliyete rağmen, arz yönlü sıkıntılar sebebiyle oldukça yükselmiştir. ABD ve Hindistan’daki kuraklık dolayısıyla yükselen temel gıda fiyatları yüzünden ise yeni bir “gıda krizi” oluşabileceği ifade edilmektedir.

Dünya emtia ticareti içerisinde gıda ve enerji kalemleri her zaman temel gösterge niteliğinde olmuştur. Nitekim son onbeş yıldır bu temel göstergeler, dünya ticaretinin eğilimini de belirler nitelikte seyretmiştir.

Şekil-1.7. Dünya Emtia, Gıda ve Enerji Fiyatları Eğilimi. 2005=100

Kaynak: IMF -IFS, Nisan 2012 veri tabanı

- (1) Ham Petrol Endeksi: Brent , Dubai ve Teksas ham petrol fiyatlarının basit ortalamasından oluşan endekstir.
- (2) Metal Endeksi: Bakır, alüminyum, demir, nikel, kalay, çinko, kurşun ve uranyum fiyatlarından oluşan endekstir.
- (3) Tarımsal Hammadde Endeksi: Pamuk, yün, ahşap, lastik ve hayvan derisi fiyatlarından oluşan endekstir.
- (4) Gıda Endeksi: Tahıl, bitkisel yağ, et, deniz ürünleri, şeker, muz ve portakal fiyatlarından oluşan endekstir.
- (5) Emtia Fiyat Endeksi: Yakıt ve yakıt dışı fiyatlardan oluşan endekstir.

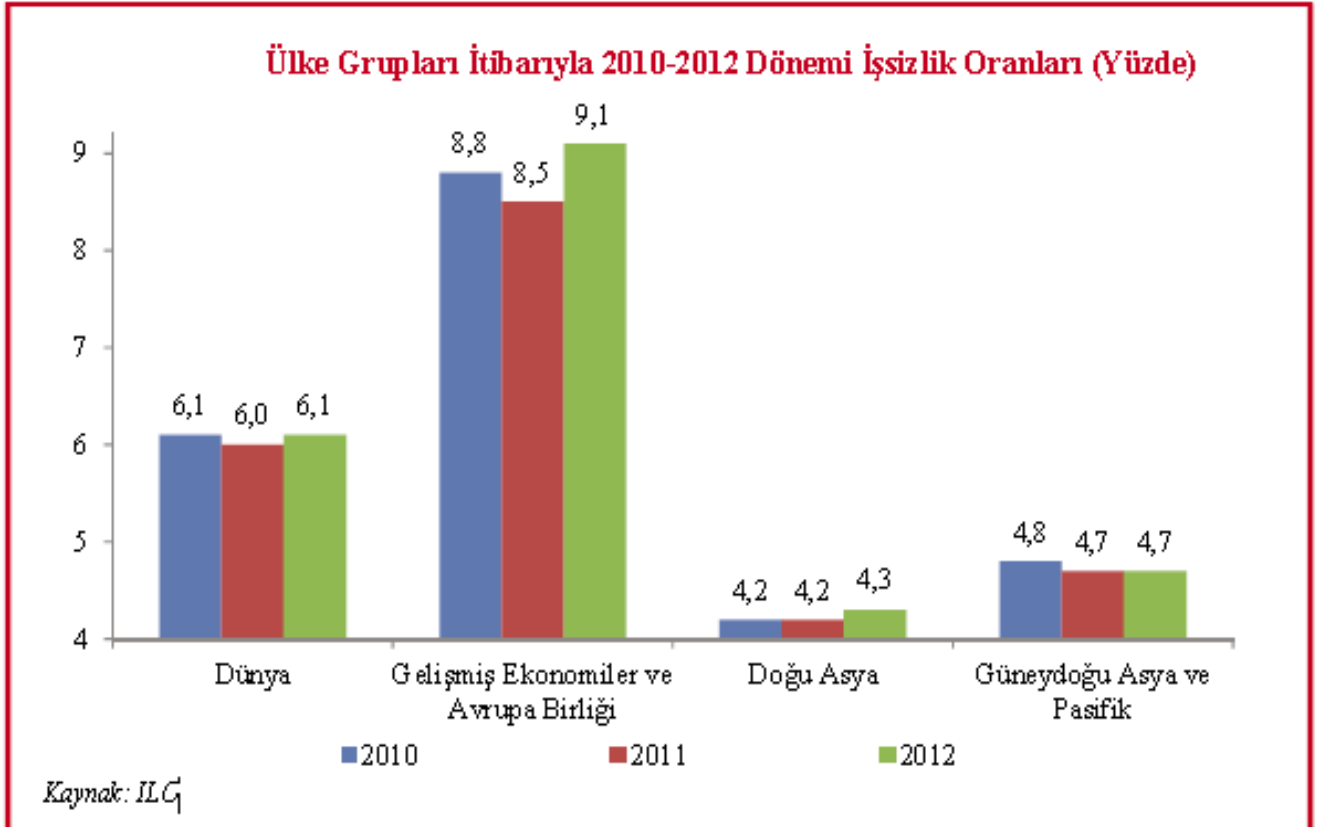
Tarımsal dış ticaret, küresel piyasalarda bu dönemde çok zor koşullar altında başarılmaktadır. Her şeyden önce tarımsal ticarete çok ciddi ve zorlu rekabet koşulları söz konusudur küresel piyasalarda. Bir taraftan ulusal korumacı politikalar yoğunlaşmışken, diğer taraftan da neredeyse tekelleşen bir küresel piyasa söz konusudur. Bu durumun bir göstergesi olarak Şekil-1.7 önemlidir.

Burada yeşil renkli çizimle gösterilen tarımsal ve mor çizgiyle gösterilen gıda ürünlerinin ortalama fiyat endeksleridir. 2012 yılında özellikle bu iki ürün grubunda fiyat düşüşleri hat safhadadır. Örneğin tarımsal hammadde fiyat endeksi, 2012 yılı içerisinde 160'dan 130 civarına gerilemiştir. Yani yaklaşık %20'lik bir fiyat gerilemesi söz konusu olmuştur.

2005-2012 döneminde dünya gıda fiyatlarının yaklaşık %100 artış gösterdiği görülmektedir. Gıda fiyatlarındaki %100'lük artışa karşın, aynı dönemde dünya enerji fiyatları da yaklaşık %80 artmış görülmektedir.

Ekonomik büyüme performansı doğal olarak işsizlik oranları üzerinde belirleyici bir konuma sahip bulunmaktadır. Dünya geneli için ve bölgesel bir ayrımla işsizliğe baktığımızda Şekil-1.8 bize karşılaştırılmalı bir değerlendirme yapma olanağı vermektedir.

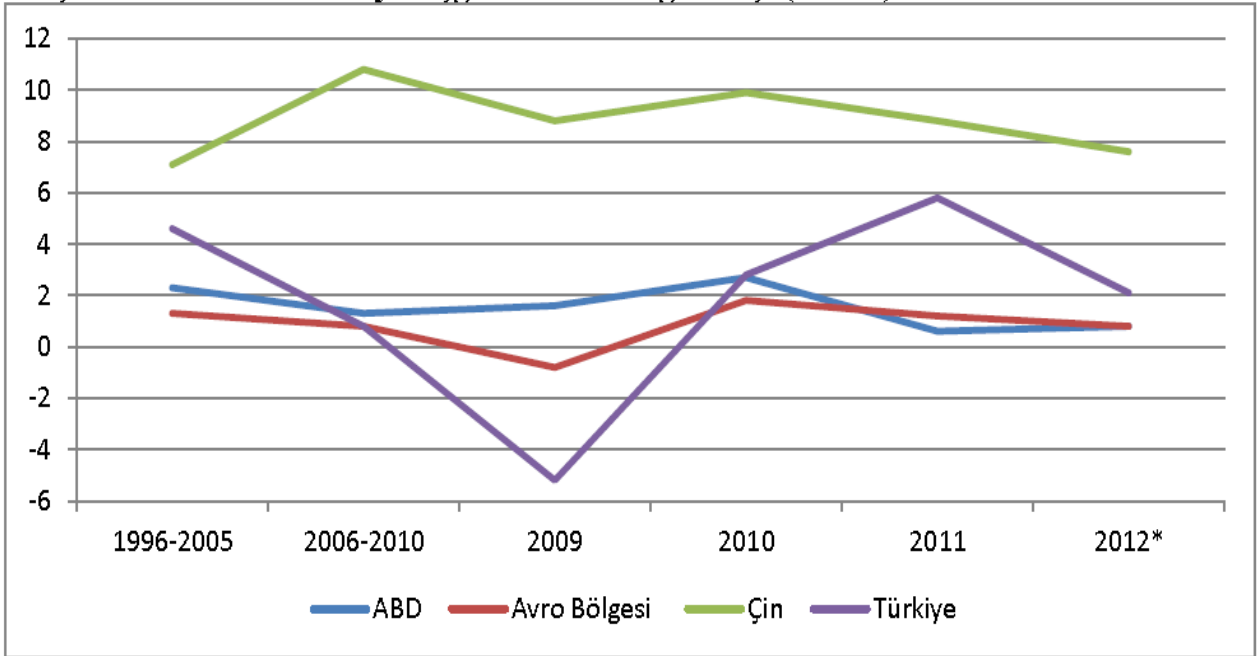
Şekil-1.8. Dünya ve Bölgesel İşsizlik Oranları.

2010-2012 dönemini kapsayan işsizlik oranlarında açık ara önde olan, %9'a varan ortalama ile gelişmiş ekonomiler olmuştur. Dünya ortalamasının %6 olduğu bu dönemde Doğu ve Güneydoğu Asya bölgelerinde işsizlik ortalama %4.5 civarında gerçekleşmiştir.

Uzun dönemli bir değerlendirmeye bölgesel ve ülkeler itibariyle işgücü verimliliği eğilimi Şekil-1.9'da verilmiştir. İşgücü verimliliği bakımından en dalgalı seyri Türkiye göstermiştir. 2011 yılında nispi olarak en yüksek verimliliği gerçekleştiren Türkiye, 2012 yılında bu verimlilik düzeyini koruyamamıştır.

Şekil-1.9. İşgücü Verimliliği Eğilimi (%).

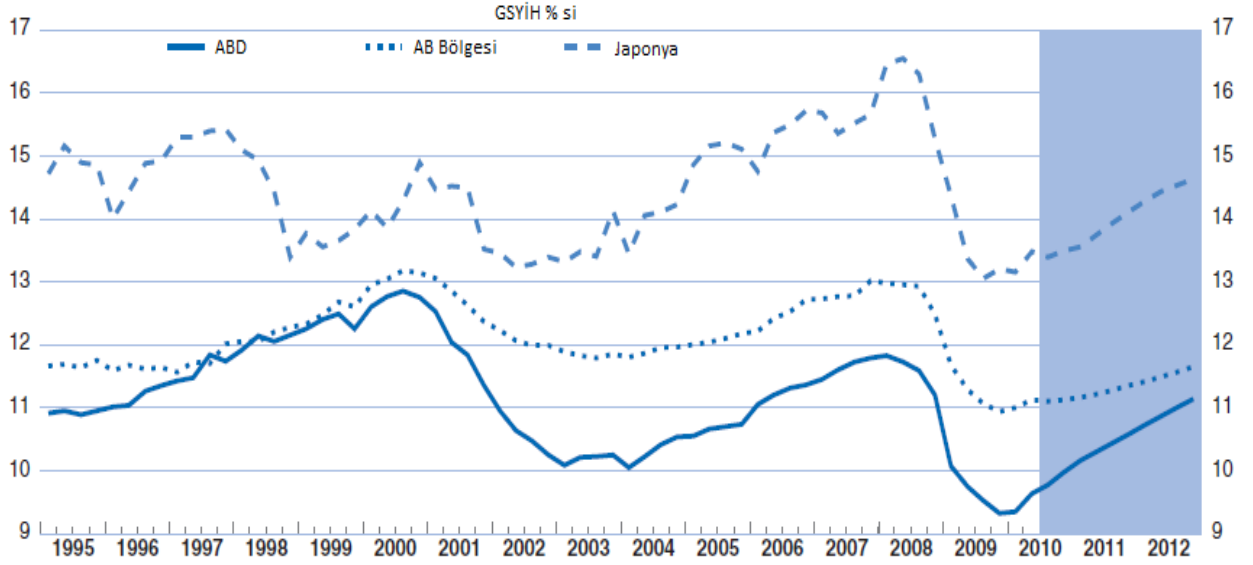
Kaynak: Conferance Board

* Tahmin

Dünya ekonomisindeki bu görünüm, iş dünyasının ekonomi içindeki yatırım eğiliminin de tarihi dip seviyeye düşmesine sebep olmuştur. Özellikle gelişmiş ekonomiler içindeki iş dünyasının yatırım oranları ciddi düşüşler göstermiştir. Kriz öncesi yıl olan 2007'deki zirveden kaybettiğinin yarısını bile geriye alamayan gelişmiş ekonomilerin iş dünyası yatırımları, 2012 yılında bir miktar yükseliş gerçekleşmiştir.

Şekil-1.10'da gösterilen işdünyası yatırımlarının GSYİH içindeki paylarında yaşanan eğilim, gelişmiş ekonomiler için verilmiştir. 2009 yılında son yirmi yılın en düşüğüne inen yatırım eğilimi, 2011 ve 2012 yıllarında bir yükseliş içerisine girmiş olsa da ancak 1995 yılı düzeyine yaklaşabilmiştir.

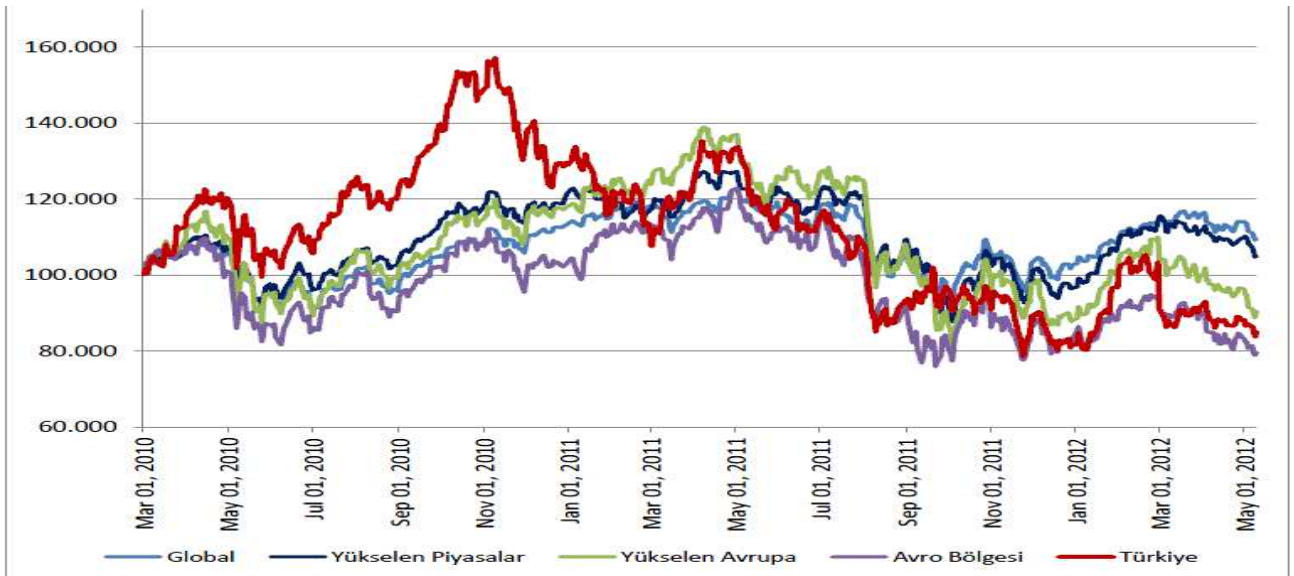
Şekil-1.10. İş Dünyası Yatırımları, GSYİH İçindeki pay.

Kaynak: OECD

Bu gerçekleştirmelere bir neden de uluslararası sermaye hareketliliği eğilimidir. Şekil-1.11'de bu eğilim verilmektedir.

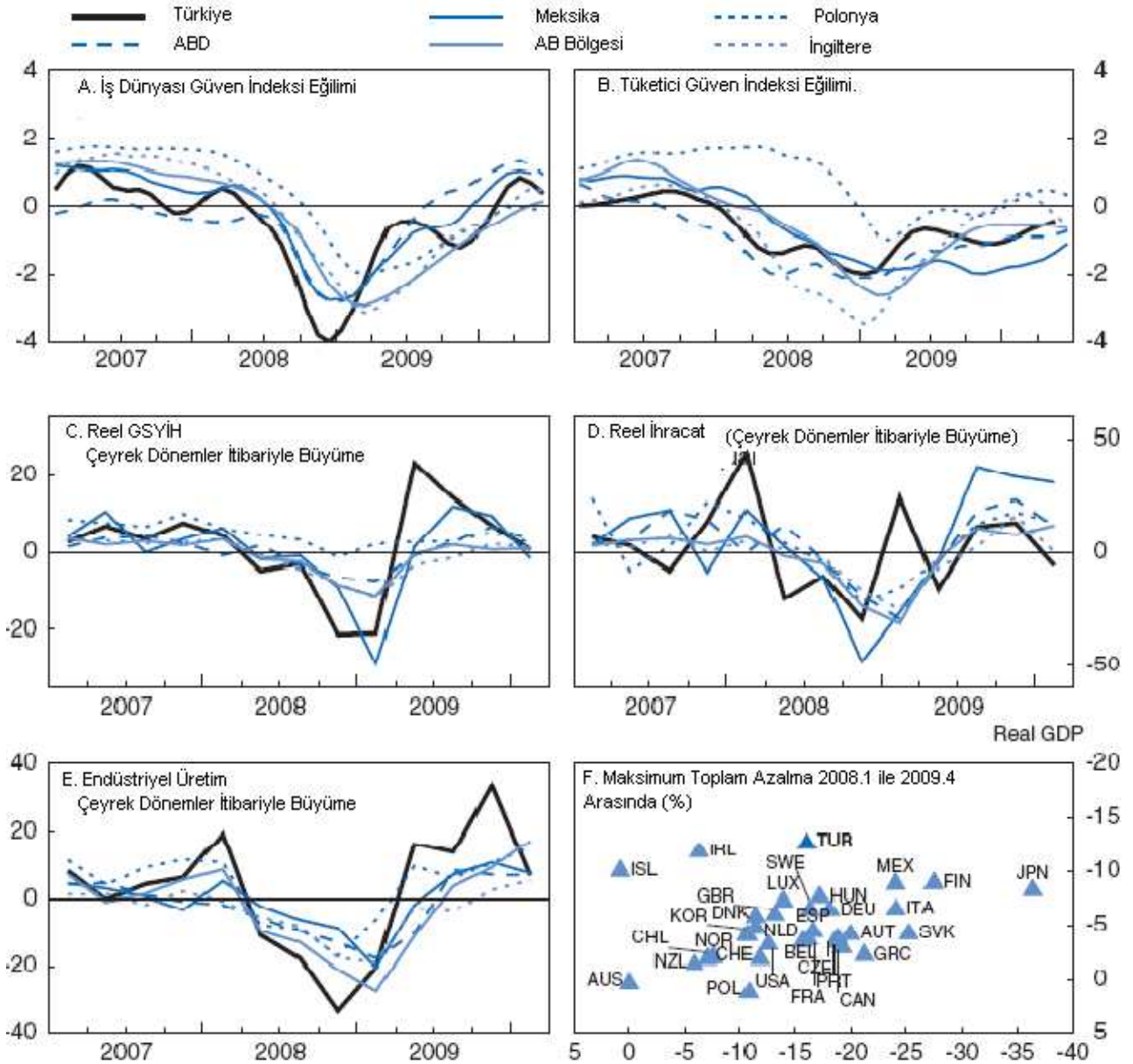
Şekil-1.11. Morgan Stanley Sermaye Hareketliliği Endeksi, 9.2.2010=100

Son yaşanan ve etkileri küresel düzeyde halen devam eden 2008 krizinin öncesi ve ertesi yıl itibarıyla uyumluluklar Şekil-1.12’de gösterilmektedir. Gelişmiş ekonomi örnekleri ABD, AB Bölgesi ve İngiltere olarak seçilmişken, gelişmekte olan ekonomi örnekleri de Türkiye, Meksika ve Polonya olarak seçilmişken, 6 gösterge ile ülkelerin krizdeki uyumlulukları izlenmiştir.

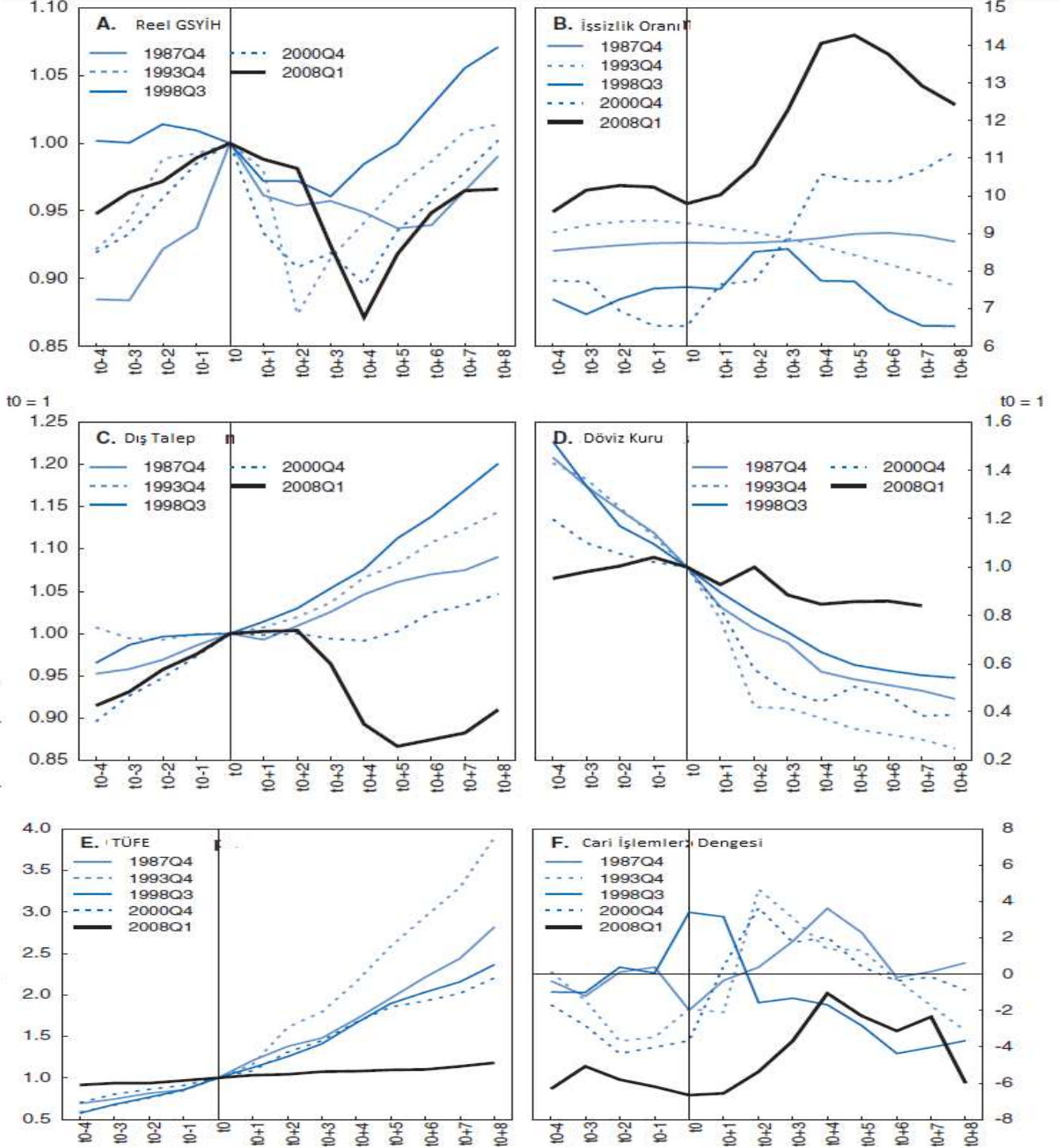
Şekil-1.12. Ülkelerin Krizdeki Uyumlulukları.

Kaynak: OECD

Türkiye, İş Dünyası Güven Endeksinde ve Endüstriyel Üretimde en kötüyü, reel GSYİH büyümesinde ve reel ihracatta ise en iyiyi yaşadığı görülmektedir.

Şekil-1.13. Türkiye'nin Krizleri.

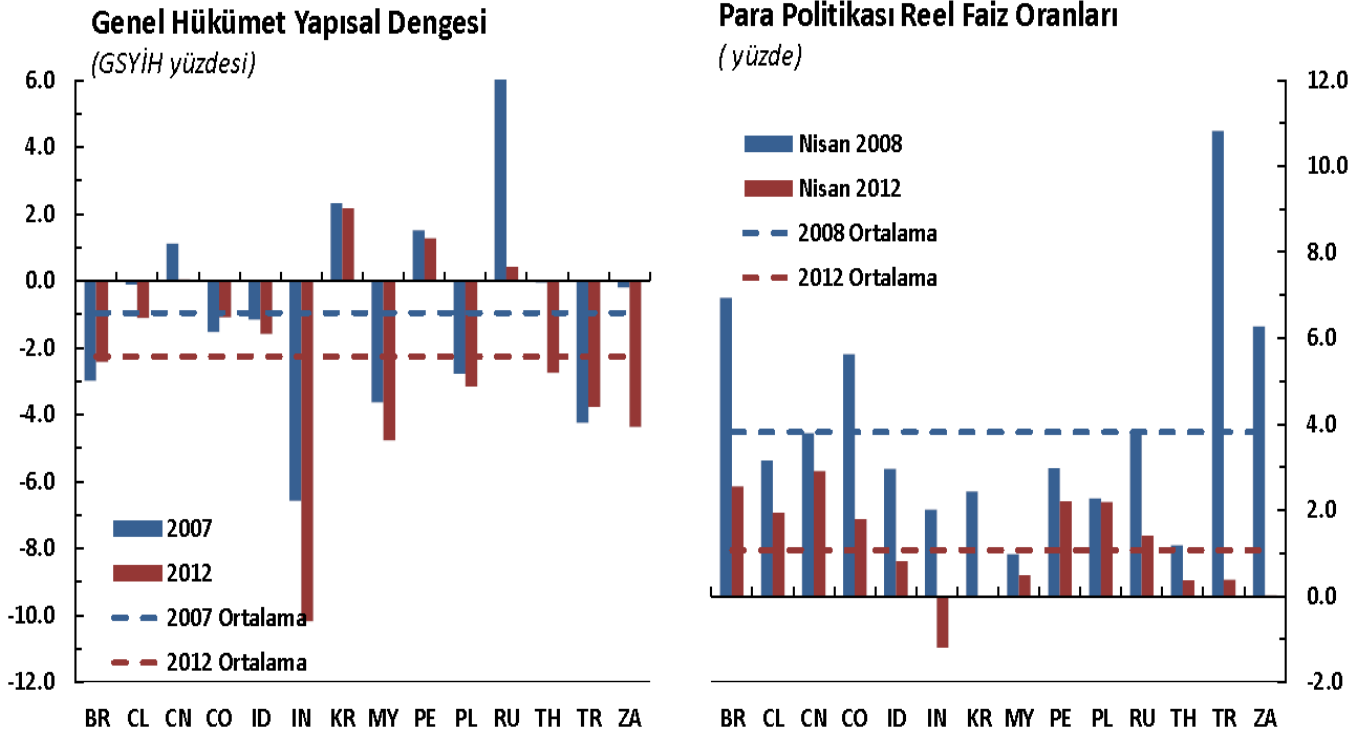

Kaynak: OECD

Koyu siyah çizimle gösterilen 2009 krizi, 6 temel ekonomik gösterge ile tüm krizlerin içerisinde genel olarak en kötüyü ya da en olumsuzunu işaret etmektedir.

Türkiye, yaşadığı 5 krizin en ağırını son krizde yaşamış gözükmektedir. Son 5 yılı kapsayan dönemde de 14 ülkenin hükümet yapısal dengesinin GSYİH'ya oranı bakımından Türkiye (TR), Hindistan (IN)'dan sonra Malezya ile birlikte en kötü ikinci konumunda bulunmuştur. Şekil-1.14'ün sağ çiziminde ise yine 14 ülke içinde bu kez reel faizlerdeki ortalama ve maksimum düzeyler karşılaştırılmıştır. Bu çizime göre Türkiye 2008 yılında açık ara en yüksek, 2012 yılında ise ortalamasının altında reel faiz ödemiştir.

Şekil-1.14.

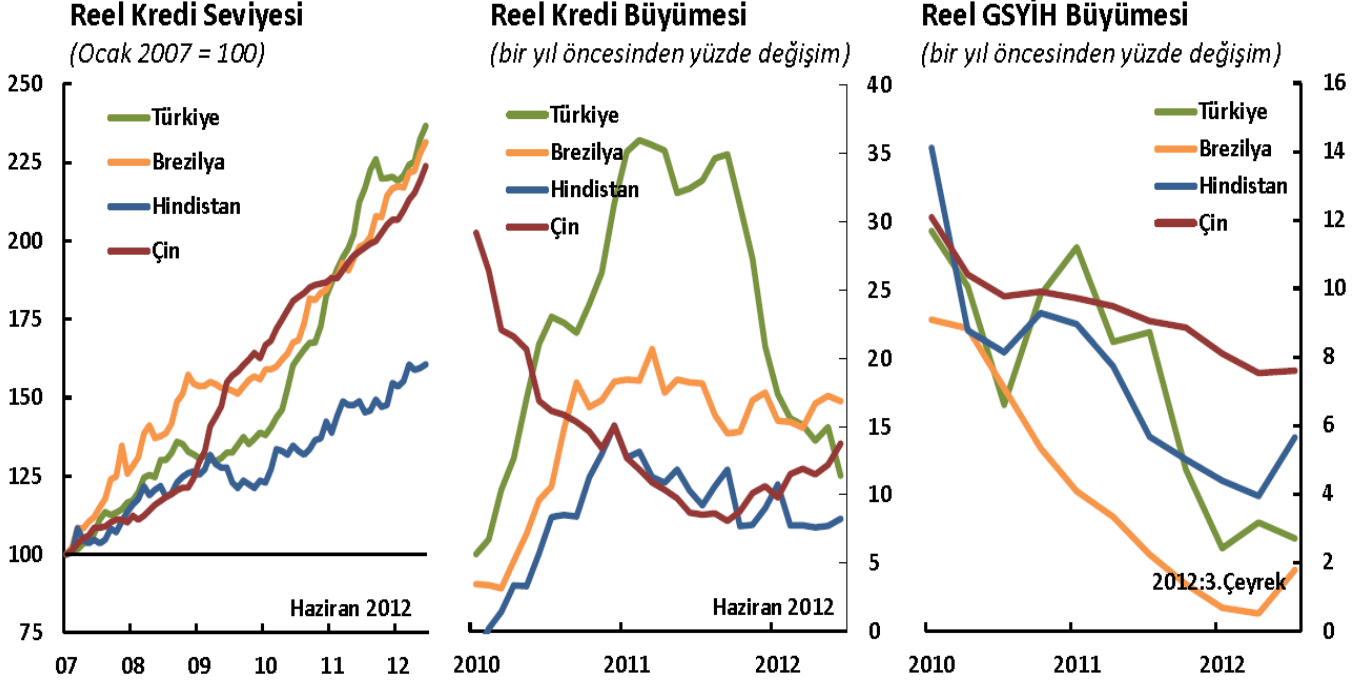
BR: Brezilya; CL: Şili; CN: Çin; CO: Kolombiya; ID: Endonezya; IN: Hindistan; KR: Kore; MY: Malezya; PE: Peru; PH: Filipinler; PL: Polonya; RU: Rusya; TH: Tayland; TR: Türkiye; ZA: Güney Afrika.

KAYNAK: IMF Dünya Ekonomik Görünüm Raporu, 2012.

Hükümet yapısal dengesizliğinde Türkiye, 2007 ve 2012 yıllarında ortalamasının üzerinde bozulma yaşamasına, reel faizde 2007 ortalamasının üzerinde kalmasına rağmen, 2012 yılı ortalama reel faizin altında kalmayı başarmıştır.

Bu türden bozulmalar uluslararası konumda da geçerli olduğunda krediler ve büyüme konuları benzer bir eğilim gösterir. Nitekim Şekil-15'de bu eğilim kendisini göstermektedir.

Şekil-1.15.

KAYNAK: IMF Dünya Ekonomik Görünüm Raporu, 2012.

Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 4 ülkenin reel kredi ve büyüme karşılaştırmaları Şekil-1.15'de verilmiştir. Ocak, 2007=100 temel yıl endeksi ile hesaplanan sol çizimde en yüksek reel kredi seviyesi Türkiye'nin ki olmuştur. Buna karşılık orta çizimde reel kredideki yıllık büyümede 2011 yılındaki açık ara yüksek borçlanmaya rağmen, 2012 yılında borçlanma büyümesi ciddi düşme göstermiştir. Sağ çizimdeki reel büyümede ise son üç yıldır ivmelenmesi ciddi düşen Türkiye, Brezilya'dan sonra en düşük reel büyüme performansı göstermiştir.

Türk Ekonomisi'nin 2012 yılı büyüme performansı, %2.2 ile bir önceki yılın %8.8'lik büyümesinin ¼'ü düzeyinde ancak gerçekleşebilmiştir. Bu büyüme performansı, dünya ortalama büyümesi olan %3.3'ün, 1/3 altında kalmıştır.

2011 yılında yaşanan ortalamadan hızlı büyümenin sürdürülemez olduğuna ilişkin ciddi bir gösterge olmuştur. Bu dönemde faizlerdeki yükselişler geleceğe ait büyüme beklentilerini ciddi bir biçimde törpülemiştir.

2012 yılı büyümesinin sektörel kaynakları ve boyutları Tablo-1.4.'de verilmektedir. Üretim yöntemiyle hesaplanan bu büyüme, 14 sektör toplamıyla gerçekleştirilmiştir.

2010-2012 dönemi üçer aylık (çeyrek) dönemler ve yıllık toplamlar olarak verilmiştir. Tablodaki yüzde artışlar, 1998 temel yıl ve sabit fiyatlarla yaşanan büyümeleri göstermektedir.

2012 yılında üretim yöntemiyle ve sektörler itibariyle büyümeye en yüksek katkılar sırasıyla Sağlık ve Sosyal Hizmetler, Eğitim, Enerji, Otel ve Lokanta hizmetleri ile Mali Aracı Kuruluşların Faaliyetleri alanlarında sağlanmıştır.

Tablo-1.4. Türk Ekonomisi, Sektörel ve Çeyrek Dönemler Büyümesi, % (1998 sabit fiyatlarıyla).

Dönem/İktisadi faaliyet kolları Quarter/Kind of economic activity	Tarım, avcılık ve ormancılık Agriculture, hunting and forestry	Madencilik ve Taşocakçılığı Mining and quarrying	İmalat Sanayi Manufacturing	Elektrik, gaz, buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı Electricity, gas and water supply	İnşaat Construction	Toptan ve perakende ticaret Wholesale and retail trade	Otel ve Lokantalar Hotels and Restaurants	Ulaştırma, depolama ve haberleşme Transport, storage and communication	Mali aracı kuruluşların faaliyetleri Financial intermediation	Konut Sahipliği Ownership and dwelling	Sağlık işleri ve sosyal hizmetler Health and social work	Eğitim Education	Sektörler Toplamı Sectoral total	Vergi-Subvansiyon Taxes-Subsidies	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Alıcı fiyatlarıyla) Gross Domestic Product (Purchaser's Price)
1.çeyrek-quarter	3,8	6,1	22,0	2,4	9,0	21,2	-1,1	12,7	3,5	1,8	1,2	4,3	11,8	17,7	12,6
2.çeyrek-quarter	2,8	14,2	15,4	8,3	21,7	14,0	2,5	10,4	6,8	1,7	0,8	2,1	10,3	13,8	10,4
3.çeyrek-quarter	0,9	0,1	7,2	11,4	23,7	7,5	0,7	6,0	6,7	2,6	-0,7	-1,4	5,6	8,2	5,3
4.çeyrek-quarter	4,5	0,9	11,3	6,5	18,7	13,4	-0,9	13,8	9,7	1,3	0,8	-0,7	9,4	13,5	9,3
2010	2,4	4,7	13,6	7,3	18,3	13,6	0,3	10,6	6,8	1,8	0,6	1,2	9,1	13,1	9,2
1.çeyrek-quarter	9,2	10,8	15,4	12,3	15,7	18,6	6,0	13,4	10,0	1,9	4,1	3,6	12,2	17,1	12,4
2.çeyrek-quarter	7,1	1,2	9,6	5,9	13,5	13,8	10,5	12,1	9,2	1,7	4,1	3,3	9,4	10,9	9,3
3.çeyrek-quarter	5,1	0,3	9,9	6,8	10,7	11,1	9,9	11,6	12,9	1,3	7,0	6,8	9,1	10,2	8,7
4.çeyrek-quarter	6,2	5,5	5,6	10,5	7,1	2,6	11,7	5,7	6,8	2,3	5,4	7,7	5,6	4,8	5,3
2011	6,2	3,9	10,0	8,8	11,5	11,2	9,7	10,5	9,6	1,8	5,1	5,3	8,9	10,5	8,8
1.çeyrek-quarter	5,6	-0,6	2,9	8,4	2,4	0,2	2,3	4,5	4,5	1,7	4,5	5,8	3,3	2,5	3,1
2.çeyrek-quarter	3,5	3,1	3,2	6,1	-0,8	0,6	3,6	4,4	3,6	1,7	4,5	5,3	3,0	1,5	2,8
3.çeyrek-quarter	2,1	5,0	1,1	4,7	-0,8	-0,7	1,6	2,9	0,9	1,6	3,5	4,7	1,6	0,9	1,5
4.çeyrek-quarter	3,4	-5,1	-0,1	-2,5	1,5	0,0	7,4	0,7	3,8	1,7	4,6	5,3	1,6	0,9	1,4
2012	3,1	0,8	1,8	3,5	0,6	0,0	3,4	3,1	3,2	1,7	4,3	5,3	2,3	1,4	2,2

Tarım ve İmalat Sanayi gibi temel sektörlerin toplam büyümeye katkıları ise sözü edilen sektörlerden küçük kalmıştır.

Tarım sektörünün 2011 yılındaki toplam büyüme katkısı olan %6.2'den sonra 2012 yılında %3.1 olarak yani yarı yarıya azalmıştır. İmalat sanayinde durum çok daha düşük düzeyde kalmıştır.

Türk ekonomisinin büyüme eğilimini bu kez de harcama yöntemiyle ve ana harcama kalemlerinin büyüme etkileriyle görmek için Tablo-1.5 düzenlenmiştir.

Bu tabloya göre en çok dikkat çeken konu, özel tüketimin 2010 ve 2011 yıllarındaki büyüme sağladığı yüksek katkıların 2012 yılında yerini negatif katkıya bırakması olmuştur. Yani Özel Tüketim daralmıştır. Daralma ya da küçülme konusunda en fazla olumsuzluk Stok Değişiminde yaşanmıştır. Yani, 2012 yılında stoklar azaltılmıştır

Büyümede bir diğer dikkat çekici konu ise Net İhracatın, uzun yıllar sonra büyüme %4.1 gibi pozitif katkı sağlamasıdır. Son üç yıla bile baksak, Net İhracatın toplam büyüme katkısı hala negatif düzeydedir.

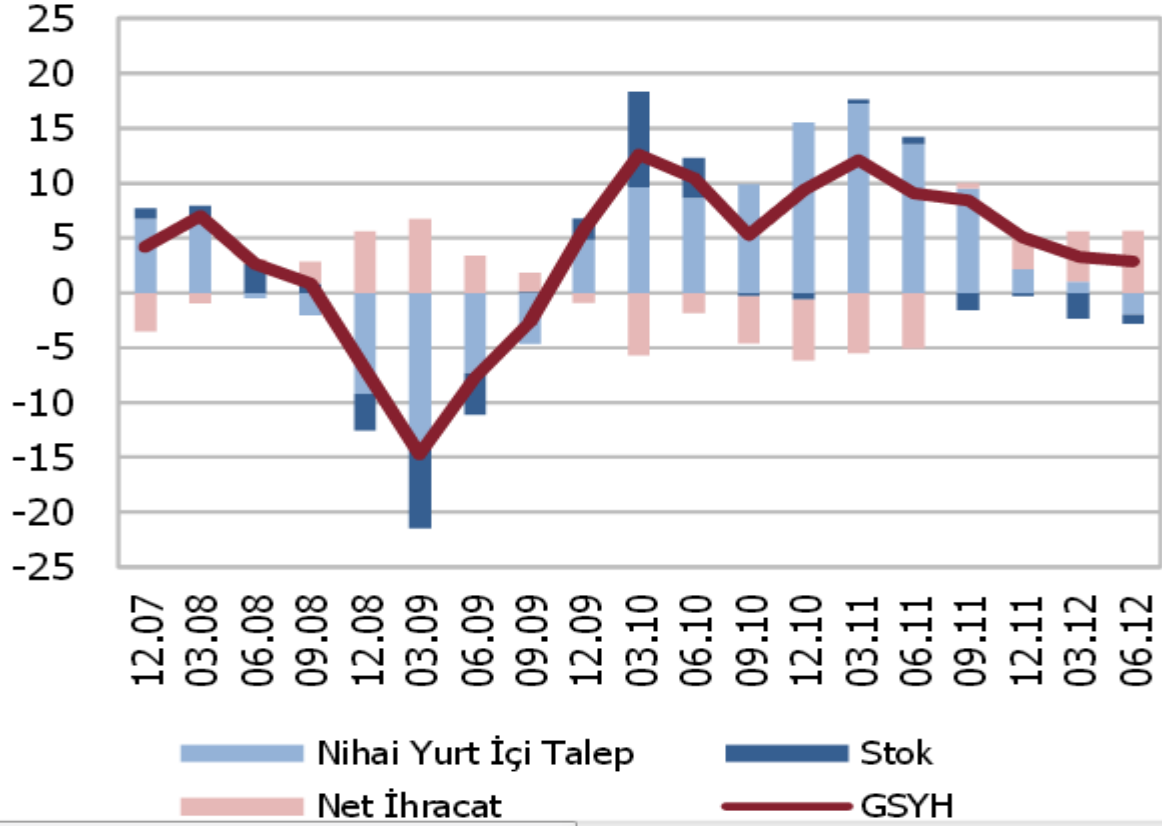
Tablo-1.5. Türk Ekonomisi, Harcama Kalemleriyle Büyümesi, % (1998 Sabit Fiyatlarıyla)

	2010	2011	2012				Yıllık
	Yıllık	Yıllık	Ç1	Ç2	Ç3	Ç4	
Tüketim	4,9	5,8	0,3	-0,3	0,3	0,8	0,3
Özel	4,7	5,3	-0,3	-0,8	-0,2	-0,3	-0,4
Kamu	0,2	0,5	0,5	0,4	0,5	1,0	0,6
Yatırım	0,6	9,8	-0,4	-1,2	-0,8	-0,4	-0,7
Özel	-0,1	4,4	-0,3	-1,4	-1,0	-1,4	-1,1
Kamu	0,7	5,4	0,0	0,2	0,3	1,0	0,3
Stok Değişimi	2,5	-0,2	-2,3	-1,6	-0,6	-1,3	-1,4
Net İhracat	-4,4	-1,1	5,6	6,0	2,7	2,4	4,1
İhracat	0,9	1,9	2,9	5,5	3,4	4,1	4,0
İthalat	-5,2	-3,0	2,7	0,5	-0,8	-1,7	0,1
GSYH	9,2	8,8	3,1	2,8	1,5	1,4	2,2

Rakamlar yuvarlamalardan ötürü toplamı vermeyebilir.

Yatırımlar konusunda Türk Ekonomisinin son üç yılı son derece dalgalı geçmiştir. Reel büyüme %9.8 ile % -0.7 arasında değişen katkılar yapan Yatırım faaliyetlerinde daha çok Kamu tarafı belirleyici olmuştur. Özel kesim yatırımları ise 2012 yılı çeyrek dönemleri boyunca negatif büyüme seyrinde olmuşlardır. Yani mevcut yatırımlara yenilerini eklemedikleri gibi, mevcutların bir kısmından da vazgeçmiş gözükülmektedirler.

Şekil-1.16. Reel GSYİH Büyümesine Katkılar (% , Yıllık)

Kaynak: TCMB

2007-2012 döneminde üçer aylık reel verilerle Gayrisafi Yurtiçi Hasılaya katkıları değerlendirildiğinde en yüksek katkının net yurtiçi talep tarafından yapıldığını gözlemlemekteyiz. Net ihracat ise sadece 2009 kriz yılında olumlu katkı yapmış diğer yıllarda net ihracat, büyümeye olumsuz (negatif) etki yapmış bulunmaktadır. Stok kalemi ise büyümeye 2008 ve 2010 yıllarında nispi bir olumlu katkı yapmıştır. Sonuç olarak Türk Ekonomisinin büyümesinin temel kaynağı tüketim olmuştur diyebiliriz.

Büyümenin lokomotifi niteliğindeki tüketim artışının ve fahiş pahalı USD kurunun etkisiyle Türk Ekonomisi, 2003 yılından itibaren eşi benzeri görülmemiş bir cari açık patlamasına konu olmuştur.

Cari açık, ülkenin dış dünya ile olan alışverişinin bakiyesidir ve bizim için sürekli büyüyen bir açık pozisyonu söz konusu olmuştur.

Bir ekonomide kırılmalık bakımından çok tehlikeli bir durum olarak tanımlanan ikiz açık verme durumundan biri cari açıktır. Bilindiği gibi diğeri de bütçe açığıdır.

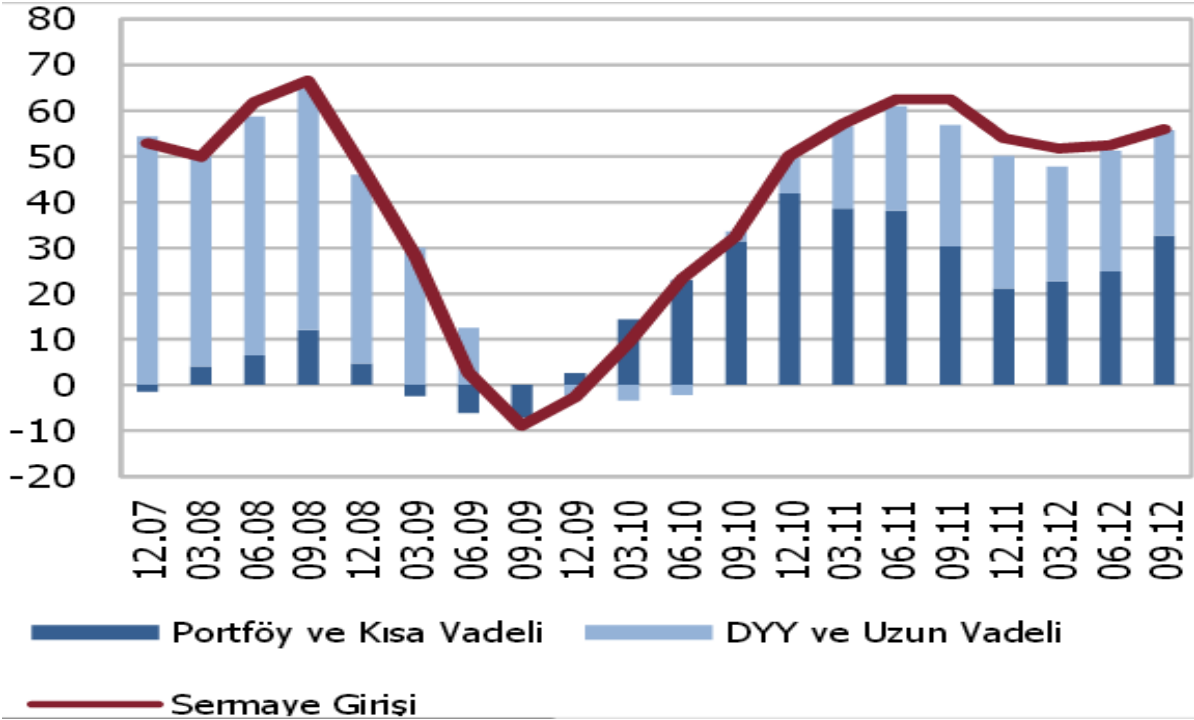
Özellikle 2003 yılından itibaren süreklilik arz eden ve gittikçe artan oranda bir cari açık seyrimiz olmuştur. Nihayet 2011 ve 2012 yıllarında fahiş bir düzeye gelerek GSYİH'nın %10'nu bulan açıklar gerçekleşmiştir.

Cari açığın bu fahiş artışlı eğilimi bir sorun teşkil ederken, ondan daha önemli sorun ise cari açığın finansman yapısıdır. Yani cari açığı finanse etmenin kalitesidir. Beklenen odur ki, yabancı kaynakla finanse edilmesi zorunluluğu olan bu açığın hem sürdürülebilirliği, hem de büyümeye olumlu katkı sağlayabilirliği için doğrudan yabancı yatırımlarla bunun finanse edilmesidir.

Şekil-1.17'de cari açığın finansman kompozisyonu zaman serisi olarak verilmektedir. Burada dikkat edilirse, cari açığın finansmanında 2009 yılına kadar büyük ölçüde doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) etkili olmuşken, bu tarihten itibaren kompozisyon hızla tersine dönmüş ve büyük ölçüde portföy ve kısa vadeli para girişleri ile cari açık finanse edilmiştir.

2012 yılında toplam 60 milyar USD'yi aşan cari açığın yaklaşık 40 milyar USD'si kısa vadeli sıcak para tabir edilen para girişi ile finanse edilmiştir. Böyle bir kompozisyonun sürdürülebilir yönü bulunmamaktadır.

Şekil-1.17. Cari Açığın Finansman Kompozisyonu (milyar USD, yıllık)

KAYNAK: TCMB

Yukarıda da bahsedildiği gibi ikiz açıklardan diğeri de bütçe açığıdır. Avro Bölgesi ekonomilerine göre nispi olarak düşük açık pozisyonuna sahip bulunmaktayız. Bunun önemli sebeplerinden biri, özelleştirmelerdir.

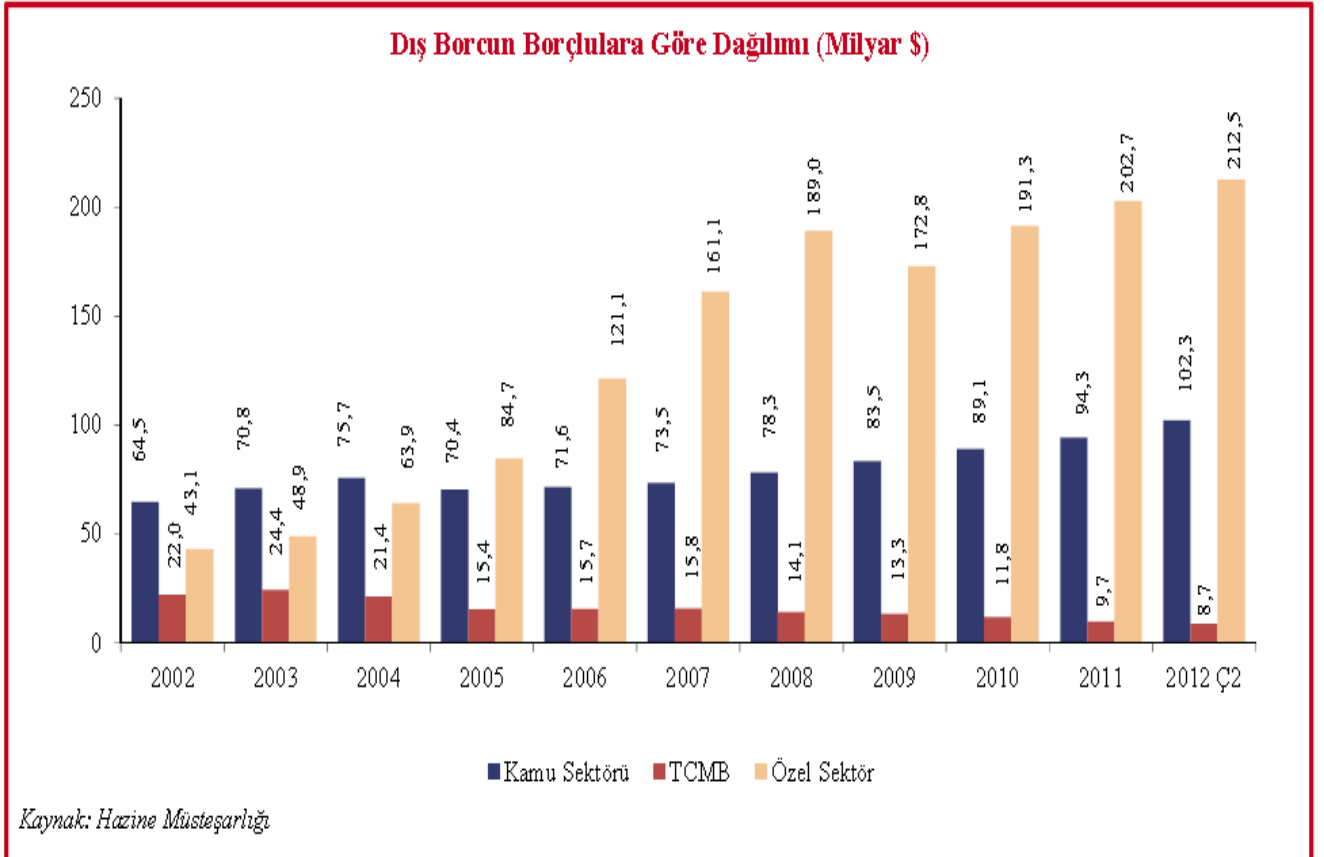
Borç sarmalında bulunan Avro Bölgesine göre kamu borçlanma oranında nispeten makul düzeye sahip görünen Türk Ekonomisi, özel sektör ve hanehalkı borçlanmasında bu performansı gösterememiştir.

Türkiye'nin yabancı para cinsinden dış borcu, 2002-2011 döneminde hem miktar olarak, hem de kompozisyon olarak ciddi büyüme ve değişimlere konu olmuştur. Şekil-1.18'den de izlenebileceği gibi 2002 yılında; 64.5 milyar USD olan kamu borcu %47'lik artışla 94.3 milyar USD'çikmiştir.

Aynı dönemde TC Merkez Bankası borcu 22 milyar USD'den %56'lık azalışla 9.7 milyar USD'ye düşmüştür.

Özel sektör borcu ise 2002 yılında 43.1 milyar USD iken, 2012 yılında 220 milyar USD'ye fırlamıştır. Yani, %500 artmıştır.

Şekil-1.18. Dış Borç ve Dağılımı

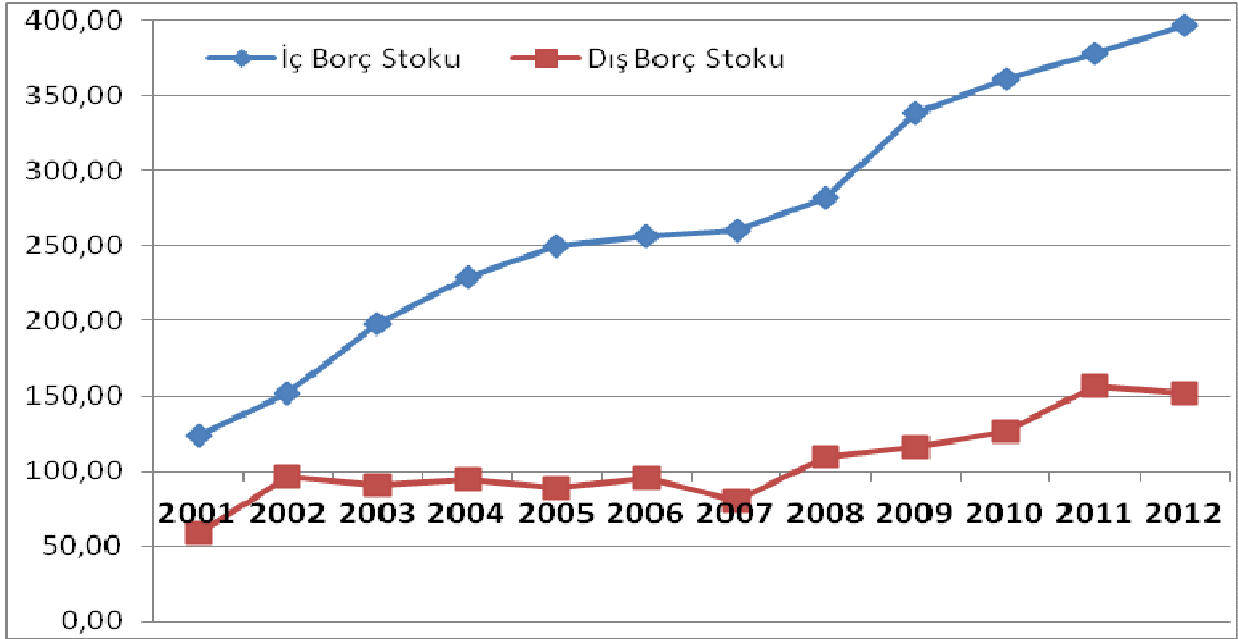

Özel sektörün yabancı para cinsinden dış borçlanma patlaması yaşamasının iki önemli kaynağı bulunmaktadır. Bunlardan biri, fahiş pahalı TL politikası, diğeri ise küresel piyasalardaki para bolluğu yaratma politikasıdır. Yani hem içeriden, hem de dışarıdan yaratılan politikalarla bu borçlanma aşırı motive edilmiştir.

Dış borçlanmada, özel sektör bakımından kamu tarafına göre yaklaşık 10 kat daha fazla borçlanma ile geçen bu dönem, borç yükümlülüğünün aşırı arttığı bir dönem olmuştur. Özel sektörün bu derece dolarize olmuş yapısı, onu kur hareketliliğine karşı doğal olarak duyarlı hale getirmiştir. Fahiş pahalı olan TL fiyatı, önümüzdeki dönemde olması gereken düzeye doğru inmesi halinde özel sektörün USD borç yükümlülüğü, ciddi bir sorun teşkil eder hale gelebilir durumdadır. Gerçekleşme potansiyeli yüksek olan kurdaki bu düzeltme hareketi; özel sektörün hem borç ödeme kapasitesini zayıflatacak, hem de borç çevirme maliyetini yükseltecektir.

Bu dönemde dış borçlanma eğiliminden çok daha yüksek bir hıza sahip olan iç borçlanmada durum Şekil-1.19'da verilmektedir.

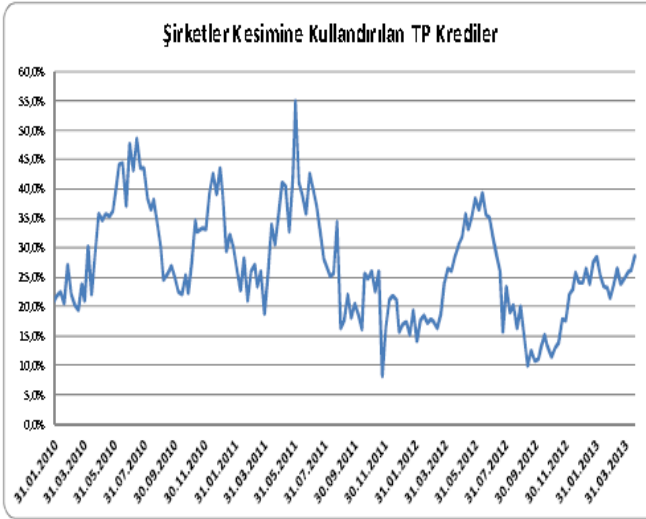
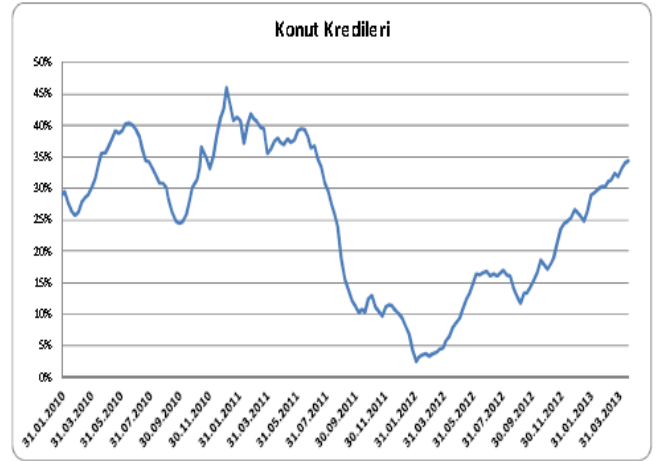
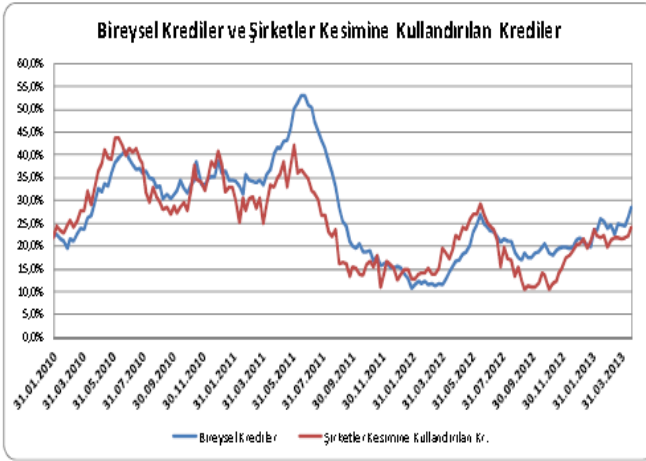
Şekil-1.19. Türk Ekonomisinin dış ve iç borç stoku (Milyar TL)

Türk Ekonomisinin dış ve iç borç stoku, 2001-2012 dönemi için TL olarak verilmiştir. Görüldüğü gibi toplam dış borç stoku yaklaşık 4 kat artmışken, iç borç stoku 4 kata yakın bir hızla artmıştır. 2012 yılı itibariyle 550 milyar TL olan toplam borç yükünde, iç borç büyüklüğü, dış borç büyüklüğünün 3 katına ulaşmıştır.

Türk Ekonomisi iç ve dış borçlanma itibariyle tarihi rekorları alt üst etmişken, Bankacılık sisteminin bu fahiş para girişi karşısında nasıl bir kredilendirme politikası uygulamıştır? Sorusunun irdelenmesi, özellikle 2008 yılından itibaren hayati önem taşımaktadır.

Şekil-1.20. Bankacılık Sisteminin Sağladığı Kredilerde Büyüme.

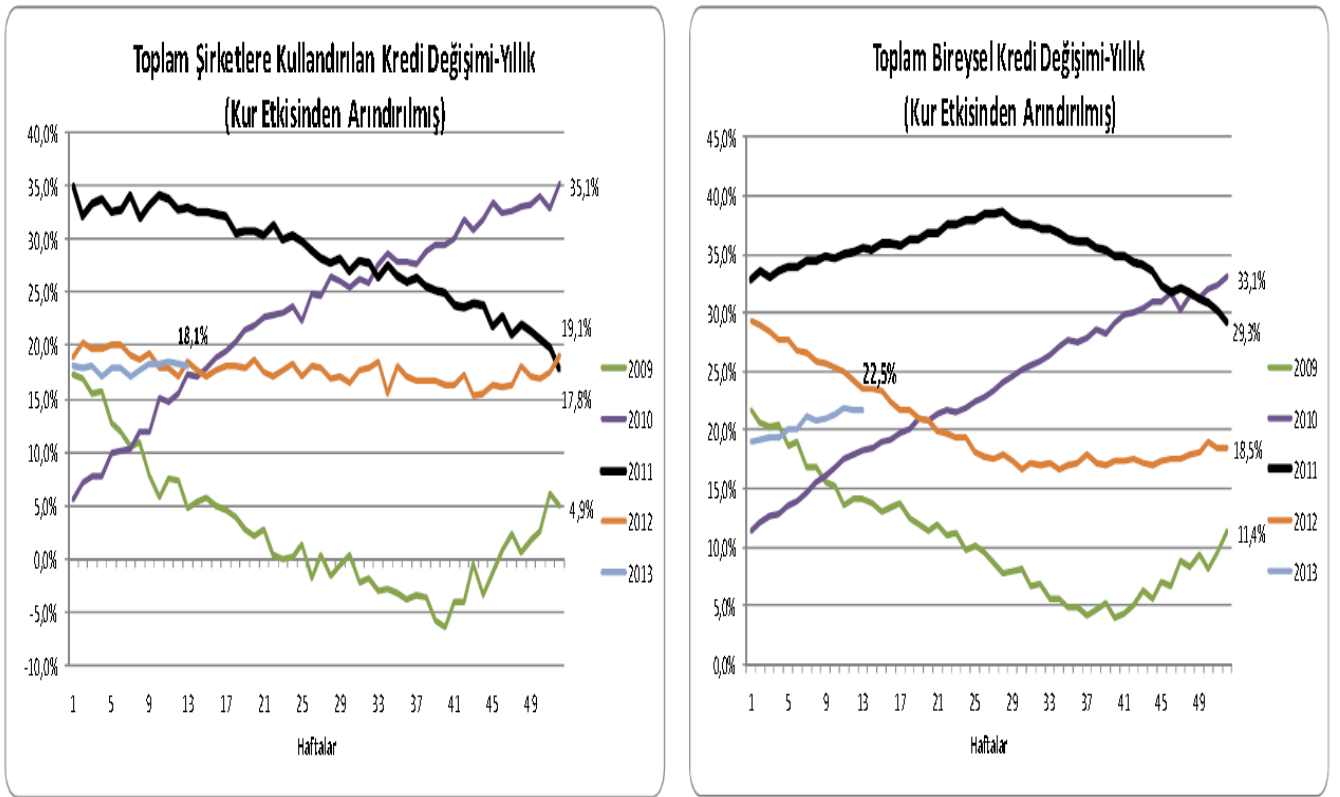

KAYNAK: BDDK, Bankacılık Sistemi Genel Görünümü, 2013.

Şekil-1.20’de bankacılık sisteminin sağladığı kredilerdeki büyüme eğilimi; bireysel, konut ve şirketler kesimi sınıflamalarına göre verilmiştir. Görüldüğü gibi 2011 yılında şirketlere sağlanan krediler tavan yaptıktan sonra 2012 ve 2013 yıllarında ciddi bir yavaşlama ve geriye çekilme gözlenmektedir. Bunun sebebinin, bankaların şirketlere kredi kullandırmada fren yapmasından mı? yoksa şirketlerin kredi taleplerini kısmasından mı? olduğu tartışmalı bir durumdadır.

Son 5 yıl içinde haftalık verilerle toplam şirketlere kullanılan kredilerdeki ve bireysel kredilerdeki değişim Şekil-1.21'de verilmiştir. 2011 yılında, gerek şeklin sol çizimindeki şirket kredilerinde, gerek sağ çizimindeki bireysel kredilerde yıl boyunca sürekli bir düşme eğilimi göstermiştir. 2012 yılında ise şirket kredilerinde bir durağanlaşma gözlenirken, bireysel kredilerde ise ciddi bir düşme eğilimi gözükmemektedir.

Şekil-1.21. Şirket ve Bireysel Kredilerdeki Değişim (kur etkisinden arındırılmış)

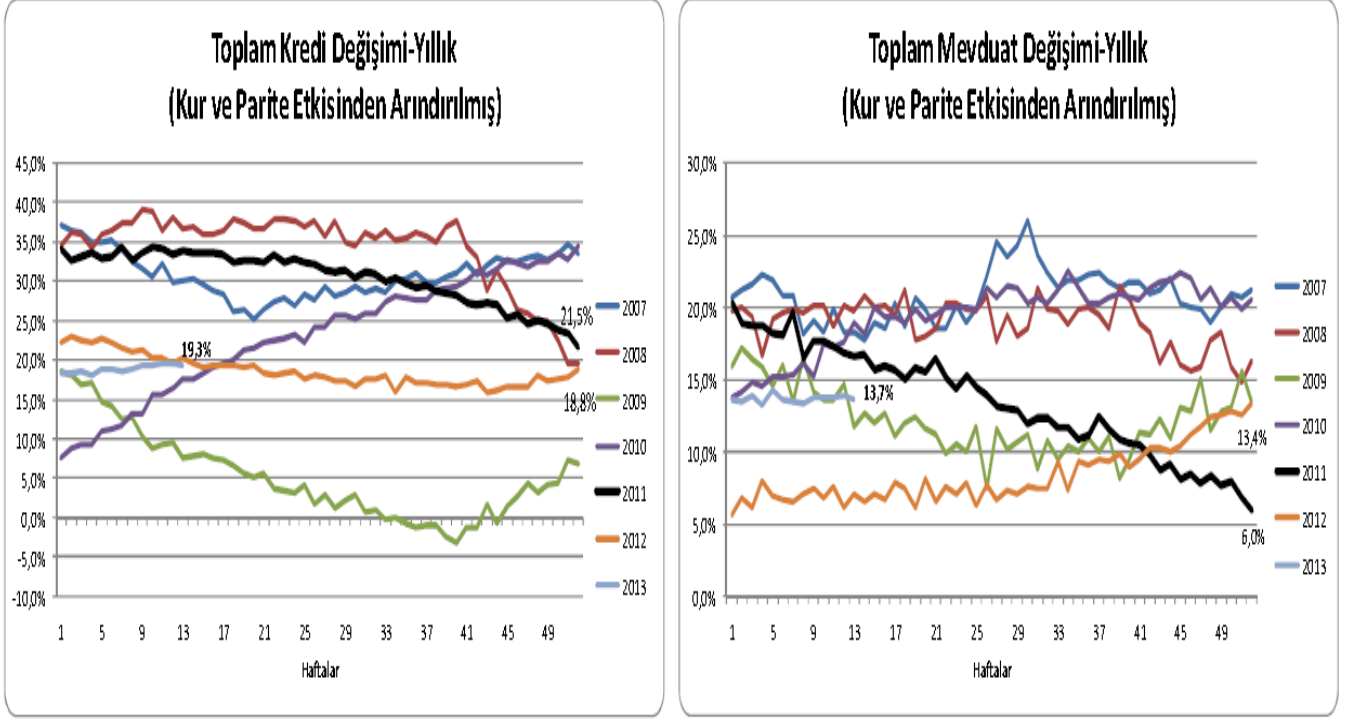

KAYNAK: BDDK, Bankacılık Sistemi Genel Görünümü, 2013.

Kredilendirmede 2011 ve 2012 yıllarında ciddi değişimler, daha doğrusu dalgalanmalar yaşanırken, bankacılık sisteminin temel fon kapasitesini ve ahalinin tasarruf eğilimini gösteren çizimler, Şekil-1.22'de verilmiştir.

Bankacılık sisteminin mevduat yapısı 2003 yılından beri kötüleşmektedir. Bu dönem içerisinde %24 olan tasarruf oranı, %10'un altına doğru seyretmiştir. Yani tasarruf eğilimi aradan geçen 11 yılda %50 azalmıştır.

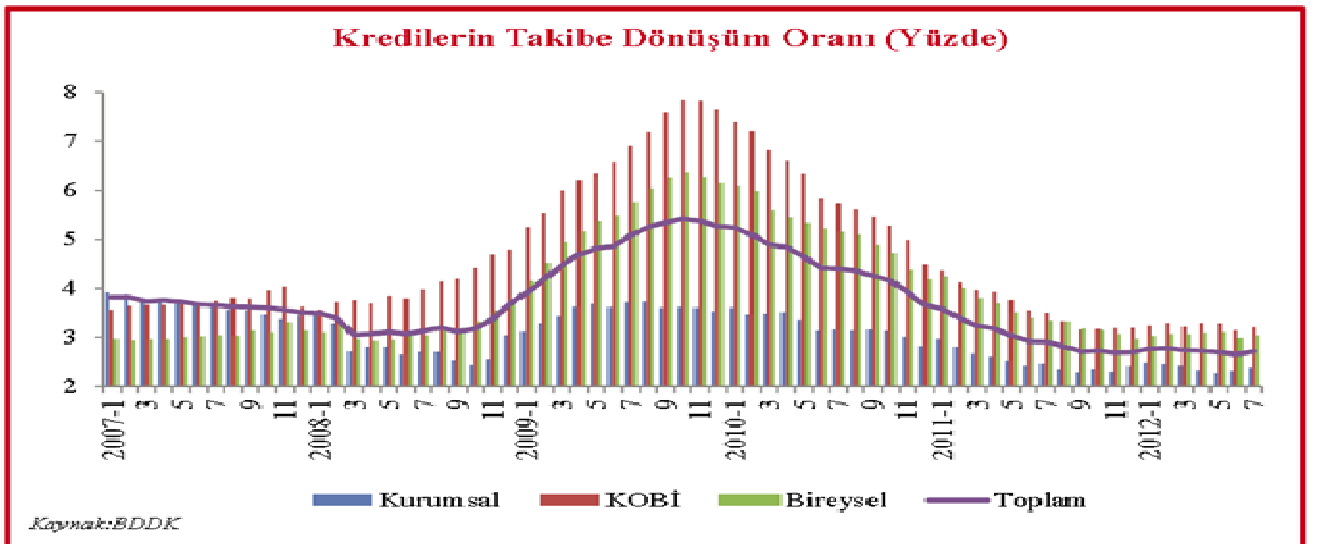
Şekil-1.22. Bankacılık Sisteminde Kredi-Tasarruf Eğilimleri.

KAYNAK: BDDK, Bankacılık Sistemi Genel Görünümü, 2013.

Kredilendirme kompozisyonu böyle bir manzaraya sahipken, kredilerin takibe dönüşme oranları da bu dönemde ciddi değişimlere sahip olmuştur. Şekil-1.23. de bu değişimler gösterilmiştir.

Şekil-1.23. Kredilerin Takibe Dönüşüm Oranları (%)

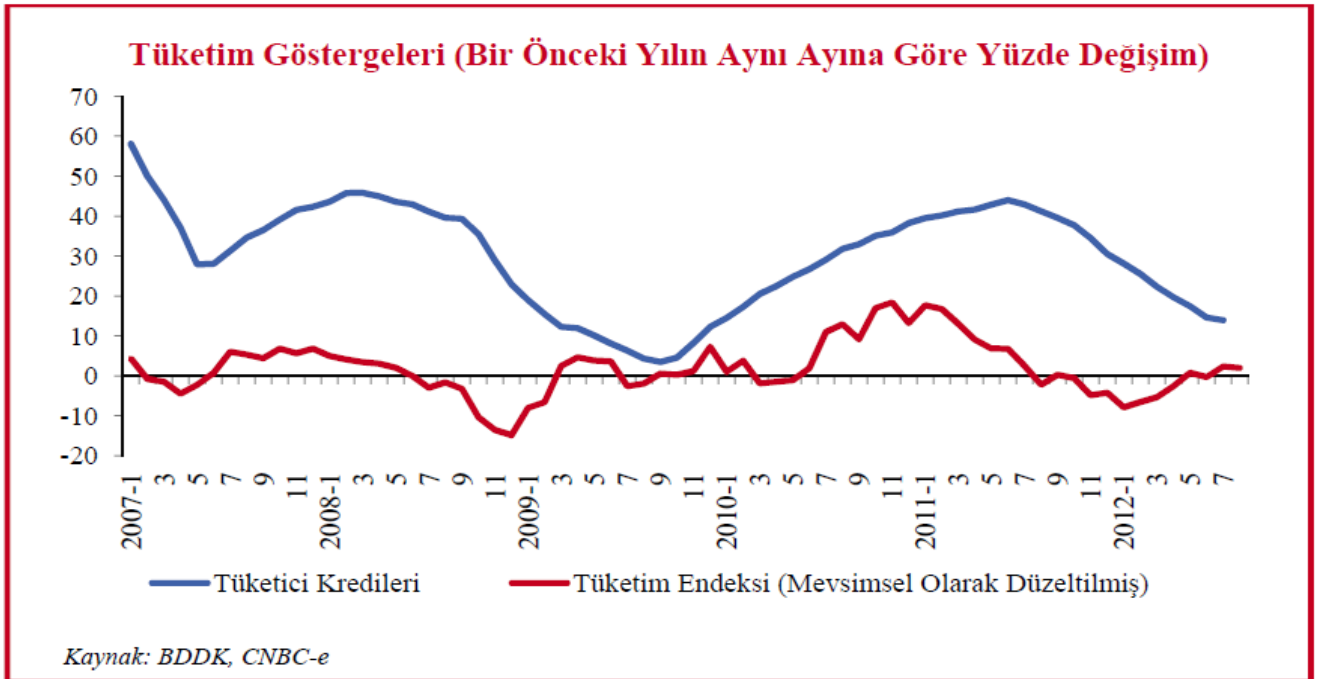

Kredilerin takibe dönüşüm oranı, kredinin zamanında ödenmemesi dolayısıyla takibe düşen miktarın toplam krediye oranıdır. Ekonomik faaliyetlerin sağlıklı yürüyüp yürümediğinin göstergelerinden biridir. Şekil-1.22 ve 1.23 doğal olarak birbirleriyle ters ilişki içerisinde bulunmaktadır. Örneğin 2010 yılında büyüme eğilimi düşen şirket kredilerinin nedenini, takibe düşme oranı şeklinde görmek mümkündür. Zira o yıl takibe düşme oranı sıradışı artmış gözükmektedir. 2011 yılındaki şirket kredi artışı, takibe düşme oranının düşmesinden de kaynaklanmıştır.

Genel bir değerlendirme ile 2010 yılında hemen tüm kredi alanlarında takibe düşme oranı ciddi düzeyde artmıştır. Takibe düşme oranında genel olarak şirket kredileri ile bireysel kredilerin takibe düşme oranı, kurumsal krediye göre yüksek seyretmektedir.

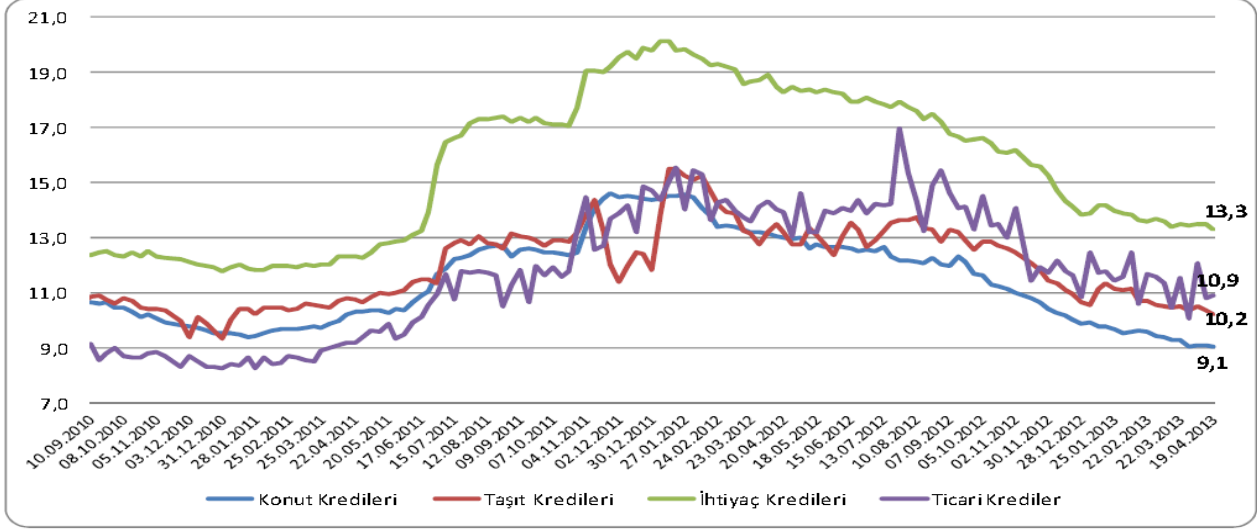
Bankacılık sisteminin sağladığı krediler ile tüketim endeksi, 2011 yılında rekor artış göstermiştir. Tüketici kredilerindeki büyüme de benzer bir eğilim göstermiştir. Şekil-1.24.de bu eğilim verilmiştir.

Şekil-1.24. Tüketim Göstergeleri.

Tüketici kredileri ve tüketim endeksi ile ağırlıklandırılmış faiz oranları eğilimleri birbirleriyle paralel bir seyir izlemektedir. Şekil-1.25’de bu kez faiz oranları eğilimleri gösterilmiştir.

Şekil-1.25. Kredilerin Ağırlıklı Ortalama Faiz Oranları (TL)

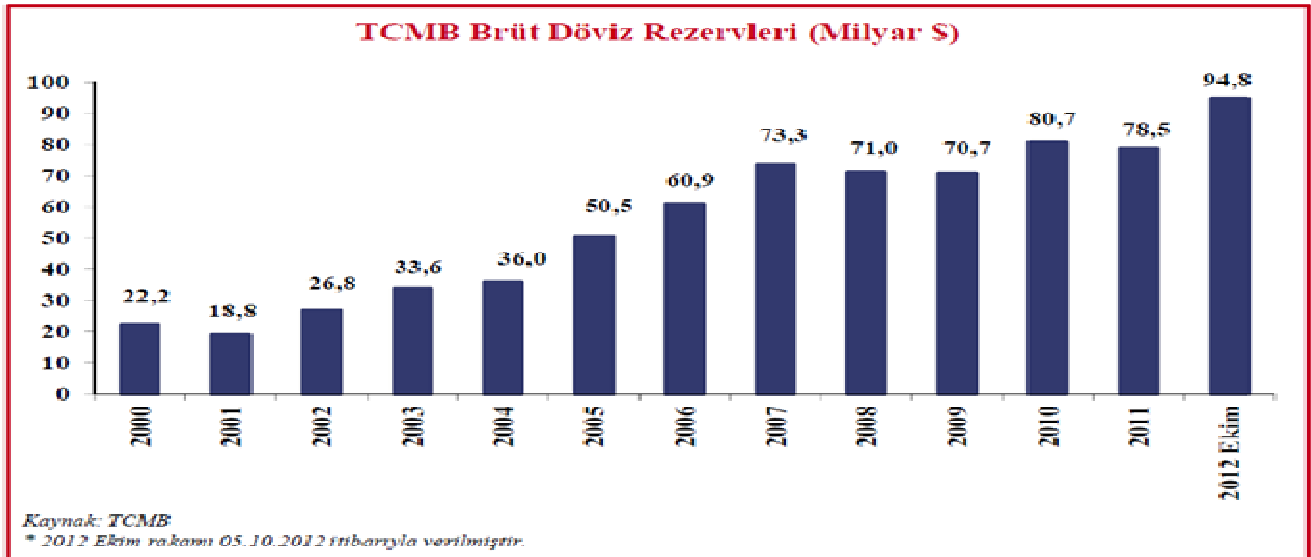

Kaynak: TCMB

Borçlanma ve tüketim eğiliminin arttığı bu döneme en büyük yardımcı ucuz döviz kuru olmuştur. ABD ve AB merkez bankalarının genişlemeci para politikaları sonucunda rekor miktarda yabancı para girişi yaşanan ekonomimizde özellikle sıcak para akımı yoğunlaşmış, bu durum da talep ve tüketim eğilimini körüklemiştir.

Pahalı TL politikası, bu dönemde fiyatlar genel seviyesi ve yerli üretim kabiliyeti üzerinde baskılayıcı bir rol oynamıştır. Buna rağmen TC Merkez Bankasının döviz rezervleri, ucuz döviz sayesinde ciddi düzeyde yükselmiştir. Şekil-1.26'da döviz rezervlerindeki artış eğilimi verilmiştir.

Şekil-1.26. TCMB Brüt Döviz Rezervleri (Milyar USD)

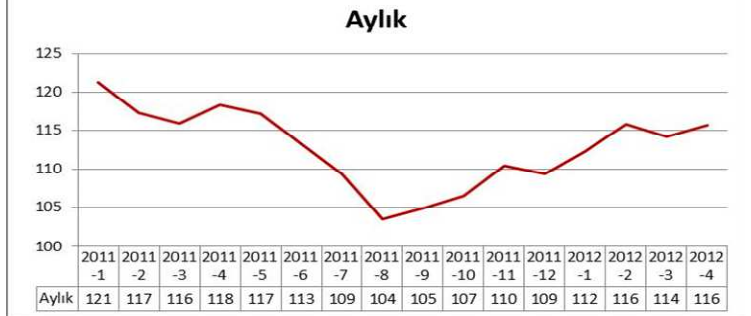
2000 yılında 22.2 milyar USD düzeyinde bulunan brüt döviz rezervi, 2011 yılında 78.5 milyar USD düzeyine ulaşmıştır. Nominal döviz rezervinin yanı sıra döviz ya da yerli para fiyatının reel düzeyini gösteren reel kur endeksi de önemli bir göstergedir. Uzun dönemli ele alınan reel kur endeksi eğilimi Şekil-1.27’de verilmiştir.

Şekil-1.27. Reel Kur Endeksinin Yıllık ve Aylık Seyri (2003=100) ve 1987=100 Reel Kur Endeksi (1\$+1.5 €)

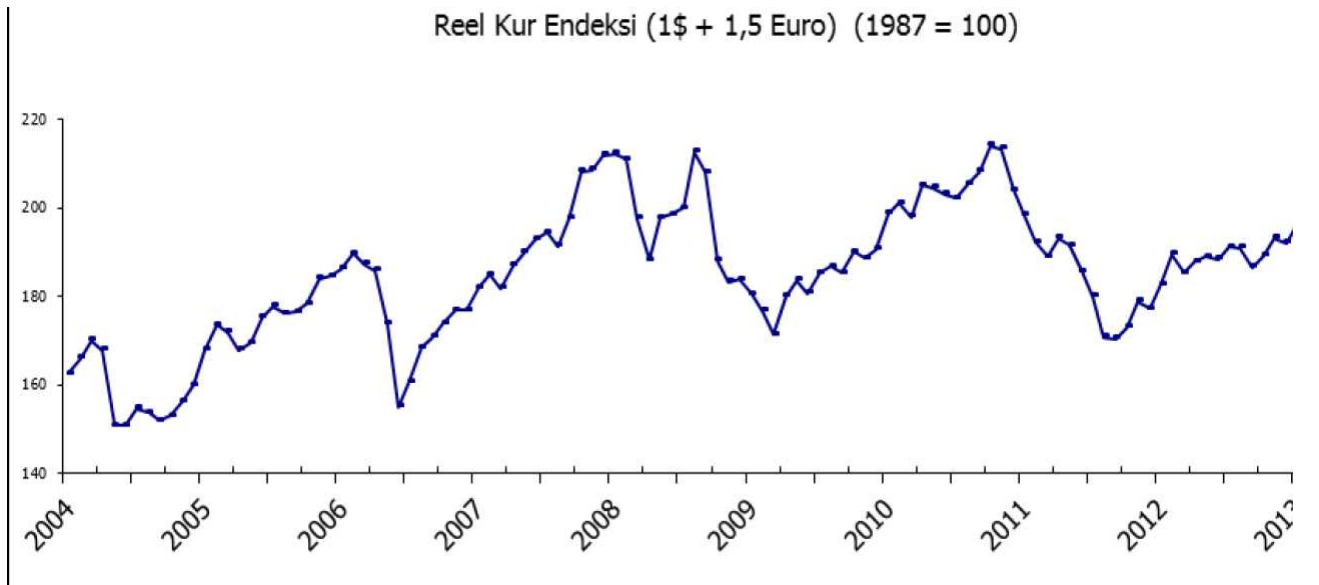

TL, reel ve ortalama olarak, 2010’da %10,8 değerlenmiş, 2011’de ise %11,6 değer kaybetmiştir.

2012 Nisan ayında, TL, reel olarak,
- 2011 Nisan’a göre, %2,2 değer kaybederken;
- 2011 Ağustos’a göre %11,8 daha değerlidir.

KAYNAK: TCMB

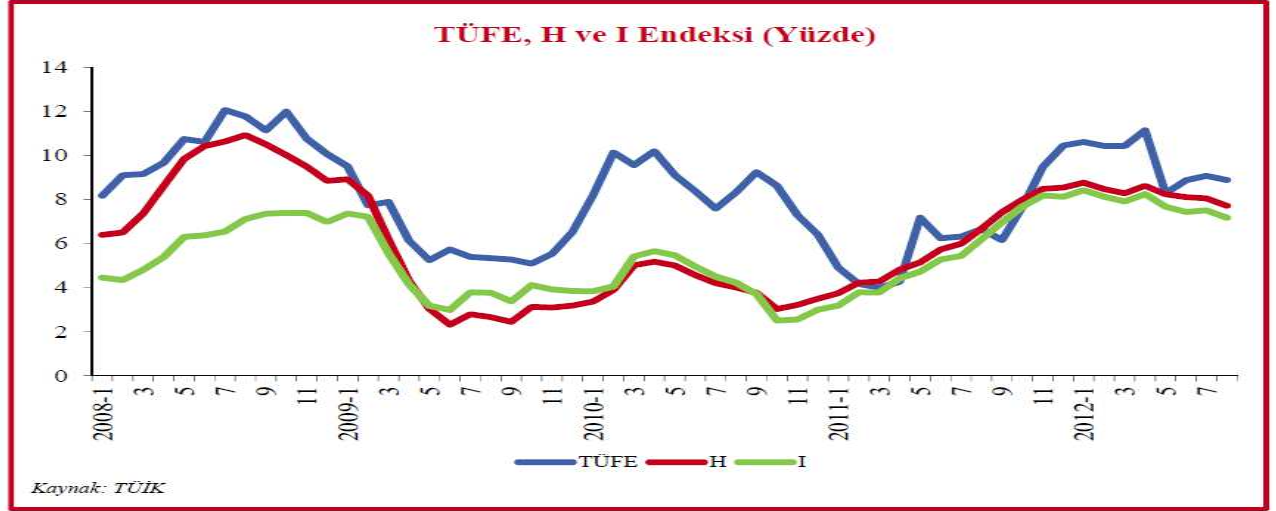

KAYNAK: Kalkınma Bakanlığı.

Türk Ekonomisi büyük ölçüde dolarize olmuş bir ekonomidir. Ucuzlayan dolar (USD), ilk etki olarak enflasyon üzerinde ciddi baskılayıcı bir rol oynamıştır.

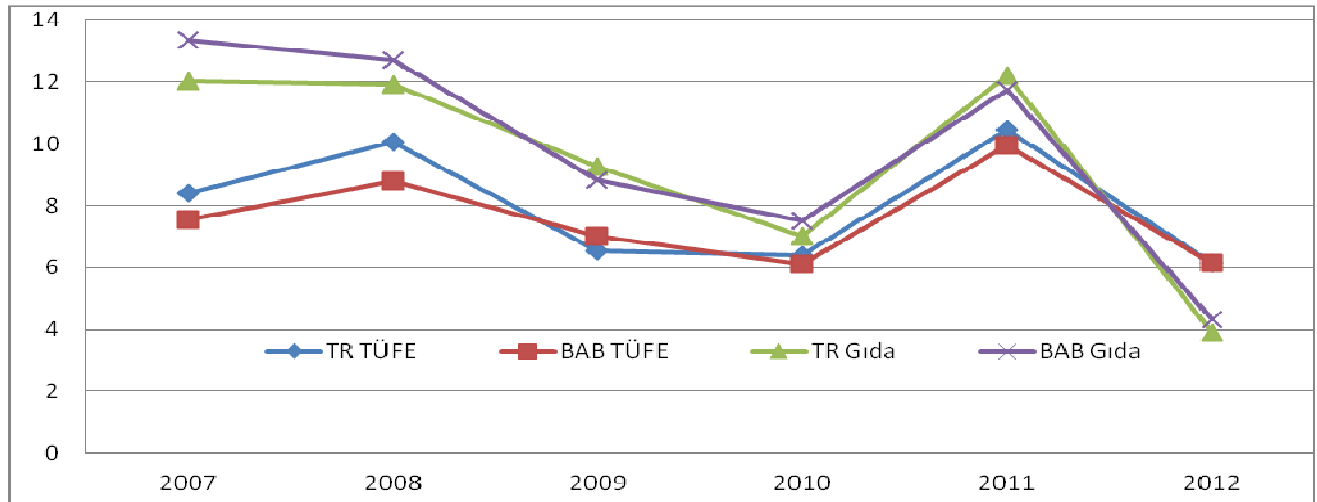
Şekil-1.28. Tüketici (TÜFE), H ve I Endeksi (Çekirdek Enflasyon) %, yıllık.

Yıllık tüketici enflasyonu ile H ve I endeksleri olarak tanımlanan çekirdek enflasyon verileri, ortalama eğilim itibariyle birbirlerini takip etmektedir. TÜFE ortalama %7 civarında seyrederken, çekirdek enflasyon ise ortalama %5 civarında seyretmiştir. Bu ortalama düzeyler aslında kendi içinde nispi olarak düşük gözükse de, küresel ortalamanın çok üzerinde seyretmektedir. Öyle ki, son sekiz yıldır en yüksek üç enflasyondan biri bizim enflasyonumuz olmuştur.

TÜFE'nin Türkiye ve Batı-Akdeniz Bölgesi için seyri Şekil-1.29'da verilmiştir.

Şekil-1.29. Türkiye, Batı-Akdeniz TÜFE - Gıda Enflasyonu

Türk dış ticareti büyüklük ve kompozisyon olarak bu dönemde önemli değişimlere uğramıştır. Ancak dünya ticaretindeki yeri bu değişime uyumlu olmamış ve uzun dönem geçmiş eğilim aynen devam etmiştir. Uzun dönem tarihi verilerde Türkiye; dünya ihracatının %0.75'ini yaratırken, dünya ithalatının ise %1.40'ını almıştır.

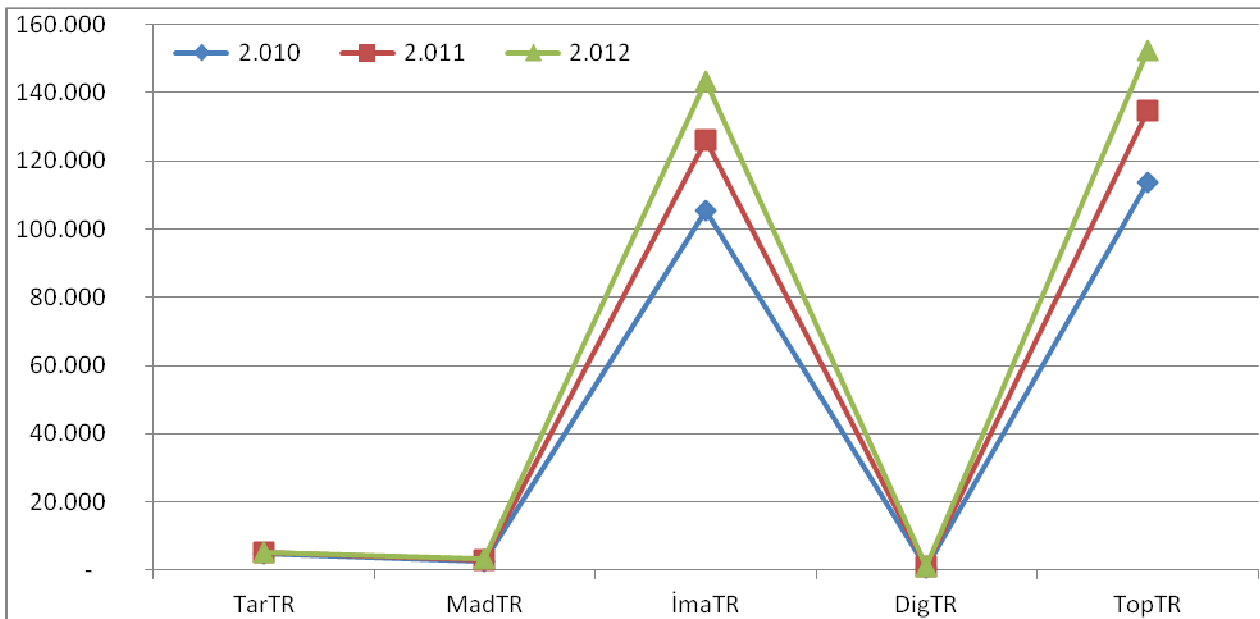
2012 yılında da bu uzun dönem ortalamalara uygun gerçekleştirmeler söz konusu olmuştur. Ancak ihracatın ithalatı karşılama oranlarına bakıldığında son 10 yıldaki kötüye gidiş sürekli artmıştır. Yani ihracat ile ithalat arasında, gittikçe aleyhimize bozulan bir kompozisyon söz konusu olurken, hizmet dış ticaretinde ise dünya payı küçük olmasına rağmen lehimize bir yapı söz konusu olmuştur.

Tablo-1.6. Geniş Ekonomik Tanıma Göre Dış Ticaret (milyon USD)

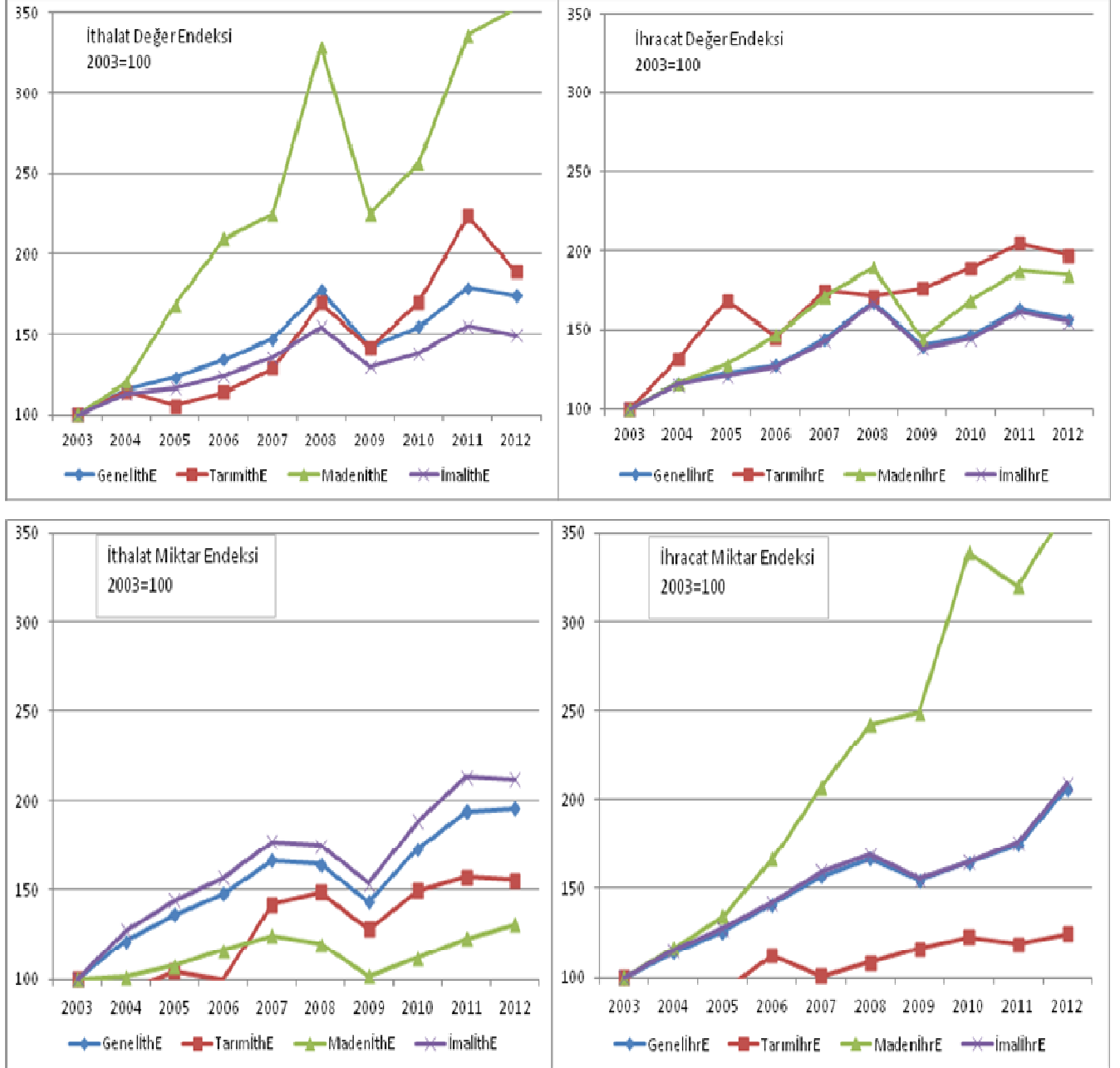
	Yıllık		Yüzde Değişme	Ocak-Mayıs		Yüzde Değişme
	2011	2012		2012	2013	
Toplam İthalat	240.842	236.545	-1,8	96.957	104.790	8,1
Yatırım Malları	37.271	33.925	-9,0	14.284	14.888	4,2
Ara malları	173.140	174.930	1,0	71.717	77.392	7,9
Tüketim Malları	29.692	26.699	-10,1	10.698	12.208	14,1
Diğer	738.6	990.2	34,1	258.1	301.9	17,0
Enerji İthalatı (27. Fasil)	54.118	60.117	5,6	24.614	22.943	-6,8
Enerji Dışı İthalat	186.724	176.428	-5,5	72.343	81.846	13,1

Kaynak: TÜİK

SEKTÖREL İHRACAT: TarTR:Tarım, MadTR:Maden, İmaTR: İmalat, DigTR: Diğer, TopTR:Toplam İharacat

Şekil-1.30. Sektörel ve Genel Dış Ticaret Değer ve Miktar Endeksleri, 2003=100

Şekil-1.30'daki 4 çizimin ilk ikisi USD cinsinden ithalat ve ihracat değer endekslerindeki 10 yıllık eğilimi gösterirken, alttaki ikisi ise bu kez miktar endekslerindeki eğilimi göstermektedir.

Yapısal bozulmayı göstermesi bakımından bu 4 çizim son derece önemlidir. Zira, örneğin tarımda; bu 10 yıllık sürenin sonunda %55 daha fazla miktarda ithalat yaparken, %89 daha yüksek para ödemiştir. Buna karşılık %25 daha fazla miktarda ihracat yaparken, %97 daha yüksek para kazanmıştır. Genel ve diğer sektörler için durum tarımdaki kadar bile değildir.

Türk Ekonomisinin genel ve özet görünümüleri birlikte değerlendirildiğinde, 2003'den itibaren cari açık, işsizlik, tasarruf oranı, borçlanma ve tüketim gibi göstergeler ciddi düzeyde kötüye, enflasyon ve nominal faiz ise ciddi düzeyde iyiye gitmiş gözükmemektedir. Bu sürecin yaşanmasında en önemli besleyici hiç kuşkusuz, ucuz döviz-pahalı TL politikasıdır. Halk deyiimiyle “zibil döviz-fahiş TL” politikası uygulaması kararlılıkla sürdürülmüştür.

Tablo-1.7. Türk Ekonomisinin 2001-2012 Özet Görünümü.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014**
GSYH (cari fiy., milyar dolar)	196,0	232,5	303,0	392,2	482,9	530,9	647,1	730,3	614,6	731,1	774,8	788,3	821,8	851,4
Kişi Başına GSYH (dolar)	3.009	3.522	4.531	5.791	7.044	7.650	9.216	10.272	8.529	10.015	10.477	10.526	10.744	11.011
Nüfus (milyon kişi)	65,1	66,0	66,9	67,7	68,6	69,4	70,2	71,1	72,0	73,0	73,4	74,9	76,5	77,3
GSYH Artışı	-5,7	6,2	5,3	9,4	8,4	6,9	4,7	0,7	-4,8	9,2	8,7	2,2	3,8	3,5
Özel Tüketim Artışı*	-6,6	4,7	10,2	11,0	7,9	4,6	5,5	-0,3	-2,3	6,7	7,7	-0,7	-	3,1
Kamu Tüketimi Artışı*	-1,1	5,8	-2,6	6,0	2,5	8,4	6,5	1,7	7,8	2,0	4,7	5,7	-	3,6
Sabit Sermaye Yatırımı (% GSYH)	15,1	17,6	17,6	19,4	20,0	22,1	21,1	21,8	14,9	19,5	23,5	20,0	20,0	20,1
İhracat Artışı (1)	3,9	8,2	17,0	18,0	12,8	7,2	10,8	7,2	-7,8	8,8	6,0	12,9	3,5	5,5
İthalat Artışı (1)	-24,7	17,3	18,1	20,8	12,4	7,6	13,4	-1,3	-12,4	17,6	10,9	-0,1	9,3	4,6
Genel Devlet Dengesi/GSYH	-	-14,4	-10,5	-4,4	-0,8	-0,7	-1,9	-2,7	-6,0	-2,9	-0,6	-1,6	-2,3	-2,3
Genel Devlet Brüt Borç Stoku/GSYH	77,9	74	67,7	59,6	52,7	46,5	39,9	39,9	46,1	42,3	39,1	36,2	36,0	34,8
İşsizlik Oranı	8,3	10,3	10,5	10,3	10,6	10,2	10,2	10,9	14,0	11,9	9,8	9,2	9,4	9,5
Yurtiçi Tasarruf Oranı	17,0	17,3	15,1	15,7	15,5	16,1	15,2	16,2	12,9	13,3	13,8	14,0	12,6	12,8
Enflasyon Oranı	54,2	45,1	25,3	8,6	8,2	9,6	8,8	10,4	6,3	8,6	6,5	8,9	7,7	6,5
Cari Denge/GSYH	1,9	-0,3	-2,5	-3,6	-4,4	-6,0	-5,8	-5,5	-2,0	-6,2	-9,7	-6,0	-7,4	-7,2

Kaynak: IMF Dünya Ekonomik Görünüm Raporu, Ekim 2013

(1) TL cinsinden reel artış oranıdır.

(*)IMF Tahminleri, (**)OVP Tahmin ve Hedefleri

Antalya Ekonomisi için olduğu kadar, Türkiye Ekonomisi için de stratejik konuma sahip olan tarım sektörü 2003-2012 döneminde, genel ekonomik eğilimden farklı ve daha kötü bir seyir göstermiştir.

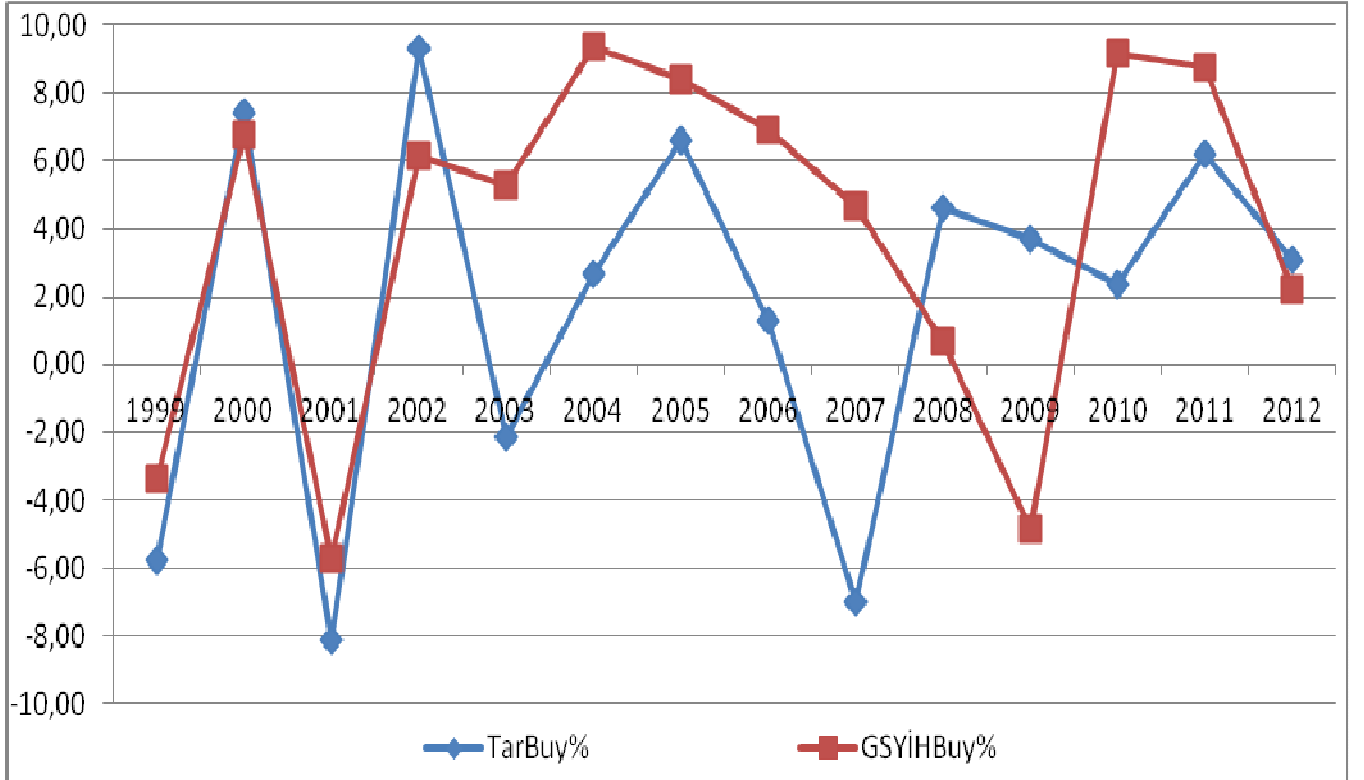
Sadece 2008-2009 döneminde genel ekonomik büyümeden bir miktar daha iyi performans gösteren tarım sektörü, diğer tüm yıllarda genel ekonomik büyümeden daha düşük bir büyümeye sahip olmuştur.

Şekil-1.31'de açıkça görüldüğü gibi tarım sektörü büyümesi, genel ekonomik büyümenin hızlandığı 2003 ve 2007 yıllarında adeta bastırılmış bir büyüme göstermiştir. Bu yıllar ithalat lokomotifini ile sağlanmış büyümelere işaret etmektedir ki, ithalatla terbiye etmenin mümkün olmadığı tek sektör olan tarım sektörü bu yıllarda genel ekonomik büyümeden adeta kopmuştur.

2010 – 2012 döneminde de benzer bir kopuş söz konusu olmuştur.

Özetle belirtmek gerekirse 2003 – 2012 döneminde sadece 2008 ve 2009 yıllarında tarım sektörü nispi olarak daha iyi bir performans gösterirken, diğer tüm dönem boyunca bastırılmış bir büyüme seyri göstermek durumunda kalmıştır.

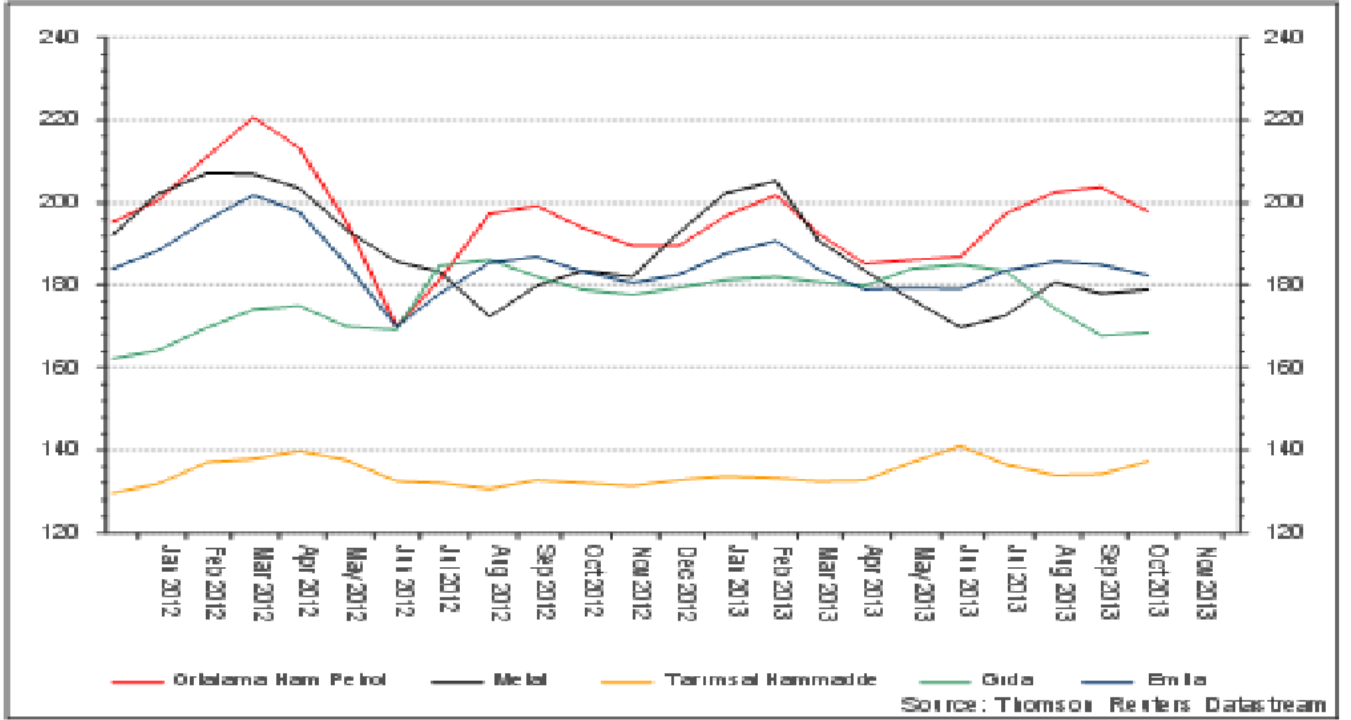
Şekil-1.31. Genel Ekonomik Büyüme ve Tarım Sektörü Büyümesi (%)

Bilindiği gibi 2008 ve 2009 yılları da ekonomide küçülme dönemleridir. Yani tarım, pozitif bir büyüme göstererek hem kendi potansiyelini ve performansını ortaya koymuş, aynı zamanda hem de gösterdiği bu pozitif büyüme ile genel ekonominin daha da kötüleşmesini önlemiştir. Yani daha fazla küçülmeyi önlemiş ve kötüye gidişe adeta bir fren görevi görmüştür.

Küresel piyasalarda tarımsal ürünlerin fiyatları diğer emtia fiyatlarına göre çok daha az artmasına rağmen,

Şekil-1.32. Küresel Piyasalarda Emtia Fiyatları Endeksi, 2005=100

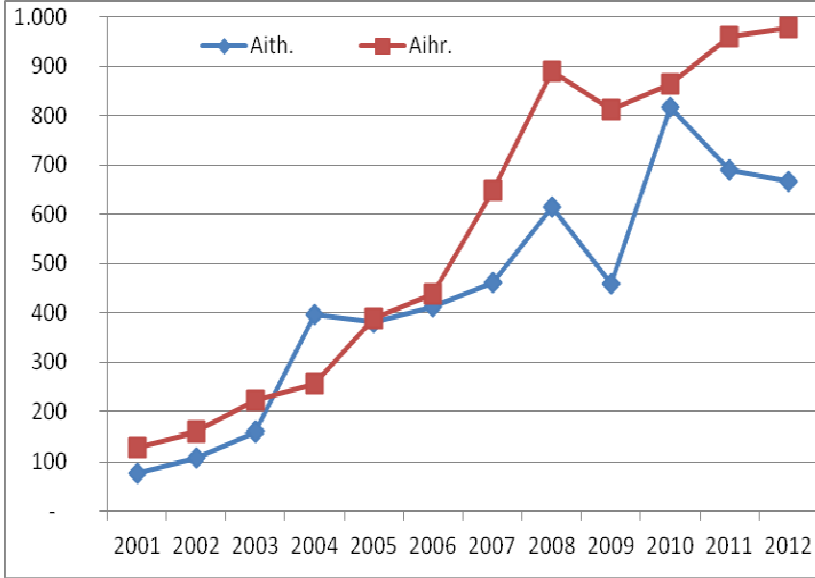
Kaynak: IMF-IFS, Ekim 2013 veri tabanı

- (1) Ham Petrol Endeksi: Brent , Dubai ve Teksas ham petrol fiyatlarının basit ortalamasından oluşan endekstir,
- (2) Metal Endeksi: Bakır, alüminyum, demir, nikel, kalay, çinko, kurşun ve uranyum fiyatlarından oluşan endekstir,
- (3) Tarımsal Hammadde Endeksi: Pamuk, yün, ahşap, lastik ve hayvan derisi fiyatlarından oluşan endekstir,
- (4) Gıda Endeksi: Tahıl, bitkisel yağ, et, deniz ürünleri, şeker, muz ve portakal fiyatlarından oluşan endekstir,
- (5) Emtia Fiyat Endeksi: Yakıt ve yakıt dışı fiyatlardan oluşan endekstir,

Antalya Ekonomisinin iki temel sektöründen biri olan tarım sektörü de bu olumsuz gelişmeden nasibini almıştır. Tabii bu olumsuz seyirden dolayı Antalya Ekonomisi de büyük ölçüde etkilenmiştir. Nitekim Antalya, bu dönemde her yıl Türkiye genelinden daha kötü bir ekonomik büyüme performansı göstermiştir. Buna rağmen Antalya özellikle dış ticaret performansındaki olumlu kompozisyonunu kaybetmemiştir. Şekil-1.33'deki sol çizim Antalya'nın dış ticaret performansını gösterirken, sağ çizim ise Türkiye'nin dış ticaret performansını göstermektedir. Antalya ihracatı sürekli ithalatının üzerinde seyrederken, Türkiye'nin ihracatı açık ara her yıl ithalatının altında kalmıştır.

Bu performansta hiç şüphesiz tarımın ciddi katkısı vardır. Zira tarımın ulusal katma değer oranı tüm olumsuz koşullara rağmen hala çok yüksektir ve pozitif net ihracat yaratmaktadır.

Şekil-1.33. Antalya Dış Ticareti ve Türkiye Dış Ticareti Eğilimleri (USD)

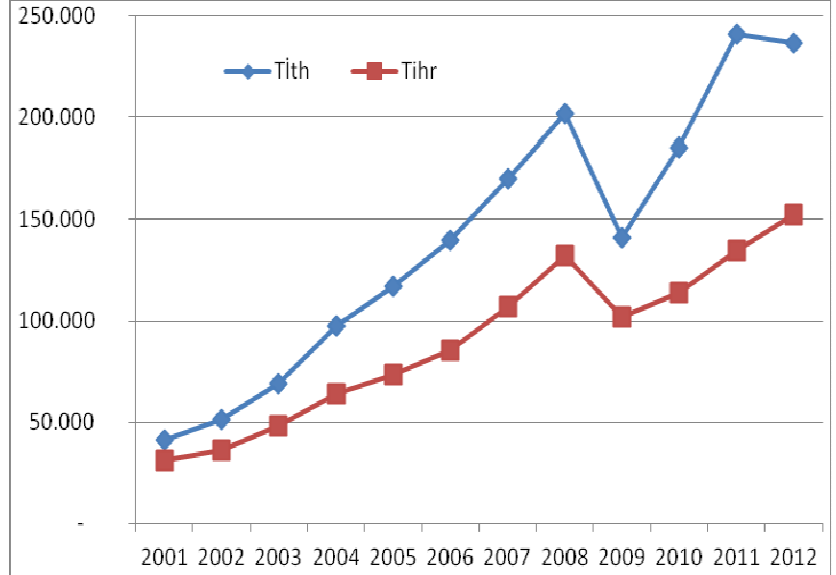

Antalya dış ticareti, 2001-2012 döneminde, sadece 2004 yılı dışında, sürekli olarak ihracat lehine pozitif fark yaratmıştır.

2010 yılında birbirine eşitlenmeye yaklaşılsa da takip eden yıllarda ihracat yine ithalattan fazla gerçekleşmiştir. Ülkemizde benzer yapılı başka bir ilimiz yoktur.

Türkiye'nin dış ticaret performansı, Antalya'ninkinin çok altındadır. Üstelik bu durum süreklilik arz etmektedir.

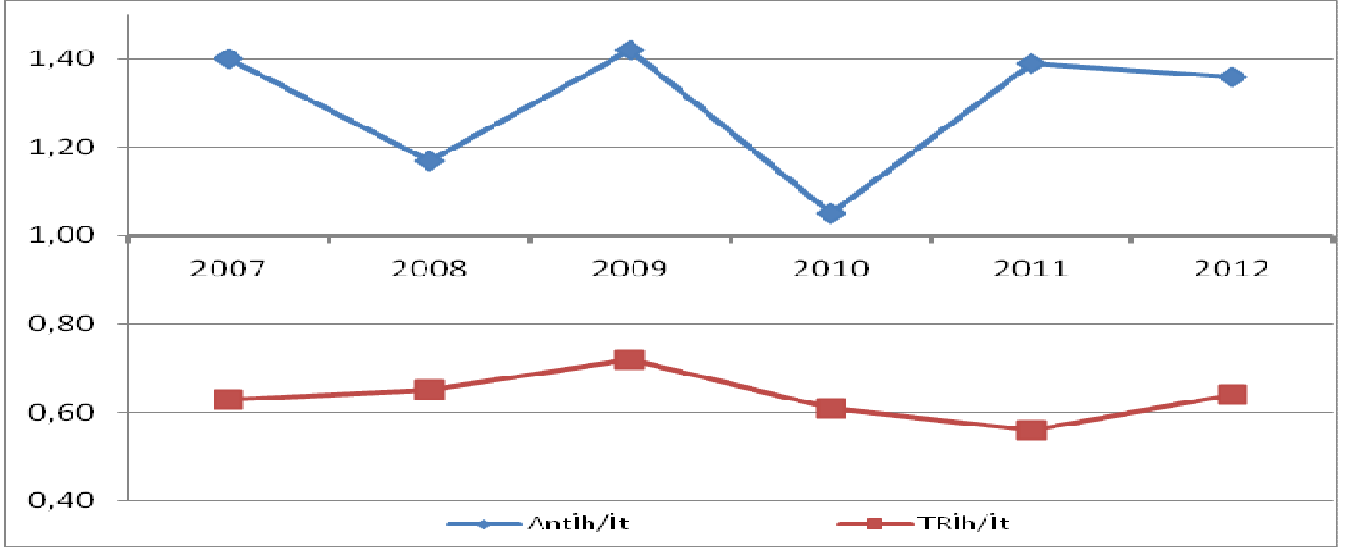
2003 yılından itibaren ithalat, adeta geometrik bir hızla artarken ihracat ise sürekli olarak onun altında kalmaya ara açılarak devam etmiştir.

Aradaki bu makası karşılaştırmalı olarak Şekil-1.34'de görmek mümkündür.

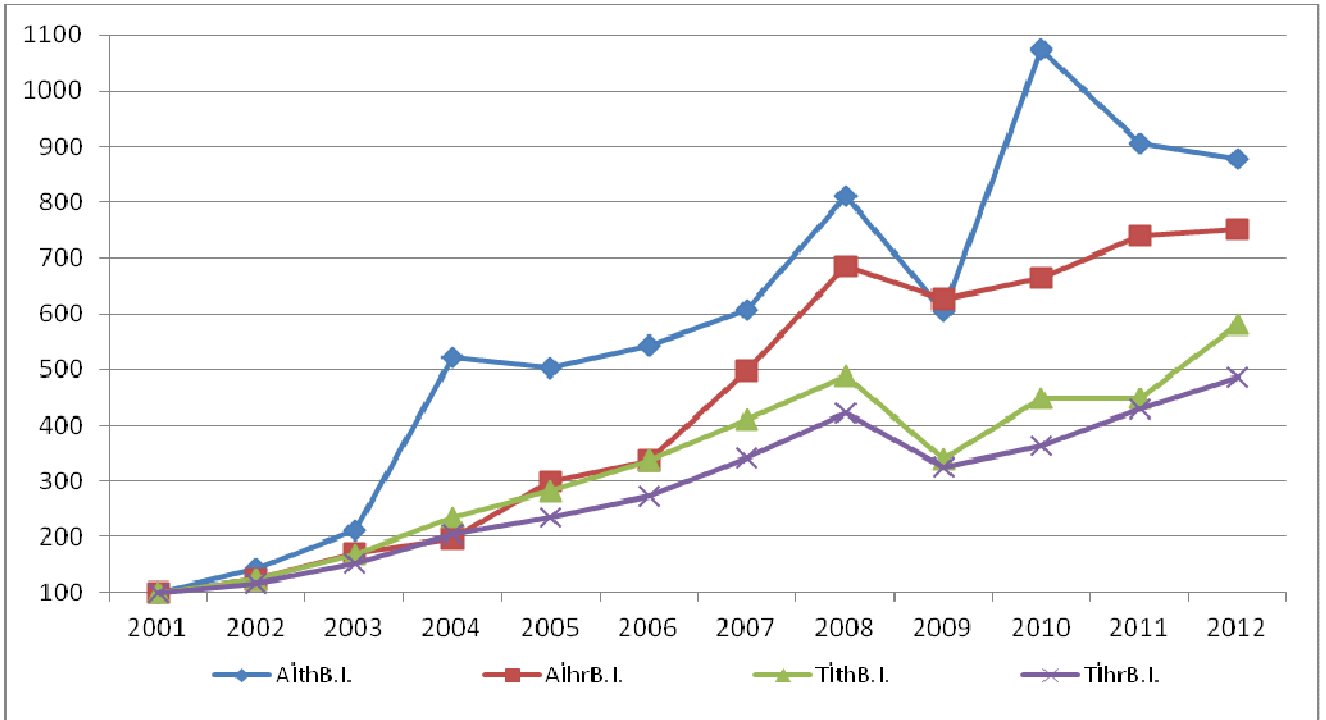
Örneğin Antalya 2007, 2009 ve 2011 yıllarında; yaptığı ithalattan %40 daha fazla ihracat yapmıştır. Türkiye geneli ise en iyi performans gösterdiği 2009 yılında ithalatının yaklaşık %70'i kadar ihracat yapabilmıştır.

Şekil-1.34. Antalya ve Türkiye, İhracat/İthalat Oranı

Antalya ve Türkiye dış ticaretinin bir diğer performans karşılaştırmasını endeks yöntemiyle topluca görebiliriz. Şekil-1.35, bu yöntemle hesaplanmış endeks eğilimlerini göstermektedir. Kırmızı ve mavi çizimler Antalya'nın, yeşil ve mor çizimler ise Türkiye'nin 2001=100 temel yıl hesaplamasıyla dış ticaret performansını göstermektedir.

Şekil-1.35. Antalya ve Türkiye Dış Ticaret Performansı, 2001=100

Normal koşullar altında bir ekonomide GSYİH büyümesi ile sektörel büyüme seyri arasında çok yüksek veya bire yakın bir korelasyon beklemek gerekir. Zira zaten GSYİH'yı oluşturan bileşenlerdir. Ancak eğer ekonomiyi oluşturan sektörlerin büyüme hızları arasında ciddi farklar ve dalgalanmalar bulunuyorsa, yani bir sektör örneğin %20 büyürken diğer bir sektör büyüyemiyor veya küçülüyorsa, bu sektörlerin ekonomideki ağırlıkları oranında GSYİH büyüme eğiliminden aykırı düşmeye başlarlar. Nitekim ülkemizde tarım sektörü, tam da bu durumu yansıtmaktadır.

Tüm bu büyüklükler ve yapısal ilişkiler içerisinde tarımsal ihracat performansı küresel ekonomilerdeki ortalama büyümeler karşılaştırıldığında, Türkiye'nin yukarıdaki ortalamaların üzerine çıkma gerekliliği kaçınılmaz bir hedef olarak gözükmektedir. Yukarıda tespit edilen yapısal ilişkileri destekleyen bir diğer eğilim de ortalama büyüme oranlarında gözükmektedir.

Türk Tarımı son 15 yılda sahip olduğu yapısal dinamikleriyle yıllık ortalama %1 büyüme sağlarken, Türkiye Ekonomisi aynı dönemde ortalama yıllık %5'lük bir büyüme sağlamıştır. Dolayısıyla tarım sektörü, yaşanan genel ekonomik büyümeye paralel bir büyüme performansı gösterememiştir.

Diğer taraftan aynı dönemde, bütünleşilmeye çalışılan, küresel ekonomik sistemin tarımda sağladığı ortalama yıllık büyüme % 4 civarında olmuştur. Örneğin AB15'de bu oran %3.5, Brezilya'da %6.5, Arjantin'de ise %5.5 olarak gerçekleşmiştir.

Görüldüğü gibi Türk Tarımı, son 15 yılda gerek ulusal büyüme eğiliminden, gerek dünya tarım sektörü büyüme eğiliminden geride kalmıştır. Mevcut yapısal özellikleriyle ve uygulanan politikalarla, sürdürülebilir bir iyileştirme de mümkün görülmemektedir. Bu durum, köreltilmeye veya güdüleştirilmeye çalışılan bir uzuv ile vücut arasındaki ilişkiye benzetilebilir.

Yukarıda ifade edilen tespitleri ve değerlendirmeleri doğrulayan bir diğer olumsuz gelişme de 2001 yılından sonra uygulamaya konan tarımsal destek-teşvik-prim sisteminin yapısında bulunmaktadır.

Bilindiği gibi destek; her hangi bir faaliyete veya etkinliğe başlanmadan önce çevre sistemden yapılan ve amaca ulaşmayı kolaylaştıran olumlu ilavedir. Teşvik; faaliyet veya etkinlik sırasında yine amaca ulaşmayı hızlandıran ve çevre sistemden yapılan olumlu ilavedir. Prim ise; faaliyet veya etkinlik tamamlandıktan sonra amacı başarma düzeyine göre çevre sistemden yapılan olumlu ilavedir.

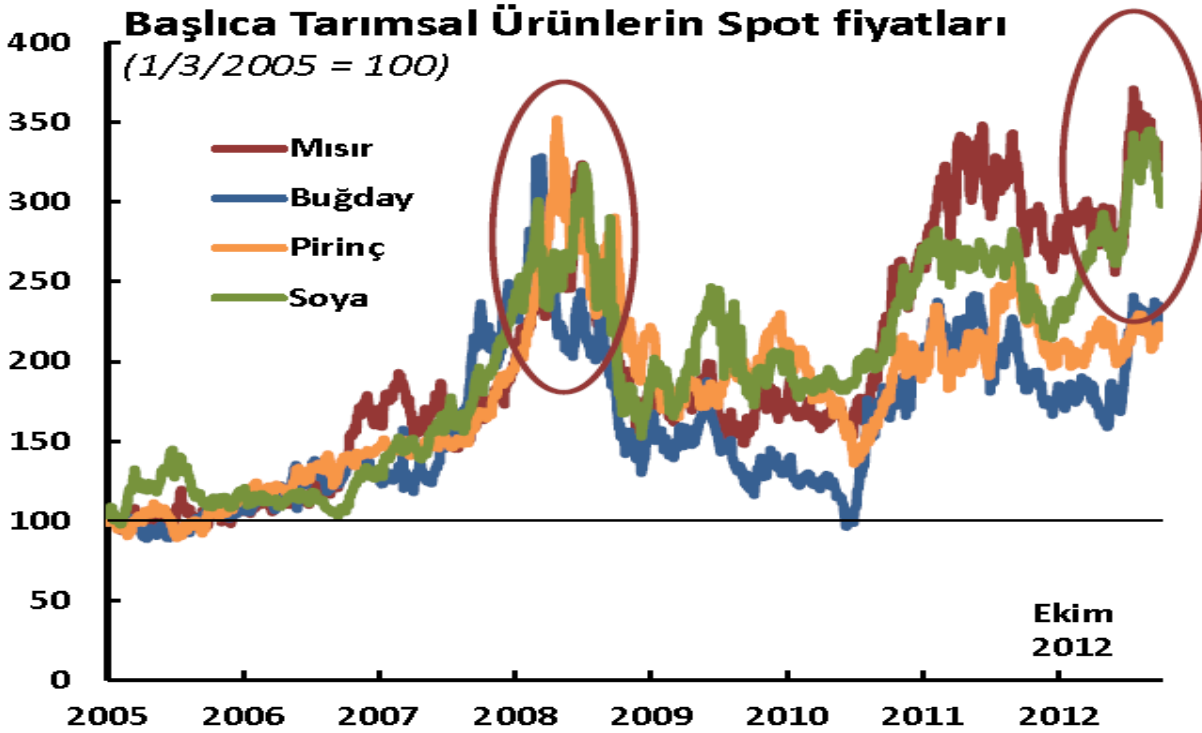
Bu kavramsal tanımlamalara dayalı olarak ifade etmek gerekirse, toplam tarımsal ilave ödemelerin 2002-2005 döneminde %80'inden fazlasını ve 2006-2008 döneminde de %60'ından fazlasını oluşturan Doğrudan Gelir Desteği ödemelerinin; destek-teşvik-prim sisteminin hangi boyutuna odaklı bir ilave ödeme olduğunu açık ve net bir şekilde tanımlamak mümkün değildir.

Halbuki bu türden ilave ödemelerin; hangi sistemin? hangi sürecinin? hangi boyutuna? hangi göstergelerle? yapılmakta olduğunun izlenebilir ve ölçülebilir nitelikte açıkça tanımlanmış olması gerekmektedir.

Doğrudan gelir desteğinin, tarım toprakları envanterinin belirli bir kısmını çıkarmada yarar sağladığı ifade edilse bile, arazi tapusu sahiplerine ödenen toplam yaklaşık 10 milyar TL ile tarım sisteminin hangi stratejisine? ne katkısı sağlandığı? ve değer miydi? gibi sorular tipik birer işletmecilik irdelemesi olarak kendisini göstermektedir.

Bu dönemde küresel piyasalarda tarımsal ürün fiyatları ciddi artışlar da göstermiştir. Yani doğru bir kur politikası ile artan küresel fiyatlar birlikte değerlendirildiğinde çok daha yüksek bir tarımsal dış ticaret performansı elde etmek içten bile değildi. Şekil-1.36'da küresel spot fiyat eğilimleri verilmektedir.

Şekil-1.36. Bazı Tarım Ürünlerinin Küresel Spot Fiyatları Endeksi, 2005=100.

1/ Gıda Endeksi ortalama mısır, buğday, pirinç ve soya fiyatlarından sağlanmıştır.
Kaynak: IMF, Birincil Emtia Fiyat Sistemi; IMF çalışanları hesaplamaları

Tarım sektörünün sürdürülebilir büyüme politikaları ile yeniden yapılandırılması, mevcut dalgalı seyrin ve dağınık yapının yerine bütünsel, uyumlu ve organize bir sektörel dönüşümün gerçekleştirilmesi ve tarımın kendi potansiyelini kullanabilmedeki engellerinin ve baskı unsurlarının ortadan kaldırılması açısından; tarımın stratejik sektör olarak tanımlanması ve bunun gereklerinin yapılması zorunluluğu bulunmaktadır.

Beklenmedik büyüme rakamlarının en önemli dayanağı kuşkusuz yapılan düzeltmelerdi. Zira tahminler daha önce açıklanmış üçer aylık (çeyreklik) rakamlardan, doğal olarak fazlasıyla etkilendiler. Tüm bu düzeltmeler, baz yıl değişiklikleri ve hesaplama metodolojisi değişiklikleri; ekonomik göstergelerin doğru ve tutarlı bir biçimde zaman serisi teknikleriyle irdelenmesini, incelenmesini ve çözümlenmeler yapılmasını ciddi olarak engellemektedir.

Dünyada ve Türkiye’de yukarıda özetlenen son 15 yıllık ekonomik gelişmeler ve eğilimler söz konusu olmuşken Antalya da bu eğilimlerden ve gelişmelerden güçlü ve zayıf yönleriyle etkilenmiştir.

Son 15 yıllık sürede genel olarak kentimiz, turizm ve tarım ağırlıklı kimliğini korumuştur. Ancak bunları geliştirme ve yeni boyutları ekonomisine kazandırma konusunda ne kadar başarılı olmuştur? Sorusu tek ve net bir cevapla açıklanamayacak kadar karmaşık ve belirsiz konumdadır. Dolayısıyla bazı temel göstergelerle bu konu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Antalya-Türkiye karşılaştırmasına konu olabilecek en genel göstergeler üretim, gelir ve fiyat değişimleri olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla genel bir değerlendirme için Tablo-1.8 verileri derlenmiştir. Bu türden veya benzeri makro göstergelerle karşılaştırmalar ve değerlendirmeler yapma konusunda en önemli eksiklik veya zayıflık, il ve bölge düzeyindeki veri derlemelerinde bulunmaktadır. Nitekim bilindiği gibi TÜİK ve DPT gibi kurumlardan türetilmesi gereken genel veya sektörel il ve bölge kapsamlı büyüme rakamları en son 2001 yılında yayımlanmıştır. Dolayısıyla o tarihten beri bu türden veriler derlenememekte ve değerlendirmeler yapılamamaktadır. Ancak 2004-2010 arası bölgesel gayrisafi katma değer hesaplamaları çok gecikmeli olarak yayınlanabilmiştir. Bu serilerin, il düzeyinde ve GSYİH serileriyle karşılaştırılması ise ciddi zorluklar barındırmaktadır.

Antalya, TÜFE göstergesinde ise son onbeş yılda 8 kez Türkiye genelinin üzerinde gerçekleşmeler ile daha yüksek fiyat artışları yaşamıştır. Ancak özellikle 2011 ve 2012 yıllarında nispi olarak Türkiye ortalamasının altında fiyat artışları yaşama eğilimine girmiştir. Bu gerçekleşmelerde, göç alma hızında yaşanan yükselişin ve Türkiye birinciliğine ulaşan nüfus artış hızının ciddi etkisi olmuştur.

2. Ekonomik Coğrafya

Antalya'nın coğrafi, doğal ve ekolojik özellikleriyle ekonomik işleyişinin doğrudan ve dolaylı etkileşimleri bu ve takip eden bölümlerin kapsamını oluşturmaktadır.

2.1. Coğrafi Yapı

Antalya; 36,06° – 37,25° kuzey enlemleri ile 39,12° – 32,35° doğu boylamları arasında 20.723 km²'lik alanı ile Türkiye'nin % 2,6'sını kaplayan Batı Akdeniz'de yer alan bir ilimizdir. Gazipaşa – Anamur sınırından Kaş – Fethiye sınırına kadar 640 km.'lik sahil şeridinde sahiptir. Bu uzunluk toplam Türkiye kıyı şeridinin % 11'ini teşkil eder. Tarihsel ve doğal zenginlikleri ile ün salmış olan Antalya aynı zamanda bir Akdeniz limanıdır. Kuzeyinde Burdur ve Isparta, kuzeydoğusunda Konya, doğusunda İçel, batısında da Muğla illeri vardır; güneyini tamamen Akdeniz çevreler.

Antalya körfezi, Akdeniz bölgesi'nin batı kesiminde, Anadolu içine sokulan geniş bir girintiye sahiptir. Batıda Teke yöresinin dik falezlerine dayanır ve Gelidonya Burnu ile onun uzantısı olan Beşadalar tarafından sınırlanır; doğuda ise Anamur Burnuna kadar uzanır. Körfezin karaya en fazla sokulduğu kuzeybatı ucunda, Antalya kenti ve limanı vardır.

Antalya Körfezinin batı kesiminde oldukça dar bir kıyı şeridi vardır. Bu şeritte, akarsuların getirdiği alüvyonlardan oluşan küçük kıyı ovaları ile plajlar yer alır. Antalya – Kemer arasındaki dik falezler bu genel yapının dışında kalır. Fazla girintili çıkıntılı olmayan bu kesimde, deniz hızla derinleşerek birden 100 – 200 m. derinliğe ulaşır. Kemer'in batısı, Kocaburun ile Beşadalar arası, oldukça girintili çıkıntılıdır. Burada Çıralı Limanı, Çavuş (Adrasan) Limanı, Frenkçi Koyu gibi birçok girinti vardır. Akarsuların ve zaman zaman denizin içlerine kadar ilerleyen tatlı su kaynaklarının çokluğu nedeniyle, tuzluluk çok fazla değildir. Antalya kenti ve çevresinde yer alan 30 – 40 m. yükseklikteki dik falezlerin önünde, denizin derinliği birden 200 m.'ye iner.

Ancak kentin batısındaki Konyaaltı ve doğusundaki Lara plajlarında, deniz daha yavaş derinleşir, ancak birkaç yüz metre açıkta derinlik 200 m.'yi bulur.

Antalya Körfezinin doğu ve kuzeydoğu kıyıları, Anamur Burnu'na kadar geniş yaylar çizerek uzanır. Dağların doğrudan denize indiği kesimlerde dik falezler vardır. Ama kıyı şeridi Manavgat yakınlarında genişler ve ünlü Side plajlarını oluşturur. Burada denizin derinliği fazla değildir. Aynı özellik Alanya ve çevresinde de görülür.

Körfezde tuzluluk genel olarak yüksektir. Ortalama % 39 – 40 arasında değişen tuzluluk oranı, akarsu ağzlarında ve denizde kaynayan tatlı su kaynaklarının çevresine düşer. Deniz suyu sıcaklığı ise kışın 15 – 17°C, yazın 22 – 27°C arasındadır. Antalya Körfezi, gerideki yüksek topografyanın bir sonucu olarak oldukça derindir. Derinlik birden artar ve bir deniz mili içinde 1.000 – 1.500 m.’yi bulur. Körfezin en derin yeri batıda, Beş adaların 30 km. doğusundadır (2.500 m.).

2.2. Topoğrafik Yapı

Antalya Havzası yüzey şekilleri açısından oldukça büyük bir çeşitlilik gösterir, temel oluşumları da dağlardır. Bunlar genellikle havzanın doğu ve kuzey kesimlerini kaplar. Yer yer yüksekliği 2.000 m.’yi aşan dağların çevrelediği kuzeydoğu kesimlerinde, yükseltilerin arasında, kısmen fluvio-karstik, kısmen de tektonik çukurluklar ve bu çukurlukların ortasında yer alan alüvyal ovalar bulunur. Kuzeydoğuda, özellikle Akseki Korkuteli yöresinde ilginç karstik erime çukurları dikkati çeker.

Havzadaki ovalar, güneyde Akdeniz’e açılan ve ortalama yüksekliğin 100 m. olduğu kıyı ovalarıyla, batı ve kuzeyde yer alan ve yüksekliğin 800 – 1.200 m. arasında değiştiği yüksek ovalardır. Akarsuların oluşturduğu kıyı ovaları batı kesiminde daha geniştir, doğuya doğru daralarak ince bir kıyı şeridi durumuna girer. Torosların çoğunlukla denize paralel olmasından dolayı bu ovalar iç kesimlere fazla sokulamaz. Yüksek ovalar ise, özellikle batıda yüksek dağların arasına sıkışıp kalmış kapalı karstik erime çukurlukları (polye) niteliğindedir.

Havzanın akarsuları genellikle düzensiz rejimlidir. Hemen hemen tümü, kalker kütlelerinin kalsiyumca zengin sularını taşır. Kıyıya yakın alanlarda, taban suyunun yüzeye yakın olması göllenmelere yol açtığından, havzanın taban topraklarında yaygın bir tuzluluk ve alkalilik sorunu vardır.

2.3. Dağlar, Akarsular ve Irmaklar

Antalya toprakları temel olarak, geniş ve parçalanmış iki platodan oluşur. Bu platolardan batıdakine Teke Yaylası, doğudakine Taşeli Yaylası adı verilir. Söz konusu platolar, kıyıda denize dik inen ve falezler oluşturan içerde ise kıyıya paralel uzanan Toros dağları ve kolları tarafından parçalanmıştır. Buradaki en yüksek tepe (3.070 m.), Teke yaylasının doğusunda, Antalya kentinin hemen batısında yer alan ve denize dik yamaçlarla inen, kuzey – güney doğrultulu Bey dağlarındadır. Yüksekliği 2500 m.’yi geçen doruklara da sık rastlanır.

Elmalı ovasının güneybatısına yayılmış olan ve Muğla il sınırına paralel uzanan Akdağ sırası üstündeki At Kuyruk Sallamaz Tepesi (3.024 m.), Ziyaret Tepesi (2.591 m.), Taşeli Yaylasında kuzeybatı –güneydoğu doğrultusunda uzanan ve Konya il sınırı çizen Geyik Dağları (2.560 m.)’dır.

Teke ve Taşeli Yaylaları, Toros Dağlarından doğan, rejimleri genellikle düzensiz, büyüklü küçüklü bir çok akarsu ile de yarılmıştır. Bu akarsuların en önemlileri Aksu, Köprü, Manavgat, Düden, Dim, Kargı, Alara, Karpuz, Korkuteli ve Alakır çaylarıdır.

Manavgat yakınlarında ünlü Manavgat çağlayanını oluşturan Manavgat Çayı üzerinde Oymapınar, Alakır Çayı üzerinde Alakır, Korkuteli Suyu üzerinde de Korkuteli barajları bulunur. Bu akarsuların denize döküldükleri yerlerde oluşmuş ovaların en önemlisi Teke ve Taşeli Yaylalarının arasında, Antalya Körfezi kıyısında yer alan, alüvyal Antalya ovasıdır.

2.4. Bitki Örtüsü

Havzanın iklim, toprak ve topografya özelliklerinin çeşitliliği, doğal bitki örtüsünün de çeşitlenmesine yol açmıştır. Makiler hemen kıyıdan başlar ve 600 m. yüksekliğe kadar çıkar. Bir çok yerde bunların arasına gene kıyıdan başlayan ve 1.200 m.’ye kadar çıkan Kızılçamlar da girmiştir. 1.000 –1.400 m. arasında sedir ve karaçama rastlanır. Sedir ormanları yer yer (özellikle de 1.400 –1.700 m.’ler arasında) göknar ve ardıçla karışıktır. Ardıç ve sedir karışımı ormanlar 2.100 m.’ye kadar devam eder. 2.500 m.’nin üstünde ise Alp tipi çayırlar başlar. Havzadaki akarsu boylarında söğüt, kavak, karaağaç, akçağaç ve çınarlardan oluşan bitki toplulukları yer alır. Tüm bu ağaç topluluklarının altında çeşitli otsu bitkiler yetişmektedir.

2.5. İklim

Antalya ili iklimini; yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı olarak tanımlayabiliriz. İlimizde iki çeşit iklim görülebilir. Birincisi sahil bölgesindeki tipik Akdeniz iklimi, ikincisi ise yukarı bölgedeki, Akdeniz iklimi ile İç Anadolu iklimi arasında geçiş oluşturan kara iklimidir.

Antalya ili güney ve güneydoğudan gelen rüzgarlara açık olduğu için kış ayları ılık, yaz ayları sıcak ve nemlidir. Yağışlarda mevsimlere göre büyük farklılıklar gösterir. Yağışlar, güneyden kuzeye gidildikçe azalır. En çok yağış kış ve ilkbahar aylarında, en az yağış ise yaz aylarında görülür. Antalya’nın fazla yağış almasının nedeni merkezin doğusunda bulunan Toros Dağları ile batısında bulunan Beydağları’nın hava kütlelerinin hareketlerini Antalya üzerine çekmeleridir.

Tablo-2.1. Meteorolojik Değerler ve Sıcaklıklar

AY	ORTALAMA MAKSİMUM (°C)	ORTALAMA MİNİMUM (°C)	ORTALAMA SICAKLIK (°C)	NEM (%)	EKSTREM MAKSİMUM (°C)	EKSTREM MİNİMUM (°C)	ORTALAMA RÜZGAR (m/sn)	TOPLAM YAĞIŞ (Kg/m ²)	TOPLAM BUHARLAŞMA (Litre)
OCAK	15.3	7.1	10.7	46.1	18.2	3.5	2.5	12.8	0.0
ŞUBAT	15.8	7.6	11.3	52.1	23.2	0.6	2.4	8.0	64.6
MART	20.0	12.1	15.7	64.3	27.0	7.6	2.2	96.6	85.5
NİSAN	21.1	14.4	17.6	70.7	25.8	10.8	2.0	61.4	90.3
MAYIS	25.6	17.9	21.1	62.7	34.6	14.8	2.0	5.2	4.2
HAZİRAN	32.1	23.5	27.1	57.3	40.5	20.0	2.1	0.6	164.7
TEMMUZ	34.6	26.0	29.5	56.4	41.9	23.5	2.2	0.0	179.4
AĞUSTOS	34.6	26.9	30.2	60.8	40.7	21.0	1.9	20.4	156.6
EYLÜL	29.4	22.9	26.0	64.2	35.4	17.6	1.9	6.6	0.0
EKİM	26.8	18.6	22.1	52.0	30.9	14.3	2.0	13.0	94.6
KASIM	22.4	15.3	18.3	59.4	32.1	10.4	1.8	48.0	56.0
ARALIK	17.8	10.0	13.2	54.9	23.0	4.2	2.1	75.0	50.7
ORT	24.6	16.9	20.2	58.4	31.1	12.4	2.1	347.6	78.9
MAX	34.6	26.9	30.2	70.7	41.9	23.5	2.5	96.6	179.4
MİN	15.3	7.1	10.7	46.1	18.2	0.6	1.8	0.0	0.0

(Kaynak: Meteoroloji Bölge Müdürlüğü)

Tablo-2.2. Bazı İlçeler İçin Meteorolojik Değerler ve Sıcaklıklar

METEOROLOJİK DEĞERLER		SAHİL KESİMİ		YAYLA KESİMİ	
		ALANYA	FİNİKE	ELMALI	KORKUTELİ
ORTALAMA SICAKLIK	°C	20,01	19	13,2	12,3
MAX.ORTALAMA SICAKLIK	°C	24,1	24,5	20	19,7
MİN.ORTALAMA SICAKLIK	°C	17	14,3	7	5,9
EXTERM MAX.SICAKLIK	°C	35,4	40,06	37	38
EXTERM MİN.SICAKLIK	°C	4	3,4	-10,2	-9,5
TOPLAM DONLU GÜN SAYISI	GÜN	0	0	70	78
NİSBİ NEM ORTALAMASI	%	66	67,3	52,1	56,7
YILLIK YAĞIŞ TOPLAMI	kg/m ²	623,8	895	412,1	370,8
TOPLAM YAĞIŞLI GÜN SAYISI	GÜN	63	72	70	63
TOPLAM AÇIK GÜN SAYISI	GÜN	171	201	176	147
ORTALAMA RÜZGAR HIZI	m/saniye	1	1,6	1,4	1,2

2.6. Demografik Yapı

Bu bölümde Antalya'nın nüfus ve sosyo-ekonomik özellikleri ele alınmaktadır.

2008 Yılında gerçekleştirilen Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) uygulaması sonuçlarına göre Türkiye'nin toplam nüfusu 71,517,100 kişi olmuştur. Böylece nüfus yıllık %1.3'lük bir artışa konu olmuştur.

Türkiye'nin 1990-2000 dönemindeki yıllık nüfus artış hızı %1.8 olarak gerçekleşmişti. Bu durum genel nüfus artış hızında ciddi bir yavaşlamanın olduğunu göstermektedir. Aynı dönemde Antalya'nın yıllık nüfus artış hızı ise %4.2 olarak gerçekleşmişken, 2008 sayımına göre nüfusu 1,859,275 kişi olarak tespit edilmiş ve nüfus artış hızı ise %3.9 olmuştur. Görüldüğü gibi Antalya 1990'lı yıllardan bu yana Türkiye ortalamasının 2-3 kat üzerinde bir nüfus artış hızına sahip olmuştur. Bunun bilinen ve bilinmeyen pek çok nedenden kaynaklandığı ifade edilebilir.

Antalya nüfusunun %68.5'i şehirde, %31.5'i ise köylerde yaşamaktadır. Türkiye nüfusunun ise %74.9'u şehirlerde, %25.1'i ise köylerde yaşamaktadır. Nüfus yoğunluğu bakımından ise 2008 yılı gerçekleştirmeleri Türkiye için 93 Kişi/km² olurken, Antalya'da yoğunluk 90 Kişi/ km² olmuştur. Geçmiş onbeş yıllık yoğunluk ortalaması dikkate alındığında, Antalya nüfus yoğunluğunun çok hızlı bir şekilde Türkiye ortalamasına yaklaştığı görülür. Bu durumun Antalya açısından en önemli riski, sahip olduğu dağlık ve ormanlık arazi oranının yüksekliğinde bulunmaktadır. Eğer bu haliyle yoğunluk artışı devam eder ve Türkiye ortalamasına eşit ya da daha yüksek bir yoğunluk ile karşı karşıya kalırsa, bunun kaçınılmaz sonucu ya ormanlık alanların telef olma oranı yükselecek, ya da yerleşim alanlarındaki nüfus sıkışması ciddi boyutlara ulaşacaktır.

Antalya nüfusunun iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımında tarım hâlâ en önemli sektördür. 1998 yılında, tek başına Antalya ili istihdamının % 57'sini oluşturmaktadır. Bu oran 1970'den bu yana hızlı bir düşüş eğilimi izlemişse de hala Türkiye ortalamasının (%42,5) çok üzerindedir. Üstelik tarımsal aktif nüfus göreceli olarak düşmesine karşın mutlak olarak artmaktadır.

Antalya nüfusunun ilçelere göre dağılımı Tablo-2.3'de verilmektedir. Bu dağılımda ADNKS verileri ve yeni kurulan ilçeler de dikkate alınmıştır. Antalya özellikle 1990'lı yıllardan itibaren ciddi bir göç alış yoğunluğu ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durum son yıllarda artarak devam etmektedir. Özellikle ADNKS uygulamasına geçildikten sonra bu durum daha açık ve sürekli bir biçimde, güncel olarak izlenebilir hale gelmiştir. Tüm Türkiye için geçerli olan bu izleme olanağı, merkezi ve yerel karar vericiler için önemli bir karar faktörü ya da değişkeni olarak kullanılabilir durumdadır.

Tablo-2.3. Nüfus ve Yerleşim

İLÇELERE GÖRE ŞEHİR ve KÖY NÜFUSLARI					
İLÇELER	Bulunan Yere Göre Nüfus			Belde Sayısı	Köy Sayısı
	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu		
TOPLAM	1,859,275	1,273,940	585,335	93	538
AKSEKİ	15,838	3,203	12,625	7	41
ALANYA	233,919	92,223	141,696	17	68
ELMALI	38,077	14,442	23,635	3	49
FİNİKE	46,520	11,244	35,276	5	14
GAZİPAŞA	48,675	21,415	27,260	2	41
GÜNDÜMÜŞ	9,246	2,135	7,111	4	23
DEMRE	25,076	15,662	9,414	2	9
KAŞ	50,786	6,322	44,464	6	48
KEMER	35,639	19,342	16,297	4	3
KORKUTELİ	49,553	19,762	29,786	7	47
KUMLUCA	65,109	30,015	35,094	4	24
MANAVGAT	179,311	76,605	102,706	10	78
SERİK	101,961	47,784	54,177	10	47
İBRADI	3,979	2,284	1,695	2	3
AKSU	57,072	41,016	16,056	2	12
DÖŞEMEALTI	40,637	26,189	14,448	5	14
KEPEZ	387,904	379,600	8,304	1	7
KONYAALTI	92,126	86,635	5,291	1	10
MURATPAŞA	377,857	377,857		1	--

Kaynak: Valilik İl Planlama Md., TÜİK

Şehir Nüfusu: İl ve ilçe merkezlerinin Belediye sınırları içindeki nüfus

Köy Nüfusu: İl ve ilçe merkezlerinin Belediye sınırları dışındaki bucak ve köyler nüfusu

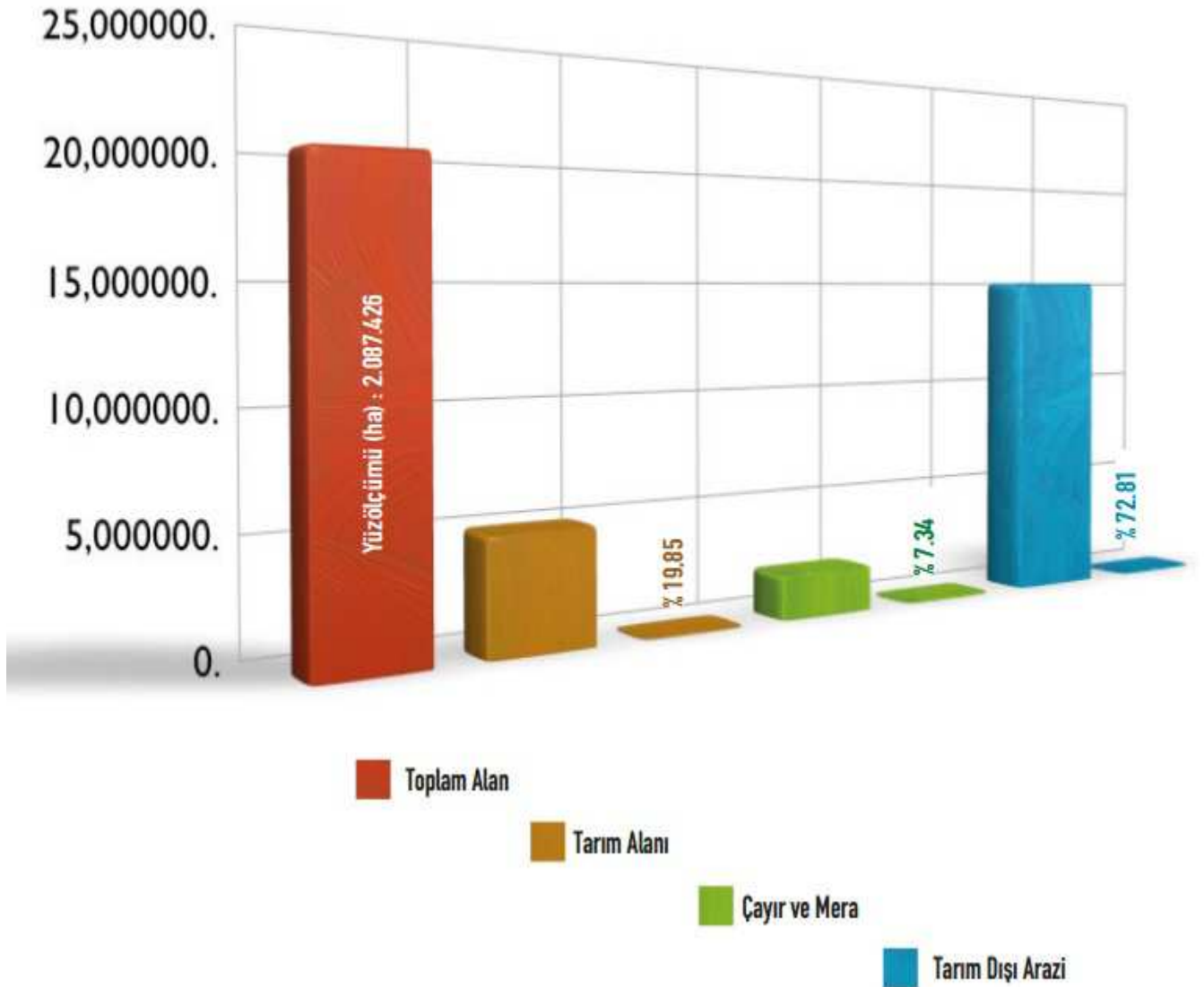
Bulunan Yere Göre Nüfus: Nüfus tespit gününde kişilerin sayıldıkları yere göre nüfus

1996 ve 2003 yıllarında Devlet Planlama Teşkilatı uzmanları tarafından yapılan illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması analizine göre Antalya önce 7. il ve sonraki çalışmada da 10. il olma başarısızlığını göstermişti. Her ne kadar ikinci çalışmada illerin sayısı değişmiş ve Yalova, Düzce gibi iller çalışmaya sonradan dahil edilmişlerse de, hala Antalya açısından bu durum anlamlı bir mazeret oluşturmamaktadır. İller rekabetinde nispi olarak geriye gidiş açıkça ortadadır. Sadece bir örnek oluşturması bakımından belirtmek gerekirse, 1990'lı yılların özellikle ikinci yarısında ÖSYM ve Anadolu Liseleri sınavlarında en başarılı iller sıralamasında ilk 3 de yer alan Antalya, 2000'li yıllar boyunca bu konumunu sürekli kaybetmiştir. Son yıllarda ise ilk 20 il arasına bile girmekte zorlanmaktadır.

3. Tarımsal Yapı ve Ticareti

Antalya İlinin toplam yüzölçümü 20.723.000 dekadır. Bu alanın ancak % 19,99'luk bölümü olan 4.143.255 dekarını Tarım Alanları, % 4,32 ile 896.102 dekarını Çayır-Mera, % 53,99 ile 11.189.084 dekarını Orman ve Fundalıklar ve % 21,69'luk oran ile 4.494.599 dekarını da Tarım dışı alanlar ve yerleşim alanları oluşturmaktadır.

Şekil-3.1. Antalya İli Genel Arazi Dağılımı

KAYNAK: Tarım İl Müdürlüğü

Antalya İlinin genel arazi dağılımı ilçeler bazında ve detaylı olarak aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo-3.1. Antalya İli ve İlçeleri Arazi Dağılımı

GENEL ARAZİ DAĞILIMI (da)					
İLÇELER	TARIM ALANI	ÇAYIR-MER'A ALANI	ORMAN VE FUNDALIK	TARIM DIŞI ALAN	TOPLAM YÜZEY
MERKEZ	448.940	42.020	975.320	553.720	2.020.000
AKSEKİ	114.060	36.372	1.134.090	478	1.285.000
ALANYA	261.290	98.600	1.060.915	177.195	1.598.000
ELMALI	593.350	240.000	509.272	287.378	1.630.000
FİNİKE	71.010	10.520	507.310	64.160	653.000
GAZİPAŞA	165.150	114.760	613.820	27.270	921.000
GÜNDOĞMUŞ	105.915	64.620	492.120	680.345	1.343.000
İBRADI	13.630	17.200	460.595	750.575	1.242.000
KALE	53.500	500	313.455	6.545	374.000
KAŞ	225.360	19.500	1.147.800	474.340	1.867.000
KEMER	29.680	0	363.910	74.410	468.000
KORKUTELİ	1.014.650	58.000	906.672	551.678	2.531.000
KUMLUCA	170.000	77.760	576.300	395.940	1.220.000
MANAVGAT	423.360	106.950	1.496.625	210.065	2.237.000
SERİK	453.360	9.300	630.880	240.460	1.334.000
İL TOPLAMI	4.143.255	896.102	11.189.084	4.494.559	20.723.000
%	19,99	4,32	53,99	21,69	100

(Tarım İl Müdürlüğü)

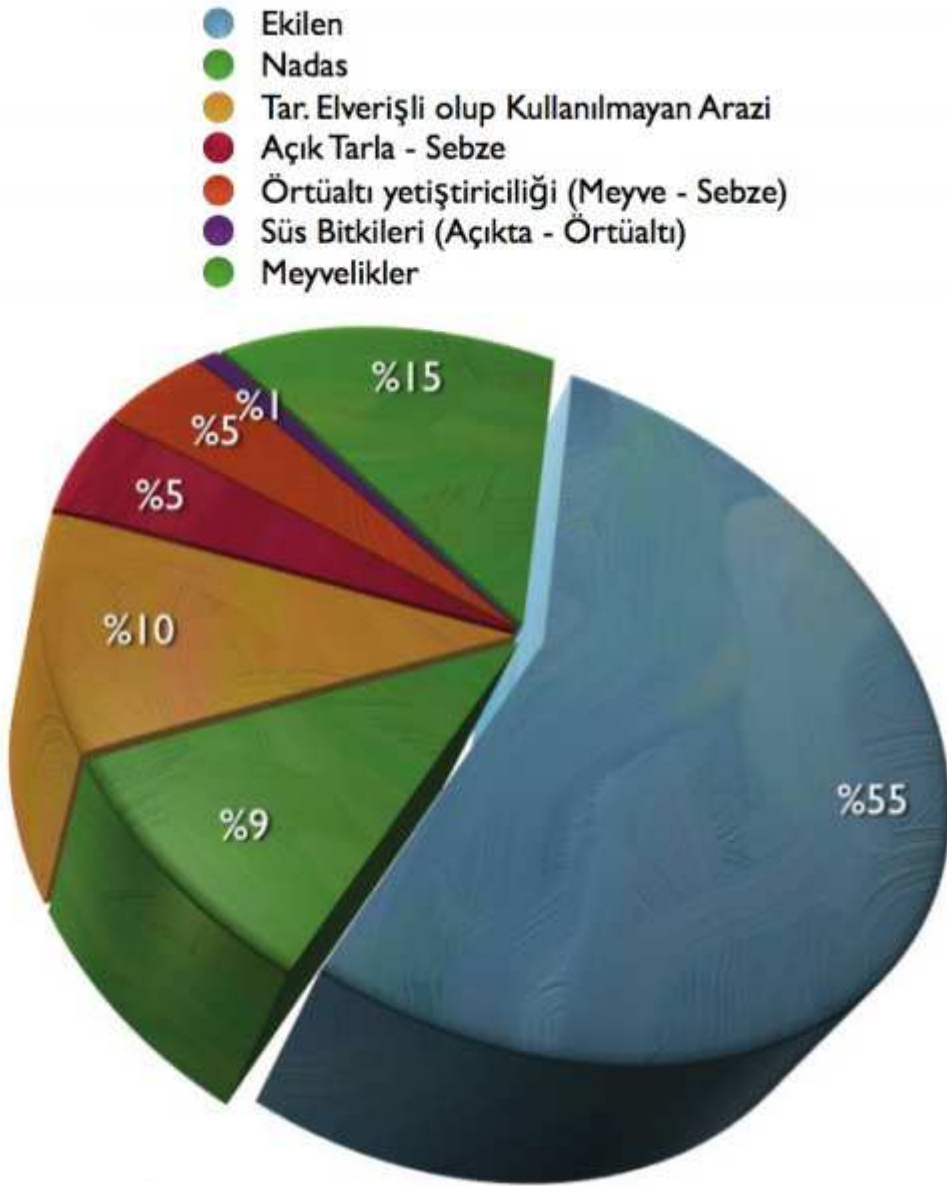
Arazi büyüklüğü itibariyle Korkuteli ve Manavgat ilçeleri ilk iki sırayı almaktadır. Buna karşılık Kale ve Kemer ilçeleri ise son iki sırayı oluşturmaktadır.

İbradı ve Gündoğmuş ilçeleri ise toplam alanlarındaki tarım dışı alan büyüklüğü ile dikkat çekmektedir. Toplam arazilerinin yarısından fazlası tarım dışı konumundadır ve ortalama değerin çok üzerinde bulunmaktadır.

3.1. Tarımsal Alanlar ve Kullanımı

Antalya, tarımsal alanların özellikleri ve kullanımı itibariyle ciddi zenginliğe sahip bir kenttir. Her ne kadar son yıllardaki genel eğilime uygun olarak tarımın hem arazi kullanımı hem de üretim değeri itibariyle daraltıldığı bir dönem söz konusu olsa da Kent, sahip olduğu potansiyelini korumaya ve geliştirmeye önem vermelidir.

Şekil-3.2. Tarımsal Alanların Kullanımı.

Antalya, tüm Türkiye’de olduğu gibi son 12 yılda tarımsal alanlarını koruyamadığı gibi azımsanmayacak düzeyde arazi kaybetmiştir. Gerek tarımı terk, gerek diğer icraatlar nedeniyle tarım topraklarımız ortalama %10’dan fazla azalmıştır. Yukarıdaki oransal dağılımın zaman serisi ve rakamsal dağılımı Tablo-3.2’de verilmiştir.

Tablo-3.2. Antalya’da Tarımsal Alanların Kullanım Eğilimi. (da)

Yıl	Toplam Alan	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Ekilen Alanı	Nadas Alanı	Sebze Bahçeleri Alanı	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı	Süs Bitkileri Alanı
2005	3.867.310	2.423.280	486.250	416.520	541.260	0
2006	3.779.840	2.318.668	485.982	415.485	559.705	0
2007	3.726.759	2.240.160	485.775	438.604	562.220	0
2008	3.732.153	2.245.727	420.855	471.796	593.775	0
2009	3.566.431	2.119.885	376.057	452.275	618.214	0
2010	3.672.513	2.206.217	381.919	451.804	632.573	0
2011	3.603.327	2.076.662	411.678	455.264	654.569	5154
2012	3.681.788	2.080.859	422.591	471.602	701.535	5201

KAYNAK: TÜİK

Tarımsal açıdan önemli konu sulama potansiyelidir. Özellikle su fakiri olan ülkemiz ve kentimiz açısından hayati bir tarımsal performans konusudur.

Tablo-3.3’de ilçelere göre sulama potansiyeli ve sahipliği verilmektedir. Burada önemli olan yörelerin sulama oranlarıdır. Serik ve Finike ilçeleri %90’nın üzerindeki sulama oranıyla en şanslı ilçelerdir. Buna karşılık Alanya ve Gündoğmuş ilçeleri ise %10’nun altındaki sulama oranlarıyla en kurak ve şanssız ilçeler konumunda bulunmaktadır.

Sulama potansiyelini ve kapasitesini geliştirme yatırımları, ilin tarımsal geleceği bakımından hayati derecede önem taşımaktadır. Zira tüm varlığı ile küresel rekabete açılmış bulunan Türk Tarımı; zaten makro ve mikro nitelikli zayıflatıcı politikalar ve icraatlarla vahşi ve yok edici küresel rekabete maruz bırakılmış durumdadır. Doğrudan gelir desteği gibi ataletle uğraticı destekler yerine, sulama alt yapısı ve teknolojileri gibi alanlarda üreticiye gerçekten destek olan politikalar ve icraatlar için çok geç kalınmıştır ve artık daha fazla geç kalınmamalıdır. 10 yıl önce yapılması gereken hayati işlerin yapılmaması dolayısıyla ağır bedel ödeyen Türk Tarımı, daha fazla ezilmemelidir.

Tablo-3.3. İlçelere Göre Sulanan Alanlar

İLÇE	TOPLAM TARIM ALANI (da)	DEVLET SULAMALARI				HALK SULAMASI		TOPLAM SULANAN	
		D.S.İ.		K.H.G.M.		ALAN (da)	ORAN (%)	ALAN (da)	ORAN (%)
		ALAN (da)	ORAN (%)	ALAN (da)	ORAN (%)				
MERKEZ	448.940	330.840	74	23.480	5	29.500	7	383.820	85
AKSEKİ	114.060	580	1	2.650	2	3.500	3	6.730	6
ALANYA	261.290	39.500	15	19.710	8	74.000	28	133.210	51
ELMALI	593.350	71.300	12	9.810	2	114.130	19	195.240	33
FİNİKE	71.010	47.940	68	13.230	19	5.000	7	66.170	93
GAZİPAŞA	165.150	20.850	13	17.790	11	56.800	34	95.440	58
GÜNDOĞMUŞ	105.915	0	0	3.860	4	3.480	3	7.340	7
İBRADI	13.630	0	0	0	0	2.500	18	2.500	18
DEMRE	53.500	18.600	35	90	0	8.500	16	27.190	51
KAŞ	225.360	17.400	8	14.650	7	103.000	46	135.050	60
KEMER	29.680	14.320	48	10.430	35	1.800	6	26.550	89
KORKUTELİ	1.014.650	93.840	9	17.960	2	115.000	11	226.800	22
KUMLUCA	170.000	61.290	36	4.820	3	54.500	32	120.610	71
MANAVGAT	423.360	219.100	52	8.780	2	43.000	10	270.880	64
SERİK	453.360	373.800	82	3.640	1	54.200	12	431.640	95
İL TOPLAMI	4.143.255	1.309.360	32	150.900	4	668.910	16	2.129.170	51

(Tarım İl Müdürlüğü)

Notlar:

1-D.S.İ. sulamalarına K.H.G.M. Y.A.S. kooperatifleri sulamaları dahildir(72510 da)

2-Halk Sulamaları ,Projesiz ve noksan sulamalardır.

3-K.H.G.M. sulamaları yer üstü sulamadır.KHGM yerüstü sulamalarına 3 adet gölet sulaması dahildir.

4- Sulama sahaları brüt dekar üzerindedir.

İlimizde örtülü alanlar önemli bir yer kaplamakta ve bu alanlar her geçen gün daha da artmaktadır. Antalya ili Türkiye’de örtü altı yetiştiriciliğin miktar ve oransal olarak en fazla yapıldığı ildir. Antalya’da 2008-2009 sezonu itibariyle 259.787 da örtü-altı alan bulunmaktadır. Türkiye cam sera alanlarının % 84’ü, plastik seraların % 44’ü Antalya’da bulunmaktadır. Örtülü alanların % 27’lik bölümünde, yılda 2 kez ekiliş yapılmaktadır.

2010-2012 döneminde ise toplam sera alanı %11 büyümüştür. Bu büyümenin asıl kaynağı plastik serada olmuş, buna karşılık cam ve tünel varlığı azalmıştır. Örtü altı alanlarda Antalya’da yaşanan gelişmeler, Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmiştir. Tablo-3.4’de 2003-2012 dönemindeki örtü altı tesislerine göre alan değişimleri, aşağıda zaman serisi olarak verilmiştir.

Tablo-3.4. Örtü Altı Alanların Dağılımı (da)

TESİSLER	03-06 Değişim %	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Cam Sera	-2,5	54685	58.385	84.382	91.304	90.097	67.012	64.624	66.268
Plastik Sera	11,9	81919	88.018	126.947	129.227	144.779	120.298	131.568	148.498
Plastik Tünel (Yük. ve Alçak)	-18,5	27089	26.683	29.846	27.396	24.911	28.359	28.687	24.938
Toplam Örtülü Alan	1,03	163693	173.086	241.175	248.427	259.787	215.669	224.879	239.804

(Tarım İl Müdürlüğü)

2012 yılı itibariyle toplam sera alanının % 28'i cam sera, % 58'i plastik sera ve %12'si tünel alandır.

İlçeler	Örtü Altı	Cam Sera	Plastik Sera	Yüksek Tünel	Alçak Tünel
MERKEZ	28.290	13.380	14.700	210	0
AKSEKİ	0	0	0	0	0
ALANYA	23.038	3.400	11.088	1.050	7.500
ELMALI	483	0	270	213	
FİNİKE	9.480	2.100	4.100	3.150	130
GAZİPAŞA	21.415	11.355	3.460	6.400	200
GÜNDOĞMUŞ	0	0	0	0	0
İBRADI	1	0	1	0	0
KALE	9.900	4.550	5.350		
KAŞ	15.100	6.450	6.600	2.050	0
KEMER	200	55	114	0	31
KORKUTELİ	206	0	206	0	0
KUMLUCA	36.770	6.740	30.030	0	0
MANAVGAT	6.810	155	4.000	1.755	900
SERİK	12.000	6.500	2.000	2.500	1.000
TOPLAM	163.693	54.685	81.919	17.328	9.761

(Tarım İl Müdürlüğü)

Tarımsal işletmelerin arazi büyüklükleri gün geçtikçe azalmaktadır. İlimizde mevcut tarımsal işletmelerin % 84,4'ü 50 dekardan küçük, % 0,02'si de 1.000 dekardan büyük olan işletmelerdir.

Tablo-3.5. Tarımsal İşletme Büyüklükleri ve Arazi Kullanımları

İşletme Büyüklüğü	İşletme Sayısı	Sayısal Oranı (%)	Arazi (da)	Toplam Araziye Oranı (%)	Ortalama İşletme Büyüklüğü (da)
1-49 da	59.888	84,4	1.014.186	50,5	17
50-99 da	9.136	13	605.304	30,1	66,2
100-499 da	1.837	2,6	361.790	18	197
500-999	9	0,01	4.663	0,2	518
1000 ve yukarısı	17	0,02	21.063	1,04	1.239
	70.888	100	2.007.206	100	

(Tarım İl Müdürlüğü)

Tablo-3.6. Üretim Değerlerine Göre Öncelikli Faaliyet Konuları

Bitkisel Üretim	Sebze Üretimi	% 60,35
	Meyve Üretimi	% 19,16
	Tarla Üretimi	% 10,98
	Kesme Çiçek Üretimi	% 2,19
Hayvansal Üretim		% 4,98
Su Ürünleri Üretimi		% 2,34
Toplam		100

(Tarım İl Müdürlüğü)

Antalya ilçelerindeki tarım alanlarının kullanım amaçlarına göre dağılımında dikkat çeken konulardan biri, toplam arazinin yaklaşık %10 nun nadas bırakılmasıdır. En büyük tarım alanına sahip Korkuteli İlçesinde çok büyük ölçüde açık tarla üretimi yapılmaktadır. Kullanım amaçları içerisinde bağcılık en az yeri işgal etmektedir. Daha sonra zeytincilik gelmektedir. Sebzeçilik ve süs bitkiciliği ise toplam alanın yaklaşık %10 nu kapsamaktadır.

3.2. Tarımsal Üretim Değeri ve Ticareti

Toplam üretim değeri içerisindeki tarımsal üretim değerinin payı nispi olarak zaman içerisinde ciddi bir azalma olmuştur. Türkiye İstatistik Kurumunun il düzeyindeki büyüme ve sektörel üretim konularına ilişkin veri açıklamaları en son 2001 yılında gerçekleşmişti.

Antalya tarımsal üretim değerinin bir göstergesi olarak GSYİH içindeki payını 1987 ile 2000 yılları arasında Türkiye yıllık ortalama büyümesinin üzerinde artırmayı başarmıştır. Ancak Akdeniz Bölgesindeki ortalama büyümenin altında kalmıştır. Zira bu uzun dönem ortalama yıllık büyümede Türkiye %1.4, Akdeniz Bölgesi %2.3 ve Antalya %2.1 büyüme gerçekleştirmiştir.

Antalya, son on yılda tarım sektörünün GSYİH içindeki pay itibarıyla Türkiye ortalamasının üzerinde bir paya sahip olmuştur. Diğer taraftan tarım sektörünün ulusal düzeydeki son derece dalgalı büyümesinden ciddi boyutlarda etkilenmiştir.

Antalya ekonomisinin turizme ve tarıma dayalı yapısı son dönemde de kendisini devam ettirmiştir. Ancak artan ticaret ve taşımacılık ta ilave sektörler olarak öne çıkmıştır. Genel bir değerlendirme ile 15 milyar USD'lik üretim değerini aşan büyüklüğü ile Antalya, hala Türk Ekonomisi içindeki potansiyel payını alabilmiş değildir. Turizm, tarım, ticaret ve taşımacılıktaki büyüklüğü ve potansiyeli dikkate alındığında 50 milyar USD'ye ulaşan bir büyüklüğü başarması mümkün gözükmemektedir.

Tarım sektörünün ekonomi içerisindeki payı, yapısal olarak milli gelir içindeki tarım payından oldukça yüksektir. 2009 yılındaki %9.8'lik tarım payından çok daha yüksek bir tarım payı geçerlidir.

Kent ve bölge ekonomileri açısından dikkate alınan temel göstergelerden biri de dış ticaret sayılarıdır. Bu gösterge özellikle son on yılda rekabetçi kıyaslama, büyüme ve yapısal dönüşümler itibarıyla tipik bir öncü gösterge olma niteliği kazanmıştır.

Küresel ekonomiye açılımın yaygınlaşmasıyla dış ticaretin, kent ve bölge ekonomileri açısından öncü ve belirleyici gösterge olma niteliği daha bir önem ve baskınlık kazanacaktır.

Antalya Ekonomisi için dış ticaret, önümüzdeki süreçte, tüm boyutlarıyla birincil önem taşıyarak baskınlığını artıracaktır. Dolayısıyla, konuyla ilgili araştırmacı ve uygulayıcılar dış ticaret göstergelerine çok daha fazla sorgulayıcı ve yorumlayıcı önem atfedeceklerdir.

TÜİK, DTM ve ihracatçı birlikleri gibi kurumların dış ticaret verileri incelendiğinde görülmektedir ki Antalya şirketleri son beş yıl içerisinde dış ticaret hacmi ve eğilimi bakımından, ulusal dış ticaret eğiliminden farklı bir yapı göstermiştir. Üstelik bunu beş yıl boyunca da sürdürmeyi başarmıştır.

Antalya için belirleyici konumda olan sektörlerden biri kuşkusuz tarımdır. Tarımsal faaliyetler ve ulusal düzeydeki yeri itibariyle tarımı, Antalya Ekonomisinde ayrı bir yere ve gündeme getirmek son derece önemlidir. Antalya tarımının da belirleyici alanı bilindiği gibi örtü altı tarımdır. Örtü altı tarımsal üretiminin 1996 – 2012 dönemindeki üretim performansı, sebze ve meyve ürünlerinde ayrı ayrı verilmiştir.

Tablo-3.7. Antalya Örtü Altı Sebze ve Meyve Üretimi (ton)

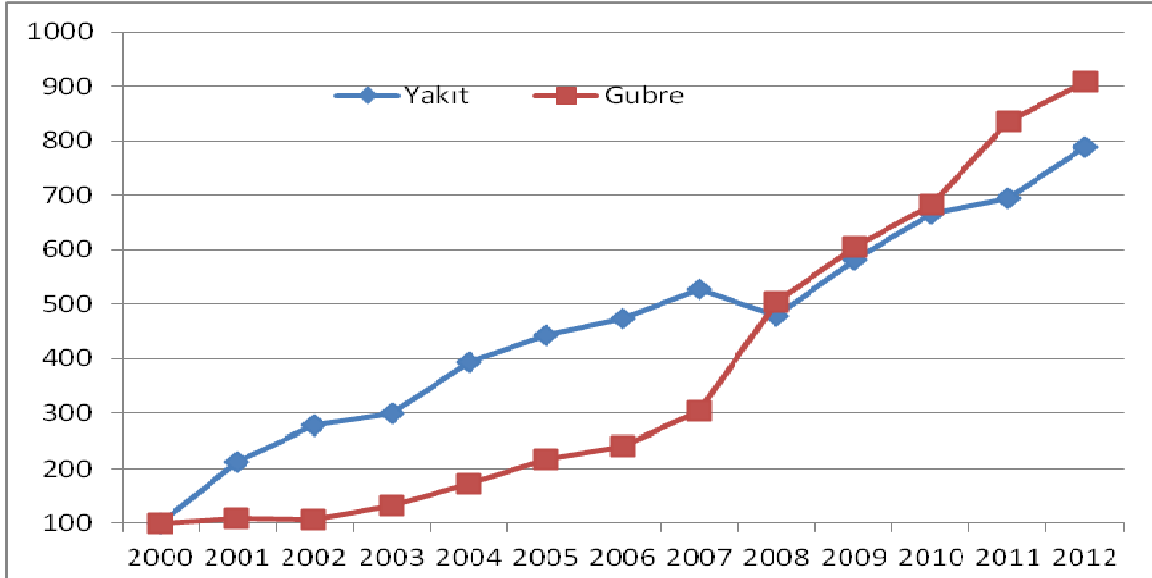
Ürünler	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Toplam	2 598 993	2 661 208	3 223 778	3 537 896	3 732 089	3 725 316	4 271 264	4 527 627	4 354 230	4 465 343	4 716 862	5 052 796	5 063 265	5 524 777	5 750 466	6 138 937	6 170 827
Sebze toplamı	2 598 993	2 661 208	3 223 778	3 507 143	3 677 058	3 663 338	4 160 421	4 404 084	4 181 465	4 271 525	4 489 160	4 817 616	4 811 689	5 257 257	5 478 566	5 851 706	5 856 199
Bakla	1 386	1 885	2 430	-	618	688	2	2	2	9	10	4	-	-	-	-	-
Bamya	-	-	-	30	30	-	-	-	41	4	38	12	-	-	1	-	-
Bezelye	-	-	-	3 868	58	3	11	15	22	24	25	25	28	30	30	35	35
Biber (dolma)	21 870	19 360	68 169	72 774	74 299	79 725	87 640	82 495	62 119	56 016	61 139	66 294	72 319	84 547	103 298	71 693	80 891
Biber (sivri)	96 757	100 950	202 582	258 972	261 205	190 974	224 504	232 627	181 494	195 715	252 404	259 953	256 343	260 485	292 725	384 661	387 459
Börülce	-	-	-	16	5	-	-	-	-	-	-	2	2	2	12	5	13
Brokoli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	-	1	49	6	6	3	5
Dereotu	4	1	7	3	3	1	8	9	20	28	26	56	37	31	44	44	57
Domates	944 777	1 011 361	1 213 715	1 273 623	1 375 103	1 417 667	1 632 175	1 940 494	1 960 185	2 023 888	2 067 738	2 451 062	2 382 731	2 657 461	2 852 863	3 092 083	3 096 349
Enginar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	4	5	-	-	-	8
Fasulye (taze)	9 085	9 093	13 554	15 589	40 435	24 370	20 932	22 085	27 063	25 438	29 318	31 563	33 122	36 570	32 702	33 583	34 153
Hıyar	579 949	651 180	672 704	913 191	1 043 706	977 623	903 360	976 942	940 455	919 856	1 005 593	919 765	916 254	973 871	987 712	1 003 535	1 028 122
İspanak	26	-	45	152	994	1 123	1 694	1 849	2 501	2 055	3 056	3 424	4 125	2 408	3 043	3 340	2 599
Kabak (sakız)	121 427	111 942	70 440	82 840	80 720	130 085	103 115	112 445	106 680	87 609	82 879	82 987	100 693	119 503	123 454	123 469	114 159
Karnabahar	-	-	-	-	2	2	-	-	-	13	-	-	-	-	-	3	3
Karpuz	609 659	539 539	654 605	530 612	485 381	510 691	823 293	669 751	540 411	605 447	608 099	639 482	715 880	755 863	693 807	722 447	661 383
Kavun	75 542	86 543	105 887	95 096	91 753	86 485	66 514	59 392	59 403	56 783	75 125	76 521	94 854	117 627	111 314	118 833	135 116
Lahana (yaprak)	-	-	-	37	68	45	60	170	203	135	176	184	175	187	272	318	385
Lahana (kırmızı)	-	-	-	-	4	-	2	-	28	30	14	7	7	-	-	4	4
Lahana (Brüksel)	-	-	-	-	-	-	-	-	102	108	57	50	-	5	5	5	-
Marul (göbekli)	7 042	5 243	12 599	14 180	31 837	21 876	19 138	15 747	14 577	15 293	16 931	16 272	17 148	17 093	16 161	16 516	16 084
Marul (kavırcık)	691	471	1 013	3 168	5 614	5 945	22 053	25 401	27 538	30 310	30 227	29 925	27 306	24 085	26 554	35 491	38 690
Marul (aysberg)	-	-	-	-	-	-	-	-	2 476	2 527	1 097	3 506	4 679	4 406	5 323	6 923	7 221
Maydonoz	174	209	54	108	42	12	80	123	161	178	188	233	251	334	428	447	411
Nane	-	-	-	-	1	-	-	-	12	3	96	111	117	94	129	18	18
Patlıcan	130 123	122 772	205 018	241 845	183 523	214 642	254 153	262 627	253 193	247 224	251 355	231 379	180 693	197 785	221 856	229 718	241 969
Pırasa	-	-	-	-	20	20	61	65	399	342	81	107	118	115	170	181	187
Roka	4	15	24	47	5	-	33	49	179	193	266	472	541	939	1 103	1 375	2 040
Sarımsak (taze)	-	-	-	2	4	3	7	31	20	14	1	17	16	20	59	39	23
Semizotu	334	354	371	369	393	397	385	464	647	872	1 016	1 583	1 594	1 551	2 865	3 547	3 783
Soğan (taze)	143	289	557	621	1 229	961	1 190	1 292	1 516	1 356	2 155	2 534	2 507	2 105	2 341	2 939	4 582
Tere	-	1	4	-	-	-	8	6	18	31	43	78	95	132	212	374	369
Turp (kırmızı)	-	-	-	-	6	-	3	3	-	3	3	3	-	2	77	77	81
Meyve toplamı	-	-	-	30 753	55 031	61 978	110 843	123 543	172 765	193 818	227 702	235 180	251 576	267 520	271 900	287 231	314 628
Çilek	-	-	-	14 758	19 656	22 643	44 267	56 946	81 837	92 539	97 705	100 365	105 536	121 732	122 316	125 004	152 162
Muz	-	-	-	15 995	35 376	39 335	66 576	66 597	90 978	101 779	179 987	134 815	146 040	145 788	149 733	161 875	161 511

KAYNAK: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

Antalya’da tarımın üretim performansı, Türkiye ortalamasına göre nispeten daha iyi konumda olmuştur. Ancak özellikle temel girdi malları olan yakıt ve gübre fiyatlarındaki artış tüm Türkiye ile birlikte Antalya’yı da ciddi bir biçimde olumsuz etkilemiştir. Özellikle tarımı terk edişin kaynağında önemli ölçüde girdi maliyetlerindeki geometrik artışa karşın, tarım ürünleri fiyatlarındaki manşet enflasyonun bile altında kalan artışlardır. Bu seyrin bir diğer göstergesi de tarımsal borçlanmalarda ki aşırı artıştır.

Şekil-3.3’de, 2000-2012 döneminde yakıt ve gübre fiyatlarında yaşanan yükselişler zaman serisi halinde verilmiştir.

Şekil-3.3. Yakıt ve Gübre Fiyatlarında Yaşanan Yükselişler, 2000=100

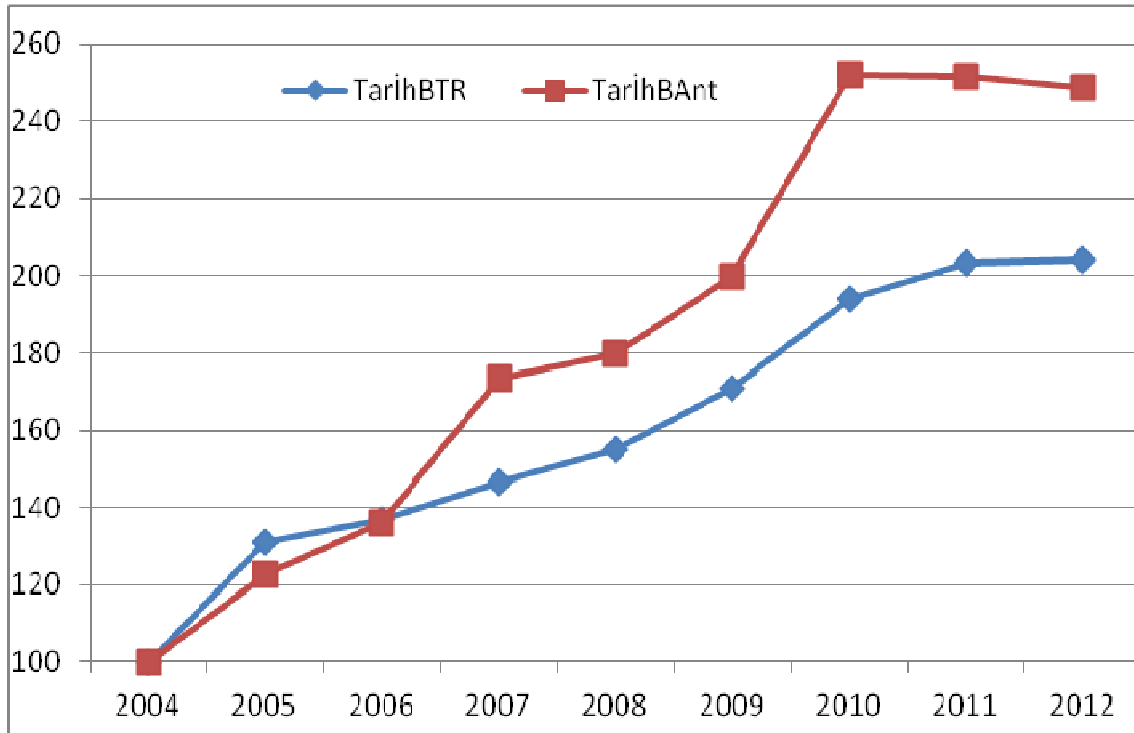
Şekil-3.3’de, yakıt ve gübre fiyatlarının 2000 yılı = 100 referansı ile endeks değerleri hesaplanmıştır. Buna göre yakıt fiyatları 2000 yılına göre 2012 yılında %790 artmışken, gübre fiyatları ise %909 artmıştır.

Aslında yakıt fiyatlarındaki artış hızı, 2001-2007 döneminde, gübredeki fiyat artış hızına göre daha yüksek seyretmiştir. 2008-2012 döneminde ise bu kez tam tersine bir hareketlenme ile gübre fiyatlarındaki artış hızı, yakıt fiyatlarındaki artış hızından daha yüksek seyretmiştir.

2012 yılında ise maksimum açıklığa ulaşmıştır.

Antalya ve Türkiye tarımsal dış ticareti karşılaştırmaları da bundan sonra önemli sektörel değerlendirmelerden birini oluşturacaktır. Şekil-3.4'de bu kez 2004 yılı temel yıl olarak alınıp, bu göstergeler için büyüme indeksleri hesaplanmıştır.

Şekil-3.4. Antalya-Türkiye Tarım İhracat Büyüme Performansı (2004=100)

Yapılan analizler sonucunda Türkiye tarım ihracatı büyüme endeksi (TarİhBTR), 2004-2012 döneminde, 2004=100 referans yılına göre %204 artmışken, Antalya tarım ihracatı büyüme endeksinin (TarİhBAnt), aynı dönemde %249 arttığını görmekteyiz. Dolayısıyla Türkiye geneline göre Antalya, yaklaşık 2 kattan daha fazla hızlı artış göstermiştir.

DTM, illerin dış ticaret sayılarını o il'e kayıtlı şirketler bazına göre derlerken, TÜİK gibi kurumlar ise gümrük kapıları bazına göre dış ticaret verilerini derlemektedir.

Araştırmacılara farklı analizler ve yorumlar yapma olanağı veren bu farklılaşma aslında önemli yararlar sağlamaktadır. Örneğin DTM verilerine göre dış ticaret fazlası veren Antalya, TÜİK verilerine göre dış ticaret açığı vermektedir. Böyle bir durumda ifade edilebilecek ilk tespit, Antalya dışı şirketler büyük ölçüde ithalatçı özelliğe sahiptir denebilir.

Antalya İhracatçı Birliklerinin (AİB) verilerine göre son üç yılın sektörel ihracatı Tablo-3.13'deki gibi gerçekleşmiştir. 2000-2002 dönemine göre ciddi yükselişlerin yaşandığı son üç yılda kentimiz dış ticaret açısından büyüme hızını artırmıştır.

Tablo-3.13. Antalya Sektörel İhracatı

ANTALYA	İHRACAT \$	İTHALAT \$
Tarım ve ormancılık	448.519.821	85.322.883
Balıkçılık	400.480	130.489
Madencilik ve taşocakçılığı	93.751.681	27.223.915
İmalat sanayi	644.740.434	795.765.060
Toptan ve perakende ticaret	917.095	281.668
Gayrimenkul, kiralama, ve iş faaliyetleri	40.566	360
Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmetler	12.845	41.334
	1.188.382.922	908.765.709
Tarım ve ormancılık	447.843.953	118.379.443
Balıkçılık	1.106.765	109.028
Madencilik ve taşocakçılığı	98.086.733	17.027.277
İmalat sanayi	719.311.199	696.203.214
Toptan ve perakende ticaret	3.468.770	339.430
Gayrimenkul, kiralama, ve iş faaliyetleri	34.329	193.514
Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmetler	316	299.158
	1.269.852.065	832.551.064
Tarım ve ormancılık	442.821.284	105.518.769
Balıkçılık	1.619.962	197.402
Madencilik ve taşocakçılığı	110.342.856	21.324.662
İmalat sanayi	726.345.494	608.560.117
Toptan ve perakende ticaret	2.116.025	487.063
Gayrimenkul, kiralama, ve iş faaliyetleri	48.873	5.248
Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmetler	1.128	1.183.855
	1.283.295.622	737.277.116

Dış ticaret verilerindeki farklılaşmaların temel kaynağı, kapsam tanımındaki farklılardır. Bu farklılaşmaya rağmen son dört yıl içerisindeki AİB işlem hacmi büyüme eğilimi, İl dış ticaretindeki büyüme eğilimi ile paralellik göstermektedir.

Antalya tarımsal dış ticareti son yıllarda hızlı bir gelişim ivmesi kazanmaktadır. Sahip olduğu potansiyel ile bu ivmesini hızlandırarak devam ettirme eğiliminde olan kent, gerek yerli gerek yabancı sermayenin cazibe merkezi olma durumundadır.

Tarımsal üretim değerinin ve hacminin artırılmasında önemli gelişmelerden sayılan bu eğilim, özellikle ölçek ekonomilerine dayalı olarak yaratılan yeni kapasite artışlarıyla kendisini önümüzdeki dönemde daha etkin bir biçimde gösterecektir.

Tarımsal dış ticaret açısından en önemli konulardan biri de tanımlanmış standartlara uyum sorununun aşılmasında bulunmaktadır. Özellikle kalıntı, aynı standartta ve süreklilikte üretim, üretimde menşe-i belirleme prosedürleri ve uygulamaları önümüzdeki dönemin en önemli rekabet ve satış unsurları arasındaki yerini daha ön plana çıkaracaktır.

Tarımsal ticaretin yurtiçi yapısı değerlendirildiğinde, son dönemde hal sisteminin yanı sıra üretici birliklerinin de öneminin artacağı görülmektedir. Özellikle örgütlü ve organize pazarlama uygulamalarının destekleneceği bir dönem ortaya çıkmaktadır.

Rekabette avantaj sağlama amacının yanı sıra bu türden örgütlenmelerle tarımsal ticarete var olan kayıt dışılığın önlenmesi ya da azaltılması amacı da güdülmektedir.

Tarımsal üretimin ve ticaretin özellikle küresel rekabete açılması konusu, tüm dünya ülkeleri için olduğu kadar, ülkemiz ve kentimiz için de çok boyutlu ve hayati bir önem taşımaktadır.

4. Tarımsal Üretim

Antalya tarımsal üretiminin 2008 yılı sonu itibariyle üretim miktarları ve değerleri; madde kalemleri, ilçeler ve üretim yöntemleri ile dış ticareti yukarıdaki bölümlerde incelenmiştir.

Altı temel grupta toplanan ve Antalya tarımında önemli yer tutan seçilmiş tarım ürünlerinin yıllar itibariyle gerçekleştirmeleri, Türkiye payı ve gelişim hızları bu raporda tartışılmış ve değerlendirilmiştir.

Temel gruplar itibariyle Türkiye gelişim hızına göre en iyi performansı meyveler grubu gösterirken, en kötü performansı ise sebzeler grubu göstermiştir.

Türkiye içindeki pay itibariyle sebzeler grubu tüm yıllar boyunca ve özellikle son beş yılda açık ara ağırlığını sürdürmüştür. Daha sonraki sırada ise meyveler grubu gelmektedir.

5. Antalya Ticaret Borsası

5.1. Kuruluş ve Tarihçe

Borsamız 30.Nisan.1302 tarihli Borsalar Nizamnamesine göre; geçici encümen azaları olan Ak Hüseyin Bey, Ahmet Muhtar Bey, Hacı Kadir Bey, Tacettin Bey, Hacı İstavri Bey ve Komiser Salih Zeki Bey idaresinde 23.06.1920 tarihinde kurulmuş, ilk toplantısını 02.07.1920 tarihinde yaparak çalışmalarına **ANTALYA TİCARET ve ZAHİRE BORSASI** olarak başlamıştır.

Hükümet caddesinde küçük bir binada çalışmalarına başlayan Borsaya ürününü getiren müstahsiller daha çok Ekşili Bahçe, Bir Kapılı Han ve Kışlahan'da ürününü bekletirler ve Borsada müzayedeye çıkarırlardı. Müzayedeye çıkarılan ürünler simsarlar tarafından müstahsil ve tacirin hazır olduğu salonda açık ihale ile satılırdı.

Borsamız Kuruluş tarihi itibariyle ülkemizin en eski üçüncü Borsası olup, göller bölgesinin en gelişmiş borsası olarak görevini sürdürmektedir.

Borsamız 1924 yılında 655 sayılı Kanuna, 25.Nisan.1944 tarihinde 4355 sayılı Kanuna, 08.Mart.1950 tarihinde 5590 sayılı Kanuna intibak olunmuş ve **ANTALYA TİCARET BORSASI** unvanı kazanmıştır, 24.Aralık.1981 tarihinde 2567 sayılı Kanuna intibak olunmuştur.

Antalya Ticaret Borsası'nın ilk Bütçesi **1920 yılında 6.260.TL.**Umumi Gelire karşılık **2.960.TL.** Umumi Masraf tespit edilmiştir.

Borsamızın **2003 Yılı Bütçesi 510.000.000.000-TL.,**

2004 Yılı Bütçesi ise 615.000.000.000-TL.,

2005 Yılı Bütçesi 715.000- YTL ve

2006 Yılı Bütçesi ise 1.030.000- YTL olarak tespit edilmiştir.

2007 Yılı Bütçesi ise 1.150.000- YTL olarak tespit edilmiştir.

2008 Yılı Bütçesi ise 1.330.000- YTL olarak tespit edilmiştir.

2009 Yılı Bütçesi ise 1.642.200- TL olarak tespit edilmiştir.

2010 Yılı Bütçesi ise 1.855.000- YTL olarak tespit edilmiştir.

2011 Yılı Bütçesi ise 2.150.000- TL olarak tespit edilmiştir.

2012 Yılı Bütçesi ise 2.250.000- TL olarak tespit edilmiştir.

Kuruluşunda 45 üyesi bulunan Borsamız üye sayısı hayatın paralelinde devamlı artış göstermiştir. 2003 yılı itibariyle Borsaya kayıtlı üye sayısı 1026 olup, 304 üyemiz Gerçek Kişi hüviyetinde, 722 üyemiz ise Kamu ve Tüzel Kişilik hüviyetindedir.

2009 Yılı itibariyle ise Borsamızda 626 aktif üye ve üye olmadan tescil yaptıran 105 firma bulunmaktadır.

2010 Yılı itibariyle ise Borsamızda 774 aktif üye ve üye olmadan tescil yaptıran 100 firma bulunmaktadır.

2011 Yılı itibariyle ise Borsamızda 914 aktif üye ve üye olmadan tescil yaptıran 105 firma bulunmaktadır.

2012 Yılı itibariyle ise Borsamızda 900 aktif üye ve üye olmadan tescil yaptıran 100 firma bulunmaktadır.

5.2. Temsil, İmza Yetkisi ve Ehliyet

Borsaları protokolde Meclis Başkanı veya başkanın görevlendireceği bir meclis üyesi temsil eder.

Borsanın hukuki temsilcisi Yönetim Kurulu Başkanıdır.

Borsa adına düzenlenen taahhütname, sözleşme ve vekaletname gibi borsayı hukuken bağlayan belgeleri Yönetim Kurulu Başkanı veya başkan vekiliyle diğer birkaç üyenin birlikte imzalaması gerekir.

Borsaların taşınmaz mal alması, satması, rehin, ifraz ve tevhid ettirmesi ve yapı yapması, ödünç para alması ve bağışta bulunabilmesi için meclislerinin kararı gereklidir.

5.3. Borsa Komiseri

Ticaret borsalarında ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine tâbi, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca atanan ve maaş ve özlük hakları ilgili bakanlık tarafından ödenen Borsa Komiseri bulunur.

Borsa Komiseri borsalardaki günlük alım, satım işlerini ve fiyat hareketlerini takip, borsanın her türlü kayıtlarını ve borsada aracılık yapanların muamele ve defterlerini, alım satımların borsaya tescil edilip edilmediğini tespit amacıyla, borsa konusu maddelerin alım ve satımını yapanların her türlü defter ve kayıtlarını denetler.

Borsa komiserleri borsa meslek komiteleri, meclis ve yönetim kurulu toplantılarına müşahit olarak katılırlar.

5.4. Gelir Kaynakları

Borsamız Gelir Kaynakları şöyledir.

- A) Borsaya kayıt ücretleri ile üyelerimizden alınan yıllık aidatlar,
- B) Borsaya tescil olunan muamelelerden alınan tescil ücretleri,
- C) Borsamızca yapılan diğer hizmetler karşılığı alınan ücretler,
  - Fatura tasdik ücreti,
  - Eksperlik ücreti,
  - Komisyoncu, ajan ve simsar sıfatıyla alınan nispi ücretler,
  - Borsaya konu alıcı ve satıcının ihtilâfi halinde alınan hakem ücretleridir,
- D) Kira gelirleri (gayrimenkul)
- E) Mevduat faizleri,
- F) Hisse senetleri temettüleri.

5.5. Yayın Faaliyetleri

Borsada muamele gören maddeler günlük, haftalık, aylık, yıllık bültenler vasıtasıyla diğer borsalar ve ilgili kuruluşlara gönderilmektedir.

Ayrıca diğer kişi ve kuruluşlarca yayımlanan Kanun-Tüzük, Yönetmelikler üyelerimize bildirilmekte ve üyelerimizin istekleri doğrultusunda kendilerine müşavirlik hizmetleri verilmektedir.

İzmir Ticaret Borsasında işlem gören pamuk fiyatları günlük olarak alınıp, ilgili üyelerimize bildirilmektedir.

İki aylık sürelerle yayınladığımız Borsanomi Dergisi hem tüm üyelerimize ve üst kurulumuza, hem de protokol ve kütüphaneler başta olmak üzere ilgili kamuoyuna dağıtılmaktadır.

5.6. Borsa Tescilleri

T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın onaylarıyla borsalarda işlem gören maddeler "Ticaret Borsalarına kote edilen maddeler" olarak 241 ürün borsalarda işlem görmektedir.

Borsalara dahil maddelerin en az miktarları üzerinde yapılan alım-satım işlemlerinin borsalarda tescili zorunludur.

Borsamız yasadan kaynaklanan bu görevlerini yerine getirirken tarım ve hayvancılık sektörlerinde üretici, tacir ve tüketicilerin hak ve menfaatlerini korumakta, haksız rekabetin önlenmesini sağlamakta ve vergi ziyanın önüne geçilmesine yardımcı olmaktadır.

Bir maddenin borsaya dahil edilebilmesi için aranan özellikleri genel olarak şöyle sıralanabilir:

O yörede ürünün önemli miktarda üretilmesi veya ithalat-ihracatının yapılması,
Standartlarının veya tiplerinin tespit edilmiş olması, veya numune ile temsil edilebilmesi,
Stoklamaya elverişli olması ve çabuk bozulan mallardan olmaması,
Alınım satılabilirlik asgari miktarının günün şartlarına göre belirlenmiş olması,
Borsa meclisinin; o maddeyle ilgili tescil kararı olması, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca onaylanması,

5.7. Ticaret Borsaları Kotasyonuna Dahil Maddeler (Ana Grup İtibariyle)

Hububat ve Hububat Mamulleri,

Bakliyat,

Yağlı Tohumlar,

Küspeler,

Nebati Yağlar,

Bitkisel ve Hayvani Yağlar,

Bitkisel ve Hayvansal Gıda Maddeleri,

Kuru ve Yaş Meyveler,

Orman Mahsulleri,

Tekstil Hammaddeleri,

Canlı Hayvanlar,

Deriler,

Çeşitli Maddelerdir.

Antalya Ticaret Borsası, kendi kapsama alanında anlamlı yoğunlaşmaya sahip ana grupları, gerekli prosedürleri yerine getirerek, kotasyonuna dahil etmiştir. Diğer taraftan bu türden kotasyon listeleri statik yapıya değildir. Bölgenin ve sektörün zaman içerisindeki gelişimine paralel olarak bu listelerde değişimler veya güncelleştirmeler yapılagelmektedir.

Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı'nın 02/12/1988 tarih ve 1988/789 sayılı onayıyla 01/03/1989 tarihinden itibaren yürürlüğe konulan Borsa Kotasyonuna Dahil Maddeler, güncellenmiş haliyle aşağıda verilmektedir:

Tablo-5.2. ATB Kapsamındaki Maddeleri Gösterir Kotasyon Cetveli

Maddenin Adı	En az Miktar	Maddenin Adı	En az miktar"
I)HUBUBAT		VII) ÇEŞİTLİ GIDA MADDELERİ	
Arpa	100 Kg	A)Bitkisel Gıda Maddeleri	
Buğday	100 Kg	Tahin	100 Kg
Çavdar	100 Kg	Kanola	500 Kg
Çeltik	100 Kg	Pekmez (üzüm-harnup)	150 Kg
Mısır	100 Kg	Patates	200 Kg
Pirinç	100 Kg	Sarımsak	200 Kg
Yulaf	100 Kg	Kabak	200 Kg
II) HUBUBAT MAMULLERİ		Mantar	500 Kg
Buğday Kepeği	100 Kg	B) Hayvansal Gıda Maddeleri	
Buğday Unu	144 Kg	Büyük Baş Hayvan Etleri	25 Kg
Bulgur	100 Kg	Küçük Baş Hayvan Etleri	16 Kg
III) BAKLIYAT		Peynir	16 Kg
Burçak	100 Kg	Bal	100 Kg
Kuru Börülce	100 Kg	Yumurta	500 Adet
Kuru Fasulye	100 Kg	Sade yağ	85 Kg
Mercimek	100 Kg	Tere yağ	85 Kg
Nohut	100 Kg	Canlı Tavuk ve Piliç	250 Adet
IV) YAĞLI TOHULAR		Tavuk ve Piliç Eti	50 kg
Anason	100 Kg	Peynir (Beyaz-Tulum-Kaşar)	100 Kg
Ay Çiçeği	100 Kg	Yoğurt	100 Kg
Pamuk Çekirdeği (Çiğit)	500 Kg	Hindi Eti	100 Kg
Soya Fasulyesi	200 Kg	VIII) KURU VE YAŞ MEYVELER	
Susam	100 Kg	A) Kuru Meyveler	
Yer Fıstığı	100 Kg	Keçi Boynuzu (Harnup)	100 Kg
V) KÜSPELER		B) Yaş Meyveler	
Soya Küspesi	500 Kg	Altıntop	500 Kg
Pamuk Çekirdeği Küspesi	500 Kg	Limon	500 Kg
Ay Çiçeği Küspesi	500 Kg	Mandarin	500 Kg
VI) NEBATİ YEMEKLİK YAĞLAR		Portakal	500 Kg
Ay Çiçeği Yağı	50 Kg	Nar	500 Kg
Pamuk Yağı	50 Kg	XII) SU ÜRÜNLERİ	
Soya Yağı	50 Kg	Balık (Deniz ve Çiftlik)	50 Kg
Zeytin Yağı	50 Kg	Kerevit	50 Kg
Nebati Margarinler	50 Kg	Ceviz	100 Kg
IX) TEKSTİL HAMMADDELERİ		XIII) ORMAN MAHSULLERİ	
İpek Kozası	5 Kg	Defne Yaprağı	500 Kg
Pamuk (Mahlıç)	50 Kg	Kekik (Kekik Otu)	300 Kg
Çekirdekli Pamuk (Kütlü)	100 Kg	Adaçayı	300 Kg
Pamuk İpliği	500 Kg	Ihlamur	50 Kg
Yapağı	25 Kg	Kavak	1000 Kg
X) KASAPLIK CANLI HAYVANLAR		XI) HAM DERİLER	
A) Büyük Baş Canlı Hayvanlar	50 Kg	Büyük Baş Hayvan Derileri	50 Adet
B) Küçükbaş Canlı Hayvanlar	15 Kg	Küçük Baş Hayvan Derileri	3 Adet

5.8. Borsanın İşlem Hacmi

Borsanın 2011-2012 yılları arasındaki işlem hacimleri ve yıllık gelişmeleri aşağıda verilmiştir:

Tablo-5.3. ATB Tescil ve İşlem Hacmi Cetveli

MADDELER	2011		2012	
	MİKTAR (kg)	TUTAR (TL)	MİKTAR (kg)	TUTAR (TL)
HUBUBAT	172.718.974,68	94.999.936,78 TL	217.683.839,50	120.040.050,47 TL
HUBUBAT VE MAMÜLLERİ	2.665.806,00	1.214.856,79 TL	548.074,00	606.886,73 TL
BAKLIYAT	4.811.912,70	9.456.327,47 TL	4.134.754,00	10.040.757,82 TL
YAĞLI TOHUMLAR	5.347.153,24	5.891.923,46 TL	9.922.932,91	7.900.431,17 TL
BİTKİSEL YAĞLAR	6.417.331,86	15.146.339,73 TL	7.264.976,61	13.899.897,16 TL
HAYVANSAL YAĞLAR	619.923,12	6.148.690,88 TL	540.382,04	6.359.453,98 TL
YAŞ SEBZELER	247.007.757,64	163.731.865,59 TL	241.898.185,16	161.202.813,64 TL
HAYVANSAL GIDA MADDELERİ	223.079.571,98	181.823.181,03 TL	234.739.684,92	222.870.004,21 TL
KURU MEYVELER	8.844.755,24	6.878.824,81 TL	7.426.050,68	7.212.379,66 TL
YAŞ MEYVELER	303.948.164,48	256.436.482,01 TL	328.921.167,93	258.410.138,74 TL
MEYVE ÇEKİRDEKLERİ	289.133,00	785.905,07 TL	164.830,00	450.712,58 TL
ORMAN MAHSULLERİ	17.401.788,13	12.778.633,90 TL	15.369.529,60	18.749.979,17 TL
TEKSTİL HAMMADDELERİ	27.839.787,00	60.643.941,00 TL	41.714.234,00	91.116.797,61 TL
KASAPLIK CANLI HAYV.ET MAM	41.236,00	37.460.193,92 TL	41.849,88	45.413.512,87 TL
BÜYÜKBAŞ HAYVAN	3.094.591,89	47.898.886,32 TL	3.782.598,65	60.401.467,50 TL
KÜÇÜKBAŞ HAYVAN	507.005,54	11.132.176,31 TL	636.385,69	11.846.220,06 TL
KANATLI HAYVAN ETLERİ	113.697,81	714.289,69 TL	2.652.801,32	14.320.926,05 TL
SU ÜRÜNLERİ	2.185.024,33	17.806.983,99 TL	1.981.652,35	19.143.044,64 TL
ET MAMÜLLERİ	1.190,52	18.721,18 TL	61,14	1.131,74 TL
KASAPLIK HAYV.HAM DERİLERİ	214,00	657,90 TL	5.978,00	23.557,50 TL
ÇEŞİTLİ MADDELER	91.108.412,37	18.303.145,99 TL	101.523.750,50	18.961.641,46 TL
MARGARİN				
BAĞIRSAK	111,50	2.273,25 TL	45,40	215,79 TL
KÜSPELER	813.280,00	326.615,47 TL	998.080,00	422.230,90 TL
DİĞER CANLI HAYVANLAR				
TOPLAM	1.118.856.823,02	949.600.852,55 TL	1.221.951.844,27	1.089.394.251,45 TL

5.9. Yönetmel Proje ve Ar-ge Faaliyetleri

Antalya Ticaret Borsası Yönetimi ve Meclisi olarak geçtiğimiz yıl yaptığımız çalışmalara bakacak olursak bunları girişimler, toplantılar, projelerimiz ve etkinliklerimiz olarak gruplandırabiliriz.

Başlıca projelerimiz;

- Organize Tarım Bölgeleri,
- Ürün İhtisas Borsaları,
- Canlı Hayvan Borsası,
- Finike Portakalının Markalaşması,
- ISO 9001 kalite Belgesi ve Akreditasyon çalışmaları.

Başlıca etkinliklerimiz ise; Growtech Tarım Fuarı, Çiçek Festivali, Mantar Festivali, Kentimize gelecek doğal gaz şirketine ortaklığımız, yapılmakta olan kalıntı laboratuvarına verdiğimiz destek, Akdeniz Üniversitesinde düzenlenen 7. Tarla Bitkileri Kongresi ve Bölgesel Borsalar toplantısını sayabiliriz.

5.10. Sosyal ve Kültürel Etkinlikler

1. ANTALYA TİCARET BORSASI SEMT POLİKLİNİĞİ

3,500 m² alanda kurulu Semt Polikliniği 25.05.2000 tarihinde Sağlık Bakanı Osman **DURMUŞ** tarafından açılmıştır.

Borsamız tarafından armağan edilen bir ambulans acil servis hizmetinde kullanılmaktadır.

Genel cerrahi, Ortopedi, Kadın doğum, Göz, Üroloji, Çocuk, Cildiye, Kulak-Burun-Boğaz, Fizik Tedavi, Diş, Röntgen, Ultrason poliklinik hizmetleri verilmektedir.

2. ANTALYA TİCARET BORSASI ANADOLU TİCARET ve TİCARET MESLEK LİSESİ

8.500 m² alanda kurulu 40 derslikli lise, 13.10.1997 tarihinde Sn.Cumhurbaşkanı Süleyman **DEMİREL**'in huzurlarıyla açılmış ve 1997-98 yılında eğitime başlamıştır. 16 bilgisayar destekli eğitim verilmektedir.

Anadolu Ticaret ve Ticaret Meslek Lisesinde 890 öğrenci İngilizce hazırlıklı olarak eğitim görmektedir. Her iki lisede 68 öğretmen görev yapmaktadır.

6. 2013 Yılı Hedefleri ve Planları

Uzun süredir ciddi ve yapısal bir krizin içinde olsak da Antalya Ticaret Borsası, kaliye yönetim sistemi yönetici hedefleri ve stratejik planı unsurları gereği ülke ve sektör ortalamalarının üzerinde bir büyümeyi kendine referans kabul etmiştir.

Bu referansının doğal sonucu olarak 2013 yılında da, daha önceki yıllarda başarıldığı gibi Türkiye ve sektör ortalamalarının üzerinde bir büyümeye uygun faaliyetler yürütme planlamalarını yapmıştır.

Yaşadığımız %-5'lik küçülme ve %14'lük işsizlik oranları OECD ülkelerinin en yükseği düzeyinde olmuştur. Bu derece yüksek oranda kriz yaşamamızın salt nedeni, küresel kriz olmamış, onun etkilerini artıran kendi darboğazlarımız da bu olumsuz oranlarda ciddi etkili olmuştur. Keza dış ticaretimiz de ciddi boyutlarda daralmıştır. Bu sürede tek olumlu gelişme yükselmeyen enflasyon olmuştur. Zira, dolarize olmuş ekonomimize değerli TL, enflasyonist baskıyı engelleyen bir güç katmıştır.

Reel faizlerimizin OECD ülkelerinin en yükseği olması, sıcak para girişleri itibariyle hala ciddi bir cazibe kaynağı oluşturmaktadır. Ancak iç ve dış pek çok etkiyle oluşan bu değerli TL düzeyinin ilelebet sürdürülme olanağı bulunmamaktadır.

Borsa yönetimi olarak bir yıllık faaliyetimizin temel dayanağı olan katılımcı ve paylaşımcı anlayış ve birlikte hareket ederek sinerji üretme gayretimizin bir uygulamasını, çalışma grupları organizasyonu ile gerçekleştirmeye çalıştık. Bu uygulamanın ilk ürünlerini de aynı yıl içerisinde almayı başardık.

2012 yılında da giderek artan bir yoğunlukta bu çalışma grupları organizasyonunu geliştirmeye devam ettik. Böylece ekip çalışması alışkanlığını Borsa faaliyetleri geneline yaymaya çalıştık.

Borsa yönetimi olarak 2006 yılında ilk örneklerini verdiğimiz sektör araştırmalarını ve eğitim çalışmalarını, 2013 yılında geliştirerek devam ettirme planlarına sahibiz.

Tarım ve tarımsal ticaretin en yoğun sektörlerini oluşturan yaş meyve ve sebze, mısır başta olmak üzere hububat, örtü altı üretim, süs bitkileri üretimi ve mantar üretimi sektörleriyle ilgili sorunları tespit etme ve çözüm önerileri hazırlama planları öncelikli konular olacaktır.

Tarım ve tarımsal ticarete standardizasyon, organizasyon ve planlama çalışmalarının projelendirilmesi önemini koruyacaktır.

Borsamız ilgi alanlarına yönelik sektörel araştırmalar için ortak çalışmalar yapılması ile ilgili planlarımız güncelliğini korumaya devam edecektir.

Borsamızın kurumsal düzeyde sahip olduğu ISO:9000 Kalite Yönetim Sistemi belgesi ile AB Akreditasyon belgesi gereklerini yerine getirmeye devam edecektir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu Raporda, 2012 yılı ekonomik gelişmelerinin bir zaman serisi algılayışı ile değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Yapılan tespit ve değerlendirmelerin Borsamız faaliyetlerine yansımaları sayısal olarak farklı boyutlarda ve detayda gösterilmeye çalışılmıştır.

2012 yılı genel olarak Borsamız faaliyetleri bakımından, özellikle Türkiye ortalamasının çok üzerinde, %10'luk bir büyüme ile geçirilmiştir.